

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

«Ελληνική Στρατιωτική Συνεργασία με την Αίγυπτο: Παρούσα κατάσταση,
μελλοντικές προοπτικές»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Χρήστος Σπανίδης

Αθήνα, 2018

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Υφαντής, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπων)

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου
Πανεπιστημίου

Copyright © Χρήστος Σπανίδης, 2018

All rights reserved. Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Αφιερώνεται στην οικογένεια μου για την υπομονή της και στους Έλληνες της Αιγυπτιακής παροικίας που έθεσαν τα θεμέλια, ώστε οι άνθρωποι της Αραβικής χώρας σήμερα, όταν αναφέρονται σε ιστορικούς δεσμούς με ευρωπαϊκούς λαούς να κατατάσσουν την πατρίδα μας στα ψηλότερα σκαλοπάτια.

Συντομογραφίες

- A/Φ: Αεροσκάφος
A/AB: Αεραποβατικό
A/KN: Αεροκίνητο
ΑΟΖ: Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΑΒ: Ελληνική Αεροδιαστημική Βιομηχανία
Ε/Π: Ελικόπτερο
ΕΕ/Π: Επιθετικό Ελικόπτερο
ΕΚΑΜ: Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα
ΚΕΝΑΠ: Κέντρο Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής
ΚΠΑΑ: Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας
ΛΕΣ: Λιβυκός Εθνικός Στρατός
ΜΑ: Μουσουλμανική Αδελφότητα
ΜΕΑ: Μη Επανδρωμένα Αεροσκάφη
Μ/Κ: Μηχανοκίνητος
ΠΑ: Πολεμική Αεροπορία
ΠΚΕΕΥΕ: Πολυεθνικό Κέντρο Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης Ειρήνης
ΠΝ: Πολεμικό Ναυτικό
ΠΣΣ: Πρωτόκολλο Στρατιωτικής Συνεργασίας
GNA: Government of National Accord
ITGI: Interconnector Turkey–Greece–Italy
KASOTC: King Abdullah II Special Operations Training Center
MRAP: Mine Resistant Ambush Protected
TANAP: Trans Anatolian Natural Gas Pipeline Project
TAP: Trans Adriatic Pipeline
YPG: Yekîneyên Parastina Gel (Μονάδες Προστασίας Λαού)

Περιεχόμενα

	Σελίδα
Περίληψη.....	13
Εισαγωγή.....	15
Γενικά.....	15
Προϋποθέσεις.....	16
Κεφάλαιο «Α»: Προσδιορισμός-Ανάλυση Περιβάλλοντος.....	17
Γεωπολιτική Προσέγγιση.....	17
Στρατηγική Αξία.....	27
Γενικά.....	27
Ελλάδα.....	30
Αίγυπτος.....	31
Ιστορικοί Δεσμοί μεταξύ των δύο χωρών.....	33
Στρατιωτική Συνεργασία άλλων χωρών στην περιοχή.....	34
Ελλάδας-Ισραήλ.....	34
Ελλάδας-Ιορδανίας.....	36
Αιγύπτου Ρωσίας.....	36
Κύπρου- Ρωσίας.....	38
Κύπρου-Ισραήλ.....	38
Τουρκίας- Ρωσίας.....	39
Κεφάλαιο «Β»: Η ιδιαίτερη σχέση των δύο χωρών με την Τουρκία και το Ισραήλ.....	41
Γενικά.....	41
Ελλάδα-Τουρκία-Ισραήλ.....	41
Αίγυπτος-Τουρκία-Ισραήλ.....	46
Κεφάλαιο «Γ»: Η μέχρι σήμερα στρατιωτική Συνεργασία Ελλάδας-Αιγύπτου.....	53
Συνεργασία των δύο χωρών στο Παρελθόν.....	53
Παρούσα Κατάσταση.....	55
Οφέλη για την Ελλάδα.....	56

	Σελίδα
Κεφάλαιο «Δ»: Μελλοντικές Προοπτικές.....	59
Μέθοδος Εξέτασης Δυνατοτήτων Συνεργασίας.....	59
Η Σημασία Αμοιβαίας Συνεργασίας των δύο χωρών.....	59
Σημασία της Αιγύπτου για την Ελλάδα.....	61
Σημασία της Ελλάδας για την Αίγυπτο.....	62
Ανάλυση Στρατηγικής Σκέψης της Αιγύπτου για τις Ένοπλες Δυνάμεις.....	64
Στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον Αιγυπτιακό Στρατό.....	66
Προοπτικές Συνεργασίας.....	75
Στόχος.....	75
Η προοπτική της Συμμαχίας.....	76
Συμπεράσματα	89
Επίλογος.....	93
Ποιές μορφές θα μπορούσε να πάρει η διμερής συνεργασία.....	93
Πόσο πιθανή είναι η εμβάθυνση της συνεργασίας;.....	95
Περίληψη στα Αγγλικά.....	99
Πηγές.....	101
Βιβλιογραφία.....	105
Παραρτήματα.....	109
«Α» Πρωτόκολλο Στρατιωτικής Συνεργασίας Ελλάδας – Αιγύπτου (1997).....	109
«Β» Μνημόνιο Κατανόησης Στρατ. Συνεργασίας Ελλάδας-Αιγύπτου (2014).....	115
«Γ» Πίνακες Συσχετισμού Στρατιωτικών Δυνάμεων Αιγύπτου-Τουρκίας	127

Πίνακες

Σελίδα

Πίνακας 1. Συσχετισμός Στρατιωτικών Δυνάμεων Αιγύπτου-Τουρκίας/ Δαπάνες.....	127
Πίνακας 2. Συσχετισμός Στρατιωτικών Δυνάμεων Αιγύπτου-Τουρκίας/ Προσωπικό	127
Πίνακας 3. Συσχετισμός Στρατιωτικών Δυνάμεων Αιγύπτου-Τουρκίας/ Τεθωρακισμένα Οχήματα – Άρματα - Πυροβολικό	128
Πίνακας 4. Συσχετισμός Στρατιωτικών Δυνάμεων Αιγύπτου-Τουρκίας/ Ναυτικό	129
Πίνακας 5. Συσχετισμός Στρατιωτικών Δυνάμεων Αιγύπτου-Τουρκίας/ Αεροπορία	130

Χάρτες

Σελίδα

Χάρτης 1. Η Ανατολική Μεσόγειος.....	17
Χάρτης 2: Οι αγωγοί φυσικού αερίου στην Αν. Μεσόγειο.....	29

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναλύει την ελληνική στρατιωτική συνεργασία με την Αίγυπτο, περιγράφοντας τη σημερινή κατάσταση όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από τις μέχρι τώρα συμφωνίες μεταξύ των δύο χωρών και ακολουθώντας εστιάζει στις μελλοντικές προοπτικές και πως αυτές μπορούν υλοποιηθούν.

Σκοπός είναι, μέσα από το πρίσμα της εξέτασης και ανάλυσης της γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής αξίας του χώρου της Ανατολικής Μεσογείου και των επιδιώξεων της Ελλάδας και της Αιγύπτου στο περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί, να προσδιορισθεί ο βαθμός στρατιωτικής συνεργασίας των δύο χωρών, όπως έχει υλοποιηθεί μέχρι σήμερα και να διερευνηθεί η προοπτική και η διάσταση που μπορεί να αποκτήσει αυτή στο μέλλον, εξετάζοντας τους όρους και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, ώστε να αποτελέσει στρατηγικό άξονα σταθερότητας, αποτροπής και εξασφάλισης των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται αναλύεται ως εξής: Αρχικά γίνεται ένας προσδιορισμός του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι δύο δρώντες, εξετάζοντας τον χώρο από γεωπολιτικής άποψης, αναλύοντας τη γεωγραφία, το διεθνές περιβάλλον σε συνδυασμό με τις παραμέτρους που το επηρεάζουν σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, καθώς και τις πρόσφατες εξελίξεις. Στη συνέχεια, ακολουθεί μία σύντομη περιγραφή της στρατηγικής αξίας της Ανατολικής Μεσογείου και ιδιαίτερα των δύο κρατών και περιγράφονται οι ιστορικοί δεσμοί τους, καθώς και ανάλογες συνεργασίες μεταξύ άλλων δρώντων της περιοχής. Ακολουθεί η περιγραφή των ιδιαίτερων σχέσεων της Ελλάδας και της Αιγύπτου με τους δύο σημαντικότερους παράγοντες στην υπό εξέταση περιοχή, την Τουρκία και το Ισραήλ. Το επόμενο κεφάλαιο, περιγράφει τη μέχρι τώρα πορεία της προσέγγισης Ελλάδας και Αιγύπτου στο στρατιωτικό σκέλος, εστιάζοντας στο θεσμικό πλαίσιο μέσα από το οποίο ξεκίνησε αυτή και τις δράσεις που έχουν αναληφθεί τόσο στο παρελθόν, όσο και στην παρούσα φάση, καταλήγοντας στα οφέλη τα οποία έχουν προκύψει μέχρι τώρα για την Ελλάδα. Ακολουθώντας εξετάζεται η προοπτική της μελλοντικής συνεργασίας. Αρχικά, παρατίθεται ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί η ανάλυση προκειμένου να γίνει αυτή καλύτερα αντιληπτή από τον αναγνώστη, ενώ στη συνέχεια περιγράφεται η σημασία που

έχει για την κάθε χώρα η προσέγγιση της άλλης πλευράς. Ακολουθεί μία προσπάθεια περιγραφής της στρατηγικής σκέψης της Αιγύπτου αναφορικά με τις ένοπλες δυνάμεις της, ξεκινώντας από την κατάσταση του στρατού σήμερα και εστιάζοντας στα χαρακτηριστικά, τα μέσα που διαθέτει, τις δυνατότητες και το επίπεδο εκπαίδευσης του. Επισημαίνεται η διαδικασία αναβάθμισης στην οποία έχει προχωρήσει και ποιο είναι το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από αυτήν, αναλύοντας παράλληλα τις προκλήσεις ασφαλείας που καλείται να αντιμετωπίσει. Έτσι εντοπίζεται το όραμα της Αιγύπτου, ο ρόλος που επιθυμεί να διαδραματίσει στο μέλλον και οι προοπτικές συνεργασίας που διαμορφώνονται στο ευρύτερο περιβάλλον. Ειδικότερα προκύπτει ότι θα πρέπει να αναζητηθεί ο στόχος που πρέπει να τεθεί, εάν θα είναι δηλαδή μία απλή συνεργασία ή μία ισχυρή συμμαχία, περιγράφοντας τα χαρακτηριστικά μίας συμμαχίας και πώς μπορεί αυτή να εφαρμοσθεί στην περίπτωση Ελλάδας-Αιγύπτου και καταλήγει στον τρόπο που μπορεί να υλοποιηθεί, εντοπίζοντας τα εμπόδια που θα συναντήσει αλλά και τα μελλοντικά οφέλη για τις δύο χώρες.

Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα και τα κυριότερα συμπεράσματα της μελέτης και επισημαίνονται οι μορφές που θα μπορούσε να πάρει η διμερής συνεργασία, καθώς και πόσο πιθανή είναι η εμβάθυνση της.

Λέξεις-κλειδιά: Περιβάλλον, Ανάλυση, Συνεργασία, Προοπτικές, Δέσμευση.

Εισαγωγή

Γενικά

Από την αρχαιότητα, η Ανατολική Μεσόγειος υπήρξε θέατρο δράσεως πολιτισμών, πεδίο ανάπτυξης και επιβολής μεγάλων φυλετικών και θρησκευτικών κινήματων αλλά και αντιπαράθεσης των ισχυρών της γης. Αποτελώντας κόμβο διασταύρωσης των θαλάσσιων και χερσαίων οδύσεων που συνδέουν τις ευρύτερες περιοχές και γενικότερα την Ανατολή με τη Δύση, διαδραμάτιζε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στα διεθνή τεκταινόμενα. Κατά τον 20ο αιώνα οι ανταγωνισμοί των Μεγάλων Δυνάμεων προσδιόρισαν τις ισορροπίες στο χώρο, εξαιτίας της πλούσιας ενεργειακά Μέσης Ανατολής, αλλά και του πλεονεκτήματος που είχε στη στρατηγική της Δύσης, καθώς βρισκόταν στο υπογάστριο της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Όμως και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου συνεχίσθηκαν οι εντάσεις, καθώς παρέμειναν χώρες εξοπλισμένες αλλά ασταθείς, με αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να μαστίζεται από συγκρούσεις, όπου τα μείζονος σημασίας γεωπολιτικά παιχνίδια πέρα από το παγκόσμιο ενδιαφέρον προκαλούν και επηρεάζουν τις σχέσεις όλων των γειτονικών κρατών.

Ταυτόχρονα, η τελευταία δεκαετία έφερε στην Ελλάδα σημαντικές ανακατατάξεις στους συσχετισμούς ισχύος στο άμεσο εξωτερικό περιβάλλον της. Γεγονότα, όπως η αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας, η εμφάνιση του Ισλαμικού κράτους, τα συνεχιζόμενα προβλήματα του μουσουλμανικού κόσμου και η αύξηση της στρατηγικής σημασίας των χωρών λόγω της ύπαρξης των υδρογονανθράκων, είναι ενδεικτικά της ρευστότητας που παρατηρείται. Οι συνεχιζόμενες διεθνείς εξελίξεις επιδρούν καθοριστικά στην περιφερειακή σταθερότητα, αλλάζοντας συνεχώς τις συμμαχίες των κρατών, σε ένα περιβάλλον όπου παρουσιάζονται στους εμπλεκόμενους κίνδυνοι και ευκαιρίες, στην προσπάθεια να εκπληρώσουν τους στόχους τους.

Η χώρα μας, διατηρεί καλές σχέσεις με το σύνολο σχεδόν των αραβικών κρατών και έχει δημιουργήσει με πολλά από αυτά ένα πλαίσιο διαλόγου και επαφών, σε διπλωματικό και στρατιωτικό επίπεδο, δημιουργώντας πρόσφορες συνθήκες για την ανάπτυξη αμοιβαίας συνεργασίας σε καίριους τομείς. Ειδικότερα με την Αίγυπτο, έναν από τους σημαντικότερους δρώντες στην περιοχή, με την οποία καλείται να αξιοποιήσει τη μοναδική στρατηγική της θέση και να εξασφαλίσει τα συμφέροντα της

στην εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων, είναι δυνατόν να προσφέρει σε αυτήν ένα τόξο σταθερότητας, καθώς αποτελεί τον ζωτικό της σύνδεσμο με την Ευρώπη και της παρέχει με τη χρήση των λιμανιών, των ναυτικών εγκαταστάσεων και των αεροπορικών της βάσεων, τη δυνατότητα επιπλέον διαφύλαξης των θαλάσσιων γραμμών επικοινωνίας της Αν. Μεσογείου. Συναντούμε έτσι δύο χώρες οι οποίες αν και έχουν να αντιμετωπίσουν ποικίλα εσωτερικά ζητήματα, για ξεχωριστούς η κάθε μία λόγους, εντούτοις έχουν αναθερμάνει τις σχέσεις τους με αφορμή τον ενεργειακό παράγοντα και την ανάγκη οριοθέτησης των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ) τους, τη στιγμή που ο ανταγωνισμός για ανάλογα ζητήματα μεταφέρεται από την Κ. Ασία στην Ανατολική Μεσόγειο, ενώ η έννοια της ενεργειακής ασφάλειας εμπλέκεται με θέματα όπως της εξασφάλισης των κυριαρχικών δικαιωμάτων των παράκτιων χωρών σε μεγάλες αποστάσεις από τις ηπειρωτικές περιοχές, αποδεικνύοντας ότι στη σύγχρονη γεωπολιτική σκέψη ο έλεγχος της παραγωγής και η διακίνηση των ενεργειακών πηγών¹ έχει αναγορευθεί σε εξέχον γεωπολιτικό στοιχείο. Όλα αυτά συνιστούν προκλήσεις για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας σταθερής αμυντικής στρατιωτικής συνεργασίας, καθώς και τη δημιουργία, ενίσχυση και επέκταση πολυμερών συνεργασιών, σε τομείς στρατηγικής σημασίας για την εθνική ακεραιότητα και ισχύ των δύο χωρών.

Προϋποθέσεις

Για τη σύνταξη της διατριβής τέθηκαν οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Το διεθνές σύστημα θα εξακολουθήσει να είναι μονοπολικό, ενώ οι ΗΠΑ και η Ρωσία θα συνεχίσουν να ενδιαφέρονται για τη σταθερότητα στην περιοχή.
- Θα διατηρηθεί η υπάρχουσα ισορροπία δυνάμεων στο περιφερειακό περιβάλλον της Μεσογείου. Επισημαίνεται ότι η παρούσα λαμβάνει υπόψη τα τεκταινόμενα στην περιοχή, όπως έχουν μέχρι τον Οκτ του 2018.
- Θα επιβεβαιωθούν οι ποσότητες υδρογονανθράκων στην Αν. Μεσόγειο.
- Δεν θα αλλάξει δραματικά η πολιτική κατάσταση στην Αίγυπτο.
- Η Ελληνική οικονομία δεν θα επιδεινωθεί, αλλά θα συνεχίσει τις προσπάθειες προς την ανάπτυξη για να ξεπεράσει την οικονομική κρίση.

¹ Κων/νος Κολιόπουλος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα*, Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σ. 207.

Κεφάλαιο «Α»

Προσδιορισμός- Ανάλυση Περιβάλλοντος

Γεωπολιτική Προσέγγιση

Γεωγραφία.

Η περιοχή όπου συναντώνται τα δύο κράτη αποτελεί τμήμα της ΝΑ Μεσογείου και υποδιαιρείται στη Νότια Βαλκανική Χερσόνησο, την Εγγύς Ανατολή, τη ΒΑ Αφρική και τη θαλάσσια λεκάνη που περικλείεται μεταξύ αυτών. Αλληλοεπηρεάζεται από ζωτικές περιοχές που εκτείνονται ευρύτερα όπως η Αδριατική θάλασσα, ο Εύξεινος Πόντος, ο Περσικός Κόλπος, η Ερυθρά θάλασσα και η Κυρηναική Χερσόνησος (Χάρτης 1).

(Χάρτης 1: Η Ανατολική Μεσόγειος)²

Ειδικότερα, η νότια Βαλκανική με την ελληνική ηπειρωτική χώρα που περιβάλλεται από το Ιόνιο και το Αιγαίο Πέλαγος, έχει από γεωφυσική άποψη σαφώς διακριτή ταυτότητα και αυτονομία, ενώ μαζί με την Κύπρο, βρίσκεται πλησιέστερα από κάθε άλλη ευρω-μεσογειακή περιφέρεια στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου και τις θαλάσσιες και οδικές προσβάσεις προς αυτήν. Ανατολικότερα βρίσκεται ο Εύξεινος

² Αναδημοσίευση από <https://new-economy.gr/2018/02/02>

Πόντος που αποτελεί συνδετικό κρίκο μεταξύ Μεσογείου και Κεντρικής Ασίας, η χερσόνησος της Ανατολίας και νότια από αυτήν η ευαίσθητη περιοχή της Κύπρου και οι προσβάσεις Συρίας, Λιβάνου και Ισραήλ. Ακολουθεί η Αίγυπτος, χωροθετημένη στο άκρο της ΒΑ Αφρικής και της ΝΔ Ασίας, αποτελώντας τη μοναδική χερσαία σύνδεση μεταξύ της Αφρικής και των ευαίσθητων περιοχών της Λωρίδας της Γάζας και του Ισραήλ, γειτνιάζοντας επίσης με την Ερυθρά Θάλασσα, το Σουδάν και τη Λιβύη. Από το έδαφος της διέρχονται οι υδάτινοι δρόμοι του Νείλου και της διώρυγας του Σουέζ που συνδέει τη Μεσόγειο με την Ερυθρά Θάλασσα. Δυτικότερα βρίσκεται ο Βορράς της αφρικανικής ηπείρου, που ως τμήμα του αραβο-ισλαμικού κόσμου, συνδέεται στενότερα με την περιοχή της Μέσης Ανατολής απ' ότι με την υπόλοιπη Αφρική, ενώ νοτίως συναντάται η περιοχή της Υποσαχάριας Αφρικής.

Διεθνές Περιβάλλον.

Η ανωτέρω περιοχή παρουσιάζει μοναδικά χαρακτηριστικά που της προσδίδουν ξεχωριστή σημασία, όπως εθνολογική, θρησκευτική και πολιτιστική ανομοιογένεια, αστάθεια, χαμηλά επίπεδα ασφάλειας και μεγάλες κοινωνικές ανισότητες, με τις χώρες να διαφέρουν σημαντικά στην οργάνωση και τον κοινωνικοπολιτικό τους προσανατολισμό. Ήταν ανέκαθεν στο επίκεντρο των εξελίξεων, ενώ η αξία της αυξάνεται συνεχώς, συνιστώντας κρίσιμη παράμετρο στους στρατηγικούς σχεδιασμούς ΗΠΑ, Ευρώπης και Ρωσίας.³

Αραβικές Χώρες.

Στον συγκεκριμένο χώρο αναπτύσσονται τα κράτη του **Μάσρεκ**, που παλεύουν για την επικράτηση μέσω μακροχρόνιων διενέξεων με το Ισραήλ, σε μία πορεία που χαρακτηρίστηκε από σκληρές συγκρούσεις, ενώ τελευταία αντιμετωπίζει ένα επικίνδυνο κύμα ισλαμισμού. Η συμπεριφορά των κρατών αυτών προσδιορίζεται από προβλήματα ασφάλειας, αφού η σχεδίαση των συνόρων τους είχε γίνει από εξωγενείς παράγοντες, με αποτέλεσμα την ύπαρξη μειονοτικών πληθυσμών που αυτοπροσδιορίζονται διαφορετικά, συνοριακών αμφισβητήσεων, αλλά και την απειλή διασπάσεων που οδηγούν σε συρράξεις. Ανατολικά της Αιγύπτου βρίσκονται οι χώρες

³<http://www.kathimerini.gr/900113/article/epikairothta/kosmos/h-strathgikh-a3ia-ths-anatolikhs-mesogeioy>

του **Μαγκρέμπ**, που χαρακτηρίζονται από πολιτική αστάθεια, έλλειψη δημοκρατικών θεσμών, άνιση κατανομή πλούτου, θρησκευτικό φανατισμό, πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, ενώ στα νότια η **Υποσαχάρια Αφρική**, αποτελεί χώρο ιδιαίτερης προσοχής καθώς υφίσταται τη διείσδυση των Ισλαμιστών της Αλ Κάιντα, ενώ από εκεί προέρχεται μεγάλο μέρος λαθρομεταναστών που προσπαθούν να εισέλθουν στην Ευρώπη. Το 2011 η γενικευμένη εξέγερση της «Αραβικής Άνοιξης», δεν συνοδεύτηκε παντού από επιτυχημένα αποτελέσματα, με αποτέλεσμα να επικρατήσει ένα κενό ισχύος⁴ από τη διάλυση κρατικών οντοτήτων, όπου οι νέες συνθήκες οδήγησαν ορισμένες χώρες σε χειρότερη κατάσταση, δίνοντας τη δυνατότητα στο Ισλαμικό Κράτος να επεκτείνει τον έλεγχο του, μετατρέποντας το έδαφος τους σε βάση τρομοκρατών.

Η σημερινή λοιπόν κατάσταση έχει ως εξής: Στη **Λιβύη**, επτά χρόνια μετά την ανατροπή του καθεστώτος Καντάφι το 2011, παραμένει ανεξέλεγκτη, καθώς οι φυλετικές ομάδες που επικράτησαν δεν έχουν σχεδόν τίποτε κοινό μεταξύ τους, με δύο ουσιαστικά πλευρές να διεκδικούν την εξουσία, την κυβέρνηση εθνικής ενότητας (ΚΕΕ)-Government of National Accord (GNA) που εδρεύει στην Τρίπολη και μια παράλληλη αρχή στο ανατολικό τμήμα της χώρας που υποστηρίζεται από τον ισχυρό στρατάρχη Χαλίφα Χάφταρ διοικητή του Λιβυκού Εθνικού Στρατού (ΛΕΣ). Στη **Συρία** η σύρραξη έχει μεταλλαχθεί σε μια εκτεταμένη περιφερειακή σύγκρουση με αντιμαχόμενες παρατάξεις, οι οποίες αποτελούνται από μία πληθώρα από δρώντες υποστηριζόμενους κατά περίπτωση τόσο από ανταγωνιστικές παγκόσμιες δυνάμεις, όσο και από άλλες σιιτικές χώρες και οργανώσεις, όπου είναι δύσκολο να σκεφτεί κανείς ένα ιστορικό ανάλογο με τόσους ισχυρούς εξωτερικούς παράγοντες άμεσα εμπλεκόμενους. Στον **Λίβανο** η κατάσταση είναι σαφώς καλύτερη, αλλά με σοβαρή αστάθεια, τεράστια κοινωνικοπολιτικά προβλήματα, με τη χώρα να έχει δεχθεί αριθμό προσφύγων ίσο με το 50% του πληθυσμού της, ενώ τελευταία παρουσιάζει μία κλιμάκωση της έντασης με το Ισραήλ εξαιτίας διαφορών στην εξερεύνηση υπεράκτιων ενεργειακών κοιτασμάτων. Τέλος η **Ιορδανία**, εμφανίζεται ως το πλέον αξιόπιστο αραβικό κράτος, που με τις ενέργειες της δημιουργεί σταθερές βάσεις για να λειτουργήσει ως ο κομβικός παράγοντας στη Μέση Ανατολή, προωθώντας φιλικές σχέσεις και με το Ισραήλ. Επισημαίνεται ότι η διαίρεση ανάμεσα στις αραβικές χώρες είναι ισχυρή, όμως σχεδόν

⁴ http://www.analystsforchange.org/2015/01/blog-post_446.html

όλες είναι ενωμένες απέναντι στο Ιράν, το οποίο αντιλαμβάνονται ως απειλή, ανάλυση που συμπίπτει στην παρούσα φάση με αυτήν του Ισραήλ, με το οποίο οι σχέσεις των μετριοπαθών αραβικών χωρών μπορεί να ειπωθεί ότι βρίσκονται στην καλύτερη φάση τους.

Ισραήλ.

Περιτριγυρισμένο από αραβικά κράτη, αντιλαμβανόμενο το περιβάλλον του ως ένα πεδίο ανταγωνιστικό, παρουσιάζει μια εξαιρετική σταθερότητα, με την πολιτική του να αναλύεται στο πλαίσιο προστασίας από τις απειλές που προκύπτουν από τη διαμάχη με την Παλαιστίνη, τα γειτονικά κράτη και την ευρύτερη περιφέρεια.⁵ Αισθανόμενο να **απειλείται** από το Ιράν, τη Συρία, τη Χεζμπολάχ και τη Χαμάς, θέτει σήμερα ως βασικές προτεραιότητες τη στενή παρακολούθηση του συσχετισμού δυνάμεων των εμπλεκόμενων στη Συρία, στοχεύοντας να αποτρέψει τη λαθραία μεταφορά προηγμένων όπλων από το Ιράν στον Λίβανο μέσω αυτής, να διασφαλίσει το status quo, μέσω της προβολής μίας ισχυρής αμυντικής στάσης και να έχει ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση της μεταπολεμικής κατάστασης. Παράλληλα, βλέποντας τον ανταγωνισμό της Τουρκίας, γνωρίζοντας ότι η ασφάλεια του αποτελεί έναν από τους πρωταρχικούς στόχους της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, αναζητεί την εξασφάλιση συμμαχιών μέσω αξιόπιστων γειτόνων για την προώθηση των ενεργειακών πόρων προς την ΕΕ, καθώς και την απαλοιφή των μειονεκτημάτων που ανέκαθεν το χαρακτήριζαν λόγω γεωγραφίας (έλλειψη στρατηγικού βάθους και χώρου για ασκήσεις), αναγνωρίζοντας τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσουν σε αυτό χώρες, όπως η Ελλάδα και η Κύπρος.

Κύπρος.

Έχει κεντρική σημασία καθώς βρίσκεται στην καρδιά του αξονικού χώρου Ευρώπης-Ασίας- Αφρικής, αποτελώντας γέφυρα σύνδεσης Ανατολής και Δύσης, δεσπόζοντας στη βόρεια έξοδο της διώρυγας του Σουέζ και προσφέροντας ένα ασφαλές

⁵ Raymond A Hinnebusch., *The Foreign Policies of Middle East States (Middle East in the International System)*, Hinnebusch- Ehteshami, 2002, σ.119.

ορμητήριο προς όλες τις γύρω περιοχές. Η σημασία της άλλωστε είναι ορατή και στον τρόπο που την αντιλαμβάνεται η ίδια Τουρκία.⁶

Ο Νταβούτογλου (2010) αναφέρει ειδικότερα: «Την Κύπρο δεν μπορεί να αγνοήσει καμία περιφερειακή ή παγκόσμια δύναμη που κάνει στρατηγικούς υπολογισμούς στη Μ. Ανατολή, την Ανατολική Μεσόγειο, το Αιγαίο, το Σουέζ, την Ερυθρά Θάλασσα και τον Κόλπο... Το στρατηγικό πλεονέκτημα που απέκτησε η Τουρκία, τη δεκαετία του 1970 πάνω σε αυτή την παράμετρο, πρέπει να το αξιοποιήσει όχι ως στοιχείο μίας αμυντικής κυπριακής πολιτικής, με στόχο τη διαφύλαξη του σημερινού status quo, αλλά ως ένα θεμελιώδες στήριγμα μιας **επιθετικής θαλάσσιας στρατηγικής διπλωματικού χαρακτήρα**».

Για χρόνια η Κυπριακή Δημοκρατία προσπαθούσε να βρει απαντήσεις στο υπαρξιακό ζήτημα ασφαλείας της, το οποίο προκαλείται από την εγγύτητα της Τουρκίας και την παράνομη παρουσία στο έδαφός της των στρατευμάτων κατοχής. Μετά την ανακάλυψη σοβαρών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην ευρύτερη περιοχή, γνωρίζοντας παράλληλα ότι η ενεργειακή έλλειψη της Ευρώπης θα την αναγκάσει να αναζητήσει εναλλακτικές πηγές καυσίμων, έχει προβεί πέρα από την παραδοσιακή στήριξη της Ελλάδας, σε σειρά συμφωνιών με την Αίγυπτο και κυρίως το Ισραήλ, με καταλυτικά αποτελέσματα στον τομέα των εθνικών της συμφερόντων. Οι εν λόγω συνεργασίες έχουν ισχυρές βάσεις, αφού προέκυψαν από δύο σημαντικά κοινά συμφέροντα: την παράλληλη ή συμπληρωματική εκμετάλλευση των πόρων της Μεσογείου και την προβληματική σχέση των τριών κρατών με την Τουρκία.

Τουρκία.

Αποτελεί μία χώρα με πολυδιάστατη συμμετοχή στις εξελίξεις, με όραμα να αναδειχθεί σε ηγεμονική δύναμη στη Μέση Ανατολή, μέσω ενός νεοοθωμανικού δόγματος,⁷ που ακολουθώντας τα βήματα του Τουργκούτ Οζάλ,⁸ θα πρέπει να εκμεταλλευτεί την οθωμανική κληρονομιά της και χρησιμοποιώντας τη να καταστεί ηγέτιδα δύναμη στον μουσουλμανικό κόσμο. Αν και μουσουλμανική χώρα, οι σχέσεις

⁶ Αχμέτ Νταβούτογλου, *Το στρατηγικό βάθος: Η διεθνής θέση της Τουρκίας*, Ποιότητα, Αθήνα, 2010, σ. 180.

⁷ Άγγελος Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*, Πατάκης, Αθήνα, 2015, σ. 603.

⁸ Αχμέτ Νταβούτογλου. *Το Στρατηγικό Βάθος: Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας*, Ποιότητα, Αθήνα, 2010, σελ 146-148.

της με τους Άραβες γείτονες της δεν ήταν ποτέ ομαλές και με την έλευση του Ερντογάν προσπάθησε να τις βελτιώσει, έχοντας ως βάση την προβαλλόμενη οικονομική ανάπτυξη, έναν ισχυρό στρατό, τις συνεχόμενες εκλογικές νίκες, την επικράτηση μετά το εναντίον του πραξικόπημα και τον επιτυχημένο για τον μουσουλμανικό κόσμο συνδυασμό «δημοκρατίας» και κοσμικού Ισλάμ, προτείνοντας αυτό το μοντέλο διακυβέρνησης και αποβλέποντας σε περαιτέρω αύξηση της επιρροής της και διεκδίκηση ρόλου μεσολαβητή σε κάθε μεσανατολική διένεξη. Παράλληλα, εδώ και αρκετά χρόνια έχει θέσει ως έναν από τους στόχους της μακροπρόθεσμης στρατηγικής της την αεροναυτική κυριαρχία στην Ανατολική Μεσόγειο, όπου προσπαθεί να εξελιχθεί σε θαλάσσια περιφερειακή υπερδύναμη.

Τελευταία όμως λόγω αυτής της πολιτικής της βρίσκεται σε στρατηγικό αδιέξοδο, φλερτάροντας με την Ρωσία και αντιμετωπίζοντας την εκ τούτου αντίδραση των ΗΠΑ. Παράλληλα, με τη λήψη αποστάσεων από τη δυτική πολιτική, ενίσχυσε την εικόνα της ως παράγοντα περιορισμού της ισχύος του Ισραήλ (και κατ' επέκταση της επιρροής των ΗΠΑ), οπότε η μεταστροφή αυτή της επέτρεψε να ισχυρίζεται ότι θέτει το δίκαιο και την ηθική υπεράνω των συμφερόντων. Την ίδια στιγμή έχει ανακοινώσει ένα φιλόδοξο πυρηνικό πρόγραμμα σε συνεργασία με τη Ρωσία, ενώ αντικείμενο υψηλής προτεραιότητας αποτελεί, τόσο η ομαλή λειτουργία των αγωγών μεταφοράς ενέργειας που διέρχονται από το έδαφός της, με δεδομένο ότι μεγάλο μέρος των εξακριβωμένων κοιτασμάτων πετρελαίου και αερίου παγκοσμίως βρίσκονται στη γειτονιά της, όσο και η συμμετοχή στην έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, εφαρμόζοντας την τακτική των διεκδικήσεων και απειλών εις βάρος Ελλάδας και Κύπρου.

Ταυτόχρονα, επιδιώκοντας να διασπάσει μία μορφή περικύκλωσης που ισχυρίζεται ότι της προκαλείται,⁹ προωθεί συστηματικά μία αντίστοιχη στρατηγική κατά της Ελλάδας,¹⁰ του Ισραήλ και της Αιγύπτου, χώρες που θεωρεί αντιπάλους στο περιφερειακό της περιβάλλον. Ειδικότερα: στην **Ελλάδα**, αν και λόγω του Κουρδικού ζητήματος έχει θέσει τη χώρα μας στο δεύτερο επίπεδο ενδιαφέροντος στην εξωτερική

⁹ Αχμέτ Νταβούτογλου., *Το Στρατηγικό Βάθος: Η Διεθνής Θέση της Τουρκίας*, Ποιότητα, Αθήνα , 2010, σελ 266-281.

¹⁰ <https://hellasjournal.com/2018/01/i-ellada-to-israil-ke-i-egiptos-thimata-stratigikis-kiklosis-tis-tourkias/>

της πολιτικής, με στρατιωτικές όμως συμφωνίες και πολυδιάστατη επιρροή στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) και την Αλβανία, αποσκοπεί στην «πλαγιοκόπηση» της με απειλές, που σε δεδομένη συγκυρία θα απασχολήσουν τις Ελληνικές δυνάμεις ασφαλείας σε περισσότερα του ενός θέατρα επιχειρήσεων. Στο **Ισραήλ**, με κατάλληλες στρατηγικές σε Λίβανο και Συρία, επιχειρεί να κρατήσει έντονα απασχολημένη την πολεμική μηχανή του στα βορειοανατολικά της χώρας, ενώ στα νότια συντηρεί με κάθε τρόπο το ακραίο Παλαιστινιακό στοιχείο. Τέλος στην **Αίγυπτο** έχει θέσει στο στόχαστρο της τον έλεγχο της Ερυθράς Θάλασσας, όπου πρόσφατα ενοικίασε από το Σουδάν τη νήσο Σουακίν, που βρίσκεται κοντά στα Αιγυπτιακά σύνορα και σκοπεύει να το μετατρέψει σε στρατιωτική βάση, πέραν αυτής που ολοκλήρωσε στη Σομαλία, ανατρέποντας υπέρ της τις ισορροπίες στην ευρύτερη περιοχή.

Παράλληλα όμως, το **Κουρδικό** ζήτημα συνιστά ένα στρατηγικό πρόβλημα ύψιστης σημασίας για την Τουρκία, όπου ο φόβος μιας πιθανής διάλυσης του Ιράκ και της δημιουργίας ενός «μεγάλου Κουρδιστάν» παραμένει ζωντανό. Έτσι, αποφάσισε να προχωρήσει σε ενεργό συμμετοχή στο βόρειο τμήμα της **Συρίας**, με στόχο τον περιορισμό της δράσης των κουρδικών παραστρατιωτικών ομάδων αλλά και την υπονόμευση οποιασδήποτε κουρδικής πολιτικής οντότητας στη περιοχή.

ΗΠΑ.

Τα συμφέροντα της στην περιοχή συνδέονται άμεσα με τη διασφάλιση της σταθερότητας και ασφάλειας και καθορίζονται από τους εξής διαχρονικούς παράγοντες διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής της:¹¹ τη διατήρηση της αμερικανικής επιρροής όπου κρίνεται αναγκαίο, την ομαλή ροή πετρελαίου, την προστασία του Ισραήλ, την υποστήριξη και διασφάλιση των χωρών με τις οποίες διατηρεί αγαστές σχέσεις και τέλος την αποτροπή εξάπλωσης φανατικών Ισλαμικών κινήματων και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.¹²

Με λίγα λόγια σύμφωνα με τον Brzezinski (1998) επιθυμεί: «να εξασφαλίσει ότι καμία δύναμη δεν θα καταφέρει να ελέγξει αυτό τον γεωπολιτικό χώρο και ότι η παγκόσμια

¹¹ Ελένη Λιανίδου., *Σχέσεις ΗΠΑ με τα κράτη της Μ.Ανατολής και της Ν/Α Ευρώπης*, (Διάλεξη στη ΣΕΘΑ την 21 Φεβ 2017)

¹² Z. Brzezinski, *Η Μεγάλη Σκακιέρα*, Λιβάνης, Αθήνα, 1998., σελ. 215-216.

κοινότητα θα έχει ανεμπόδιστη χρηματιστική και οικονομική πρόσβαση σε αυτή την περιοχή. Ο γεωπολιτικός πλουραλισμός θα γίνει μόνιμη πραγματικότητα, μόνο όταν ένα δίκτυο αγωγών και δρόμων μεταφορών συνδέσει άμεσα την περιοχή με τα καίρια κέντρα της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας μέσω της Μεσογείου και της Αραβικής Θάλασσας, καθώς και δια ξηράς.».

Αυτή η σταθερότητα θα της επιστρέψει να επικεντρωθεί κατά της Κίνας που είναι και ο κύριος στόχος της, χωρίς να παραβλέπει τον έλεγχο των ενεργειακών αποθεμάτων στην περιοχή, όπου όχι μόνο αναμένεται να διατηρήσει το ενδιαφέρον της, αλλά δε θα διστάσει να προβεί στην καταστροφή κάθε αντίστασης, ακολουθώντας μία τακτική που αντί να επενδύει σε αναποτελεσματικές πολυμερείς συνεργασίες, βασίζεται σε συγκεκριμένο άξονα συμμάχων δίνοντας αξία σε διμερείς ή τριμερείς διευθετήσεις, όπου κρίνει σημαντικό, παρακολουθώντας ανάλογα και επεμβαίνοντας.

Οι σχέσεις της με τα κράτη της περιοχής έχουν ως εξής:¹³ Στη **Συρία** ο αναβρασμός που επικρατεί την αναγκάζει να παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις, όπου θεωρεί ότι η κατάσταση έχει περάσει σε μία νέα φάση και εστιάζει τις προσπάθειές της στην πλήρη εξάλειψη του ISIS και στην σταθεροποίηση ώστε να αποκλεισθεί κάθε ενδεχόμενο ανάκαμψής του. Λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη ότι ενδεχόμενη ανατροπή του καθεστώτος θα οδηγήσει σε ανεξέλεγκτη αναρχία στη γειτονιά του Ισραήλ και το χάος αυτό θα μπορούσε να αποβεί μοιραίο, στόχος της παραμένει η ανάσχεση της Ιρανικής επιρροής, η δημιουργία συνθηκών ώστε οι πρόσφυγες να επιστρέψουν στις εστίες τους και η στήριξη των Δημοκρατικών Δυνάμεων. Στην **Αίγυπτο**, οι σχέσεις βαίνουν βελτιούμενες με σημαντικότερα σημεία την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την επίλυση του παλαιστινιακού, ενώ πρώτη προτεραιότητα αποτελούν οι αποφάσεις για διεξαγωγή στρατηγικού διαλόγου και η θέσπιση νέου μηχανισμού διμερούς συνεργασίας. Από το 1976 η Αίγυπτος έχει λάβει οικονομική βοήθεια ύψους 76 δις δολαρίων, ενώ από το 2015 λαμβάνει ετησίως στρατιωτική ενίσχυση 1,3 δις δολαρίων, με τις σχέσεις των δύο πλευρών να επιβεβαιώνονται και από τις συνεχείς πρόσφατες συναντήσεις αξιωματούχων. Στο **Ισραήλ**, διατηρεί στενές πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές σχέσεις, καθώς αποτελεί υπερασπιστή της αμερικανικής πολιτικής στη Μέση Ανατολή,

¹³ Ελένη Λιανίδου *Σχέσεις ΗΠΑ με τα κράτη της Μ. Ανατολής και της Ν/Α Ευρώπης*, (Διάλεξη στη ΣΕΘΑ την 21 Φεβ 2017)

ενώ τάσσεται κατά του αραβικού εθνικισμού, του ισλαμικού φανατισμού, της εξάπλωσης των Όπλων Μαζικής Καταστροφής και της τρομοκρατίας. Η στήριξη αυτή εκδηλώθηκε πρόσφατα με την έγκριση νέου δεκαετούς Μνημονίου Αμυντικής βοήθειας (2019-2028) ύψους ρεκόρ 38 δις δολαρίων, όπου περιλαμβάνεται και η αντιπυραυλική άμυνα του Ισραήλ. Στην **Τουρκία**, ασκεί προσεκτική πολιτική, όπου ως μείζων πρόκληση αντιμετωπίζεται η αντιπαράθεση φίλων δυνάμεων τους στη Συρία (Άγκυρα-YPG) και οι αντιθέσεις στο Ιράκ (Άγκυρα-Βαγδάτη για τη βάση Μπασίγκα και τις τουρκικές βλέψεις στη Μοσούλη και ευρύτερα στην περιοχή της Νινευής). Επίσης αν και κατανοούν τις συνθήκες εθνικής ασφάλειας της Τουρκίας, είναι ιδιαίτερα ανήσυχες για τις επιπτώσεις των ενεργειών της, πιέζοντας την να περιορίσει τη δράση της στην περιοχή και να αλλάξει στάση στο θέμα της προμήθειας των ρωσικών S-400.

Ρωσία.

Η Μεσόγειος βρισκόταν ανέκαθεν στο επίκεντρο της ρωσικής γεωπολιτικής σκέψης, όπου ένας από τους κύριους στόχους της ήταν η έξοδος στις θερμές θάλασσες και η εμπλοκή στη ρύθμιση θεμάτων σε έναν χώρο ισχυρών συμφερόντων, όπως η Μ. Ανατολή. Έτσι, από την εποχή του ψυχρού πολέμου άρχισε να συνάπτει στενές σχέσεις με χώρες της περιοχής, γεγονός που συνδεόταν με την αντιστάθμιση της δυτικής επιρροής, πολιτική που συνεχίζει να ακολουθεί έως σήμερα, προσπαθώντας να κρατήσει τα όποια ερείσματα της που περιλαμβάνουν, τη διατήρηση της βάσης στην Ταρσό της Συρίας, την υποστήριξη στο καθεστώς Άσσαντ, τις συμφωνίες με αραβικές χώρες για κατασκευή υποδομών,¹⁴ καθώς και την επιδίωξη παρακολούθησης των εξελίξεων στον ευαίσθητο ενεργειακό τομέα. Παράλληλα, συμμεριζόμενη τις ανησυχίες του Ισραήλ για τα σχέδια του Ιράν, διεξάγει μαζί του διάλογο, γνωρίζοντας ότι δεν θα διστάσει να χρησιμοποιήσει την ισχύ του αν δεχθεί οποιαδήποτε πρόκληση κατά του status quo.

Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα στην μακροπρόθεσμη επιβίωση της **Συρίας**, οδήγησαν στην ενεργή εμπλοκή της στη σύγκρουση, επιδιώκοντας αποκατάσταση της εδαφικής της ακεραιότητας και σταθερότητα, με τρόπο που να ανταποκρίνεται στους συσχετισμούς ισχύος που επιθυμεί η ίδια, εξασφαλίζοντας τα

¹⁴ Ιωάννης Παρίσης, *Η Καθ'Ημάς θάλασσα*, Λιβάνης, Αθήνα, 2013, σελ. 275-276.

συμφέροντα της και θέλοντας να αναπτύξει περαιτέρω σχέσεις με τις πέριξ χώρες, ως περιφερειακός αλλά κυρίως ως διεθνής παράγοντας. Το τελευταίο συνδέεται με την ενεργειακή διάσταση, όπου μπορεί η Ανατολική Μεσόγειος να μην νοείται ποσοτικά αντίπαλον δέος, εντούτοις αθροίζεται στις μελλοντικές πηγές προμήθειας της ΕΕ, ενώ δύναται υπό προϋποθέσεις, να τροφοδοτήσει έναν εκ των καλύτερων πελατών της, την Τουρκία. Στα πλαίσια αυτά μάλιστα, προσβλέποντας και στη στενότερη παρακολούθηση των τεκταινόμενων στην Λιβύη, έχει προβεί σε συνεργασία και με την Αίγυπτο, συνάπτοντας αμυντική συμφωνία που επιτρέπει σε αμφότερες τις χώρες να χρησιμοποιούν στρατιωτικές βάσεις της άλλης για τα πολεμικά τους αεροσκάφη,¹⁵ ενώ η δεύτερη προτίθεται να προχωρήσει σε περαιτέρω συμφωνίες για αγορές ρωσικών οπλικών συστημάτων, πέραν των όσων ήδη έχουν πραγματοποιηθεί.

Ευρώπη.

Το κύριο ενδιαφέρον της Ευρώπης στην περιοχή είναι η σταθερότητα και η αντιμετώπιση των απειλών που διαγράφονται λόγω της έξαρσης του ριζοσπαστικού Ισλαμισμού και των μεταναστευτικών ροών προς τις χώρες της Δύσης. Παράλληλα, ένα βασικό της πρόβλημα είναι η εξάρτηση στον ενεργειακό τομέα από παραγωγικές πηγές που βρίσκονται εκτός Ευρώπης, αναζητώντας πηγές ενεργειακής διαφοροποίησης και επιδιώκοντας την ανάπτυξη επιπλέον σχεδίων κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού, κάτι που συνεπάγεται την εξασφάλιση νέων προμηθευτών και οδών, που στην περίπτωση της Ανατολικής Μεσογείου προσφέρονται και τα δύο.¹⁶ Αποτέλεσμα είναι να στοχεύει στη δημιουργία κλίματος ασφάλειας, ώστε να αξιοποιηθούν τα όποια ενεργειακά κοιτάσματα. Σε αυτό το πλαίσιο, προσπαθεί να αναπτύξει πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των προκλήσεων, τόσο σε πολιτικό, όσο και αμυδρώς σε στρατιωτικό επίπεδο με τον αμυντικό της βραχίονα (ΚΠΑΑ), με επιχειρήσεις στο ευρύτερο μεσογειακό περιβάλλον, σε συνεργασία και με το ΝΑΤΟ¹⁷.

¹⁵ <http://www.naftemporiki.gr/story/1300249/sumfonia-rosias-aiguptou-gia-xrisi-aiguptiakon-baseon-apo-rosika-maxitika>

¹⁶ Κων/νος Φύλης (13 Φεβ 2017), «Η στρατηγική αξία της Αν. Μεσογείου», <http://www.kathimerini.gr/900113/article/epikairothta-strathgikh-a3ia-ths-an.-mesogeioy>

¹⁷ <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/kpaa.html>

Εξελίξεις

Οι εξελίξεις στην περιοχή επηρεάζουν τα περισσότερα από τα κράτη, λόγω ύπαρξης ζητημάτων τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους ως συγκοινωνούντα δοχεία και αφορούν, σε θέματα συγκρούσεων (Συρία), σε αποσχιστικές τάσεις (Κουρδικό), σε θέματα ενέργειας (εκμετάλλευση κοιτασμάτων), θρησκείας (ακραία ισλαμικά καθεστώτα) και κοινωνικής συνοχής (μαζική μετανάστευση). Δίπλα σε όλα αυτά θα πρέπει να προστεθούν το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, η παγκοσμιοποίηση και η τρομοκρατία, η αντιμετώπιση των οποίων απαιτεί στενή παρακολούθηση και συνεργασίες. Έχουμε λοιπόν τη δημιουργία ενός νέου περιβάλλοντος, με κύριο χαρακτηριστικό τα κράτη που σέβονται το status quo να συνασπίζονται απέναντι στα αναθεωρητικά και τις βλέψεις που ευνοούν την αποσταθεροποίηση συναποφασίζοντας τη στρατηγική τους, που δεν περιορίζεται μόνο στα ενεργειακά, αλλά περιλαμβάνει ολόκληρο το πλαίσιο ασφάλειας και σταθερότητας που επιθυμούν να δημιουργήσουν αναπτύσσοντας διμερείς ή τριμερείς συμφωνίες. Από τη μία πλευρά αναπτύσσεται ένας πόλος με βάση τις συνεργασίες Ελλάδα – Κύπρου – Αιγύπτου και Ελλάδα – Κύπρου – Ισραήλ, ενώ στον αντίποδα προβάλλει ο Τουρκικός αναθεωρητισμός συνεπικουρούμενος από σχέδια που ευνοούν την αποσταθεροποίηση, με την Άγκυρα να έχει έλθει σε διάσταση με τους περισσότερους από τους δρώντες στην Αν. Μεσόγειο και να πρωταγωνιστεί σε πολλά από τα ανοιχτά ζητήματα, που αφορούν κυρίως θαλάσσιες οριοθετήσεις, ενώ ξεκίνησε την έντονη αντίδραση της στις γεωτρήσεις εντός της κυπριακής ΑΟΖ. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες αναβαθμίζεται ο ρόλος κρατών όπως το Ισραήλ, η Ιορδανία και η Αίγυπτος, με την τελευταία να αναδεικνύεται σε χώρα-κλειδί για τη σταθερότητα.

Στρατηγική Αξία

Γενικά.

Η ΝΑ Μεσόγειος πάντα προσέλκυε το ενδιαφέρον των Μ. Δυνάμεων, αποτελώντας πλεονέκτημα αλλά και μειονέκτημα. Βρισκόμενη στο κέντρο ενός σχετικά ασταθούς περιφερειακού πλαισίου, ενώνει την Ευρώπη, την Αφρική και τη Μέση

Ανατολή, είναι κοιτίδα τριών θρησκειών και των πολιτισμών που αυτές εκπροσωπούν, αποτελεί εμπορικό σταυροδρόμι, διαθέτει μεγάλα ενεργειακά κοιτάσματα τα οποία είναι αναγκαία για την επιβίωση των πέριξ χωρών και την τροφοδότηση της Ευρώπης και προσφέρει δυνατότητες παρακολούθησης των τεκταινόμενων στις γύρω περιοχές διαδραματίζοντας κεντρικό ρόλο στη μορφή του γεωστρατηγικού περιβάλλοντος. Περιλαμβάνει κύρια σημεία επί των οποίων μπορούν να στοιχηθούν άξονες με σημαντική γεωστρατηγική αξία που μπορούν να χρησιμεύσουν ως κόμβοι μεταφοράς, ως περιοχές συγκέντρωσης στρατιωτικών δυνάμεων, καθώς και ως βάσεις υποστήριξης επιχειρήσεων. Αυτά είναι: τα Δαρδανέλια και ο Βόσπορος, το Αιγαίο, η Κρήτη, η Κύπρος και η διώρυγα του Σουέζ, που η σημασία τους επιβεβαιώνεται από την ύπαρξη στρατιωτικών βάσεων. Ειδικότερα για τη διώρυγα του Σουέζ: αποτελεί υποχρεωτική διαδρομή μεγάλου όγκου θαλάσσιων μεταφορών από και προς την Αραβική θάλασσα και τον Ινδικό Ωκεανό, η πρόσφατη διάνοιξή της οποίας διπλασίασε την ημερήσια δυναμικότητα της συμβάλλοντας στην ταχύτερη διακίνηση του παγκόσμιου εμπορίου. Μπορεί να χαρακτηριστεί ως γεωπολιτική άρθρωση λόγω του ρόλου που διαδραματίζει, με διεθνείς πολιτικές προεκτάσεις¹⁸, αφού αυτή μαζί με τα εκατέρωθεν εδάφη της (Χερσόνησος Σινά-περιοχή Νείλου), αποτελεί τον ζωτικό χώρο της Αιγύπτου, όπου ήρθε τώρα να προστεθεί και ο ενεργειακός παράγοντας της Αν. Μεσογείου. Σε αυτόν τον χώρο η ΝΑ Μεσόγειος προσδίδει βάθος¹⁹ και μία ζώνη ανάσχεσης έναντι των απειλών που αναπτύσσονται περιμετρικά της, γεγονός που ενισχύεται και από τις δυνατότητες εποπτείας που προσφέρουν η Κύπρος και η Κρήτη.

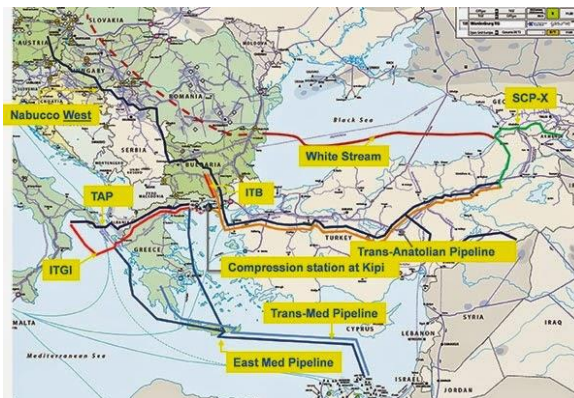
Ως σημεία **συσσώρευσης στρατιωτικής ισχύος** στον χώρο πέραν των ενόπλων δυνάμεων των κρατών της περιοχής, είναι οι αεροναυτικές βάσεις των ΗΠΑ στις χώρες του ΝΑΤΟ (Σικελία, Τουρκία, Σούδα), της Μ. Βρετανίας σε Μάλτα και Κύπρο και της Ρωσίας στη Συρία (Ταρσός).²⁰ Στην περιοχή εφάπτονται τρία **περιφερειακά συστήματα**

¹⁸ Ιωάννης Μάζης, *Γεωπολιτική Προσέγγιση για ένα Νέο Ελληνικό Αμυντικό Δόγμα*, Παπαζήση, Αθήνα, 2006, σελ. 41-42.

¹⁹ Κων/νος Φύλης. (13 Φεβ 2017), «Η στρατηγική αξία της Αν. Μεσογείου», <http://www.kathimerini.gr/900113/article/epikairothta/kosmos/h-strathgikh-a3ia-ths-anatolikhs-mesogeioy>

²⁰ Ιωάννης Μάζης, *Γεωπολιτική Προσέγγιση για ένα Νέο Ελληνικό Αμυντικό Δόγμα*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2006, σελ. 44-45.

ασφαλείας,²¹ της Εγγύς Ανατολής, των Βαλκανίων και της ΕΕ, που κάθε ένα διέπεται από τη δική του δυναμική. Το σύστημα της **Εγγύς Ανατολής** περιλαμβάνει τα κράτη της λεκάνης της Μεσογείου (Αίγυπτος, Λίβανος, Συρία, Ισραήλ, Ιορδανία), με κύρια ζητήματα ασφαλείας τις εθνοτικές διαμάχες αραβικών κρατών-Ισραήλ, τις θρησκευτικές συγκρούσεις, τον εμφύλιο στη Συρία, τις εσωτερικές διαμάχες, το πρόβλημα της Τουρκίας με τους Κούρδους, τις ενδοαραβικές έριδες, τη διαμάχη για έλεγχο πλουτοπαραγωγικών πηγών και υδάτινων αποθεμάτων, τα κύματα προσφύγων και μεταναστών και τη δράση ακραίων ισλαμιστικών οργανώσεων. Αποτελεί μαζί με την Κεντρική Ασία το ενεργειακό κέντρο της παγκόσμιας οικονομίας, αφού σε αυτήν βρίσκεται η εύφορη περιοχή μεταξύ Νείλου - μεσογειακής ακτής - κοιλάδας Ευφράτη-Περσικού Κόλπου, πλούσια σε κοιτάσματα, ενώ σημαντικό χαρακτηριστικό της είναι η διέλευση αγωγών μέσω των οποίων μεταφέρονται οι ενεργειακοί πόροι στις χώρες-καταναλωτές, με τους σχεδιασμούς να περιλαμβάνουν τους αγωγούς του λεγόμενου «Νότιου Διαδρόμου» (SOUTHERN GAS CORRIDOR) που θα αντλεί πόρους κυρίως από τα κοιτάσματα του Αζερμπαϊτζάν [NABUCCO, ITGI, TAP, TANAP, WHITE STREAM, καθώς και πλήθος άλλων²² μεταξύ των οποίων και ο φιλόδοξος EAST MED που θα συνδέει τα κοιτάσματα Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας με την Ευρώπη μέσω Κύπρου, Ελλάδας και Ιταλίας²³ (Χάρτης 2)].

(Χάρτης 2: Οι αγωγοί φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο²⁴)

²¹ Στο ίδιο.

²² Ιωάννης Παρίσης, *Η Καθ' Ημάς θάλασσα*, Λιβάνης, Αθήνα, 2013, σελ. 121 και 124-126.

²³ Στο ίδιο, σελ. 128-137.

²⁴ Αναδημοσίευση από <http://pipelinesinternational.com>

Τα ζητήματα ασφαλείας που αντιμετωπίζουν τα **Βαλκάνια** είναι οι εσωτερικές δομικές αδυναμίες ορισμένων κρατών, η προσπάθεια οικειοποίησης του μουσουλμανικού στοιχείου από την Τουρκία, οι διακρατικές διαμάχες και η αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης, ενώ για τις **χώρες της ΕΕ** η ενεργειακή ασφάλεια (εξεύρεση εναλλακτικών πηγών εφοδιασμού, διαχείριση πόρων που βρίσκονται στις ΑΟΖ των μελών της), η λαθρομετανάστευση, η τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα και η οικονομική κρίση²⁵.

Ελλάδα.

Ο ελληνικός χώρος, στο μέσο τριών ηπείρων και σημαντικών θαλασσών, ως ενιαίο χερσαίο, θαλάσσιο και νησιωτικό σύμπλεγμα, είναι βαλκανικός, αλλά ταυτόχρονα ευρωπαϊκός και μεσογειακός, συνιστώντας γεωστρατηγικό σημείο αναφοράς. Αποτελεί την πύλη της Μεσογείου προς τα Βαλκάνια, την Κεντρική και την Αν. Ευρώπη, όπως επίσης και τη συντομότερη οδό μεταξύ Ευρωπαϊκής και Ασιατικής ηπείρου. Το Αιγαίο Πέλαγος αποτελεί τον ζωτικό χώρο του ελληνισμού και θαλάσσιο κρίκο μεταξύ Μεσογείου και Ευξείνου Πόντου, ενώ η νήσος Κρήτη αποτελεί βάση για επιτήρηση των προσβάσεων από τη Δυτική Μεσόγειο προς τη διώρυγα του Σουέζ.²⁶ Επιπλέον, η νήσος Κέρκυρα ελέγχει τη θαλάσσια δίοδο προς την Αδριατική θάλασσα, ενώ η θέση της χώρας την καθιστά σημαντικό κόμβο στον τομέα των μεταφορών (λιμένες Πειραιά-Θεσ/νίκης, οδική αρτηρία προς Βαλκάνια, Εγνατία Οδός).

Η σημασία της αυξάνεται επίσης από τη σταθερή πολιτική δομή, την ιστορική παράδοση, την εθνική και θρησκευτική ομοιογένεια, την υψηλή πίστη στις αξίες, καθώς και τη δυναμικότητα του απόδημου ελληνισμού, στοιχεία που αποτελούν ιδιαίτερους συντελεστές βαρύτητας τα οποία δεν συναντούνται εύκολα σε πολλά κράτη και ιδιαίτερα σε αυτά της περιοχής.²⁷ Είναι μέλος στους περισσότερους διεθνείς οργανισμούς και σε αμυντικές συμμαχίες. Οι σχέσεις με τα γειτονικά κράτη μπορούν να χαρακτηριστούν από πολύ καλές μέχρι εύθραυστες, οι οποίες οφείλονται σε ιστορικο-πολιτικές διαμάχες ενώ

²⁵ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EL/reports/104640.pdf

²⁶ Γεώργιος-Στυλιανός Πρεβελάκης., *Η Γεωπολιτική της Ελλάδας*, LIBRO, Αθήνα, 1998, σ.12.

²⁷ Ιωάννης Λουκάς, *Η Γεωπολιτική*, Τροχαλία, 2000, σ. 43.

επιπλέον διασυνοριακό πρόβλημα αποτελεί η παράνομη διακίνηση μεταναστών που φτάνουν από τα παράλια της Μ. Ασίας προσπαθώντας να κινηθούν προς τα κράτη της Κεντρικής και της Βόρειας Ευρώπης. Είναι μέλος σε οικονομικά και ενεργειακά δίκτυα, με πιο προσοδοφόρες πηγές εσόδων της τον τουρισμό και την εμπορική ναυτιλία. Αν και μικρή χώρα είναι ένας σοβαρός παράγοντας στον ευρύτερο χώρο, σε ένα διαχρονικό περιβάλλον ανταγωνισμού για τον έλεγχο των θαλασσίων οδών. Παράλληλα, ο τομέας της ενεργειακής εκμετάλλευσης καθιερώνει ένα νέο πεδίο γεωπολιτικών ισορροπιών, υποσκελίζοντας άλλες μορφές και διαμορφώνει ένα περιβάλλον, όπου η χώρα καλείται να διασφαλίσει την επιβίωση και το μέλλον της, τόσο μόνη, όσο και μέσα από διεθνείς οργανισμούς, καθώς και από την αναζήτηση συμμάχων, ανοίγοντας μια προοπτική που απαιτείται να συνεχιστεί με επιμονή και συνέπεια.

Αίγυπτος.

Η γεωστρατηγική της θέση είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς εκτός από το ότι εκτείνεται στις ηπείρους της Αφρικής και Ασίας, στην επικράτεια της βρίσκεται η διώρυγα του Σουέζ, τα χαρακτηριστικά της οποίας αναφέρθηκαν παραπάνω. Η δυνατότητα της να επηρεάζει τα τεκταινόμενα στο ευρύτερο περιβάλλον πιστοποιείται από το γεγονός ότι μεταπολεμικά, δύο φορές οι επιλογές της άλλαξαν τον γεωστρατηγικό χάρτη της Μέσης Ανατολής. Την πρώτη στη δεκαετία του 1950, όταν παρά τον αδέσμευτο προσανατολισμό, αντιδρώντας στην περιστασιακά αντιαραβική πολιτική της Δύσης, συστρατεύτηκε με τη Μόσχα με αποτέλεσμα τη δυναμική παρουσία αυτής στο χώρο και τη δεύτερη, στη δεκαετία του 1970, όταν απέλασε τους Σοβιετικούς από την Αίγυπτο, με τη στροφή του Σαντάτ προς την Ουάσινγκτον.

Η παρουσία της ερήμου στα δυτικά, της παρέχει το αναγκαίο στρατηγικό βάθος, αλλά δεν συμβαίνει το ίδιο και με τα ανατολικά σύνορα, όπου η απειλή είναι αμεσότερη και αυτό που την συμφέρει είναι μια ευνοϊκή τάξη πραγμάτων. Υποχρεωμένη να αλληλεπιδρά με την Εγγύς Ανατολή, λόγω αποστάσεως και ισλαμικών καταβολών, αποτελεί **ηγέτιδα** χώρα του αραβικού κόσμου στο πνευματικό και πολιτικοστρατιωτικό πεδίο και είναι χώρα-κλειδί για τη συνέχιση της ειρηνευτικής διαδικασίας στην Μ. Ανατολή, αφού χωρίς αυτήν δεν μπορεί να υπάρξει και να σταθεροποιηθεί η ειρήνη. Είναι μέλος των περισσότερων διεθνών και περιφερειακών οργανώσεων, έχει υπογράψει

πολλές διακρατικές συμφωνίες, ενώ η πρόσφατη ανακάλυψη μεγάλων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στα παράλια της αναβάθμισε τον ρόλο της στον παγκόσμιο ενεργειακό χάρτη. Σήμερα χαρακτηρίζεται από την επικράτηση του φυλοδυτικά προσανατολισμένου στρατηγού Αλ Σίσι, ο οποίος ελέγχει την κατάσταση της χώρας, με στενές όμως επαφές και με τη Ρωσία. Οι σχέσεις με τα γειτονικά κράτη περιλαμβάνουν συνοριακές διαφορές, όπως αυτή με το Σουδάν για τον έλεγχο της περιοχής του Χαλαϊμπ και τα προβλήματα στην εποπτεία της Χερσονήσου του Σινά.²⁸

Εικόνα 1: Η Χερσόνησος του Σινά²⁹

Επιπρόσθετα, οι απώλειες του Ισλαμικού Κράτους στη Συρία έχουν οδηγήσει σε διασπορά μαχητών σε μέρη όπως η Λιβύη, όπου είναι πρόσφορη η εδραίωση τρομοκρατικού δικτύου με αποτέλεσμα την αναβάθμιση της σημασίας της ως χώρας διέλευσης μεταναστευτικών ροών και ως εκ τούτου Χαλιφάτο και Δύση να προσβλέπουν στην απόκτηση ελέγχου επ' αυτής, για διαφορετικούς λόγους, χωρίς να αποκλείονται επιλεκτικές ή διευρυμένες παρεμβάσεις.

²⁸ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html>

²⁹ Στο ίδιο.

Ιστορικοί Δεσμοί μεταξύ των δύο χωρών

Η φύση της ειδικής σχέσης ανάμεσα στον Αιγυπτιακό και Ελληνικό πολιτισμό, χρονολογείται χιλιάδες χρόνια πριν, με την Ελλάδα να διατηρεί μακρόχρονους ιστορικούς, θρησκευτικούς και πολιτισμικούς δεσμούς με τον χώρο, ο οποίος αποτελούσε για αυτήν κάτι το κοντινό και οικείο. Οι Έλληνες ήταν οι πρώτοι που ήρθαν σε στενή επαφή με τον αραβικό κόσμο, σχέση που ξεκίνησε ως αντιπαράθεση, αλλά σύντομα κατέληξε σε έναν διαπολιτισμικό διάλογο, όπου η ύπαρξη ελληνικών ευκατάστατων κοινοτήτων χωρίς αποικιοκρατικές βλέψεις από τη μητροπολιτική Ελλάδα δημιούργησε προϋποθέσεις πλήρους εμπιστοσύνης.

Οι πρώτες ελληνικές κοινότητες αναπτύχθηκαν από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, ενώ στην Αλεξάνδρεια εδρεύει το ομώνυμο Πατριαρχείο που είναι το αρχαιότερο Ελληνορθόδοξο και αποτέλεσε την πνευματική εστία του αφρικανικού και αιγυπτιακού ελληνισμού, με κύρος και πνευματική λάμψη, διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο και αναλαμβάνοντας τη φροντίδα του πληθυσμού, μέχρι να ιδρυθούν οι ελληνικοί φορείς των κοινοτήτων, αδελφοτήτων και συλλόγων. Οι Έλληνες της αποδημίας, που το 1940 ανέρχονταν στις 250.000 διατήρησαν τα ήθη και τις πατρογονικές παραδόσεις, παραμένοντας προσηλωμένοι στη διατήρηση αυτής της σχέσης, με ιδιαίτερα σημαντική συνεισφορά στην κοινή Ελληνοαιγυπτιακή εμπορική δραστηριότητα σε τομείς όπως η εστίαση και η οινοπαραγωγή, ενώ οι Έλληνες αγρότες οργάνωσαν πρώτοι με συστηματικό τρόπο την καλλιέργεια του βαμβακιού και του καπνού. Υπήρχαν επίσης ελληνικά θέατρα, κινηματογράφοι και εφημερίδες, ενώ από την κοινότητα της Αιγύπτου προήλθαν πολλοί συγγραφείς, καλλιτέχνες, διπλωμάτες και πολιτικοί. Η επανάσταση όμως του 1952, η άνοδος του Παναραβισμού και του εθνικισμού και οι περιοριστικοί νόμοι στις κοινότητες από το καθεστώς Νάσερ επέφεραν τη συρρίκνωση του ελληνικού στοιχείου και τον ξεριζωμό, φαινόμενο που ολοκληρώθηκε στη δεκαετία του '60, παρά τις προσπάθειες του Σαντάτ που ακολούθησε για να το ανακόψει. Το 1986 υπογράφηκε Πρωτόκολλο Οικονομικής και Τεχνικής Συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών,³⁰ με το οποίο προωθούνταν η σύναψη διμερών οικονομικών σχέσεων στον τομέα της αναπτυξιακής βοήθειας, τις εμπορικές σχέσεις, την ενέργεια, τις μεταφορές, τη βιομηχανία, τη γεωργία και την αλιεία, το οποίο ανανεώθηκε τα επόμενα χρόνια, καθώς

³⁰ <http://www.et.gr/idsocs-nph/pdfimageSummaryviewer.html> (ΦΕΚ Α' 132/1992)

υπήρξε αυξημένο ενδιαφέρον από την Αιγυπτιακή κυβέρνηση, κάτι που βελτίωσε και τις συνθήκες της ελληνικής διασποράς, ενώ οι οικονομικές σχέσεις συνεχίζονται και στον τομέα του Τουρισμού με την κύρωση το 2017 του Μνημονίου Κατανόησης για Συνεργασία.³¹ Σήμερα, η Ελληνική κοινότητα αριθμεί περί τους 4.000³² κατοίκους στις 150 περίπου επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εκεί.

Στρατιωτική Συνεργασία άλλων χωρών στην περιοχή

Προκειμένου να αναλυθεί καλύτερα η προοπτική της στρατιωτικής συνεργασίας των δύο χωρών, παρατίθενται παρακάτω μερικά παραδείγματα συνεργασίας γειτονικών χωρών, οι οποίες επηρεάζουν τα δεδομένα στην περιοχή.

Ελλάδας-Ισραήλ.

Οι δύο χώρες έχουν αναπτύξει πλήρεις διπλωματικές σχέσεις, οι οποίες τα τελευταία χρόνια αναβαθμίζονται συνεχώς και στον στρατιωτικό τομέα, είτε σε διμερές επίπεδο, είτε με συνδυασμό και τρίτων χωρών. Σκοπός αυτών των προσεγγίσεων είναι η αλλαγή της στρατηγικής ισορροπίας στην περιοχή της ΝΑ Μεσογείου, με συνεργασία στον τομέα της στρατιωτικής βιομηχανίας και της θαλάσσιας ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των υπεράκτιων κοιτασμάτων φυσικού αερίου, κάτι που φαίνεται και από δηλώσεις αξιωματούχων του Ισραηλινού Υπουργείου Άμυνας, αναγνωρίζοντας τη μοναδική σημασία της Ελλάδος ως στρατηγικής χώρας που είχε την οξύνοια να προσεγγίσει τους γείτονες της επιτυγχάνοντας τριμερείς και πολυμερείς στέρεες και ισχυρές συμμαχίες, απαραίτητες εναντίον πολλών εχθρών. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουαρίου του 2018 στην Ελλάδα,³³ η τελευταία επίσκεψη του Αρχηγού του Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων του Ισραήλ, όπου συζητήθηκε το περιβάλλον ασφαλείας της Ανατολικής Μεσογείου και Μέσης Ανατολής και συμφωνήθηκε η περαιτέρω ενίσχυσή της συνεργασίας στους τομείς της θαλάσσιας

³¹ <http://www.et.gr/idocs-nph/pdfimageSummaryviewer.html> (ΦΕΚ Α' 1/2017)

³² <http://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/aigyptos/>

³³ <http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/6507-episkepsh-archhgoy-enoplwn-dynamewn--israhl-sthn-ellada>

ασφάλειας, της επιχειρησιακής και ατομικής εκπαίδευσης, των ειδικών δυνάμεων, της ανταλλαγής πληροφοριών και της κυβερνοάμυνας.

Εικόνα 2: Επίσημη Επίσκεψη Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων του Ισραήλ στην Ελλάδα (28 Φεβ 2018)³⁴

Τα προγράμματα των τελευταίων ετών περιλαμβάνουν συμμετοχή σε ασκήσεις (σε κάποιες από αυτές με συμμετοχή και της Κύπρου), με έμφαση σε εξειδικευμένα αντικείμενα, όπως συνεκπαίδευση μεταφορικών και επιθετικών ελικοπτέρων, ασκήσεις ειδικών δυνάμεων και ειδικών επιχειρήσεων, συνεργασία σε θέματα θαλάσσιας ασφάλειας, εκπαίδευση σε νηοψίες στο Κέντρο Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής (KENAI), συνεργασία σε θέματα ανθυποβρυχιακού πολέμου, Έρευνας-Διάσωσης, αντιαεροπορικών επιχειρήσεων, προστασίας Ναυτικής Δύναμης («NOBLE DINA»), αντιμετώπιση ασύμμετρων απειλών («NAIAS»), παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας («ARFONAYTHS»), αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών («DOLPHIN») καθώς και κοινές ασκήσεις σε εξειδικευμένα αντικείμενα τακτικής της πολεμικής αεροπορίας όπως: απόκτηση αεροπορικής υπεροχής, καταστολή αεράμυνας, καταστροφής στόχων εδάφους και αποστολές έρευνας - διάσωσης μάχης («GLORIOUS SPARTAN»), ανεφοδιασμού και εκπαίδευσης σε τεχνικά θέματα («OLYMPUS SUMMIT», «HNIOXOS»), κλπ.

³⁴ Αναδημοσίευση από <http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/6507-episkepsh-archhgoy-enoplwn-dynamewn--israhl-sthn-ellada>

Ελλάδας-Ιορδανίας.

Η Ιορδανία διατηρεί στενές σχέσεις με τις χώρες της Δύσης. Ειδικά με την Ελλάδα έχει οικοδομηθεί κλίμα εμπιστοσύνης λόγω της πάγιας υποστήριξης της χώρας μας στα αραβικά θέματα και η διμερής στρατιωτική συνεργασία βρίσκεται σε πολύ καλό επίπεδο. Από το 2000, έχουν πραγματοποιηθεί πάνω από δέκα επισκέψεις της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας των δύο χωρών εκατέρωθεν, έχοντας συνάψει διμερείς συμφωνίες σε ποικίλα θέματα. Το πρόγραμμα των τελευταίων ετών περιλαμβάνει δραστηριότητες που αφορούν συμμετοχή σε σχολεία, σε εξειδικευμένες εκπαιδεύσεις³⁵ (θέματα Ειδικών Δυνάμεων, ΚΕΝΑΠ, κ.λπ.) και συμμετοχή σε ασκήσεις εντοπισμού-εξουδετέρωσης ναρκών και αντιναρκικών επιχειρήσεων («AEGEAN SEAL»), ενώ υπάρχει εξέταση συνεργασίας μέσω τριμερών ή τετραμερών σχημάτων (Ελλάδα-Κύπρος- Ιορδανία , με Ισραήλ ή Αίγυπτο, κατά περίπτωση), όπως επίσης εξετάζεται η δυνατότητα εκπαίδευσης προσωπικού της Ελλάδας στο Κέντρο Εκπαίδευσης Ειδικών Επιχειρήσεων (KASOTC), πέραν της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΚΑΜ).

Αιγύπτου – Ρωσίας.

Η επέμβαση της Ρωσίας στη Συρία ήταν το πρώτο βήμα μιας πιο δυναμικής εξωτερικής πολιτικής στην Αν. Μεσόγειο. Σε αυτήν τη στρατηγική εμπεριέχονται μεταξύ άλλων σημαντικές συνιστώσες όπως η εξασφάλιση στο χώρο ρωσικών αεροπορικών και ναυτικών δυνάμεων και η εμβάθυνση των διπλωματικών σχέσεων με καθεστώτα της περιοχής με σημαντικές οικονομικές απολήξεις, καθώς επηρεάζουν τις αγορές της ενέργειας, των αμυντικών εξοπλισμών, αλλά και των βασικών αγαθών της Ρωσίας, στοιχείο που αποδεικνύεται για παράδειγμα στον τομέα του φυσικού αερίου, όπου ρωσικές επιχειρήσεις έχουν προβεί στη διείσδυση εντός Αιγυπτιακής αγοράς με στόχο τη δραστηριοποίηση σε κοιτάσματα ή την παροχή υγροποιημένου αερίου (LNG) προκειμένου να καλυφθούν οι εγχώριες ανάγκες έως ότου καταστεί ενεργειακά αυτόνομη. Στο πλαίσιο αυτό, οι δύο χώρες συμφώνησαν το 2016 και στη συνεκμετάλλευση μέρους του αιγυπτιακού κοιτάσματος Zohr με ανάδοχο τη ρωσική

³⁵ <http://www.armynow.net/geetha-ypografhke-programma-strativtikhs-synergasias-me-iordania/>

εταιρεία Rosneft³⁶. Η ρωσική διπλωματία έχει αρχίσει να δραστηριοποιείται περισσότερο έντονα και το 2017, οπότε οι δύο Πρόεδροι Πούτιν και Σίσι, υπέγραψαν τις τελικές συμβάσεις για την κατασκευή πυρηνικού σταθμού στην περιοχή Dabaa με ανάδοχο τη ρωσική εταιρεία «Rosatom»³⁷, καθώς και μία συμφωνία που επιτρέπει στα στρατιωτικά αεροσκάφη των δύο χωρών να μοιράζονται τον εναέριο χώρο και τις αεροπορικές βάσεις τους³⁸. Επίσης η συνεργασία περιλαμβάνει περισσότερη συνεκπαίδευση επιτρέποντας στους Αιγύπτιους πιλότους να πετούν ρωσικά αεροπλάνα, καθώς και διμερή αντιτρομοκρατικά μέτρα στη χερσόνησο του Σινά, ενώ στο πλαίσιο αυτό διεξήχθη κοινή άσκηση από αλεξιπτωτιστές και αερομεταφερόμενες δυνάμεις στη ρωσική πόλη Νοβοροσίσκ. Επίσης, τον Οκτώβριο του 2018 διεξήχθη όπως και κατά τα έτη 2016 και 2017, η κοινή ρωσο-αιγυπτιακή αντιτρομοκρατική άσκηση «Defenders of Friendship-2018»³⁹.

Εικόνα 3: Κοινή Ρωσο-Αιγυπτιακή αντιτρομοκρατική άσκηση «Defenders of Friendship-2018»⁴⁰

³⁶ <https://www.rosneft.com/press/releases/item/185063/>

³⁷ w.world-nuclear-news.org/NN-Notice-to-proceed-contracts-signed-for-El-Dabaa-1112178.html

³⁸ <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/12/egypt-russia-military-cooperation-rapprochement.html>

³⁹ www.israeldefense.co.il/en/node/36153

⁴⁰ Αναδημοσίευση από <https://www.israeldefense.co.il/en/node/36153>

Είναι προφανές ότι η Αίγυπτος ανησυχεί για τους ισλαμιστές τρομοκράτες που μετεγκαθίστανται στο Σινά και η συνεργασία της με τη Ρωσία δεν είναι θέμα επιλογής αλλά αναγκαιότητα που επιβάλλεται από την απαίτηση προστασίας της εθνικής της ασφάλειας, ειδικά τη στιγμή που πολλοί ένοπλοι μαχητές αναμένεται να φτάσουν στην Αίγυπτο. Πρόθεση της Αιγύπτου είναι επίσης ο εκσυγχρονισμός του υλικού της και η παροχή προηγμένων όπλων, ενώ η Ρωσία χρειάζεται βάσεις για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στην περιοχή αλλά και για να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην κρίση της Λιβύης.

Κύπρου – Ρωσίας.

Τον Φεβρουάριο του 2015, οι δύο χώρες υπέγραψαν συμφωνίες που αφορούν τη συνεργασία στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την πάταξη της διακίνησης ναρκωτικών, όπου σημαντικότερη παράμετρος είναι η επικαιροποίηση της στρατιωτικής και τεχνικής συνεργασίας που ισχύει απ' το 1996 και προβλέπει τη δυνατότητα ελλιμενισμού ρωσικών πλοίων και την παρουσία ρωσικών αεροσκαφών στο νησί σε συγκεκριμένες περιστάσεις.⁴¹

Κύπρου-Ισραήλ

Οι δύο χώρες, έχοντας κοινά συμφέροντα και αντιμετωπίζοντας τις ίδιες προκλήσεις, πέραν της μεταξύ τους συνεργασίας στα πλαίσια των συμφωνιών που περιλαμβάνουν την Ελλάδα και αναφέρθηκαν ήδη, έχουν προχωρήσει σε διαβουλεύσεις σε διμερές επίπεδο, σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης της τρομοκρατίας και διασφάλισης της σταθερότητας, ενόψει και των ενεργειακών προοπτικών, με την υπογραφή Προγράμματος Διμερούς Στρατιωτικής Συνεργασίας, το οποίο περιλαμβάνει πραγματοποίηση ασκήσεων και εκπαιδεύσεων σε Κύπρο και Ισραήλ, καθώς επίσης και συνεργασία σε θέματα κυβερνοάμυνας, ενώ έχουν προβεί και σε ρύθμιση η οποία διέπει το καθεστώς του στρατιωτικού προσωπικού έκαστης χώρας, στο έδαφος της άλλης, κατά τη διενέργεια κοινών δραστηριοτήτων.⁴² Ενδεικτική της σημασίας που δίνει η Ισραηλινή

⁴¹ <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/12/egypt-russia-military-cooperation-rapprochement>.

⁴² <http://tvonenews.com.cy/kypros-israhl-ypographh-neas-symfwnias-se-amyntika-oemata-metay-twn-dyo-xwrwn>

πλευρά στη συνεργασία αποτελεί η διεξαγωγή τον Ιούνιο του 2017 της μεγαλύτερης στρατιωτικής άσκησης που διεξήχθη ποτέ μεταξύ των δύο χωρών, όπου ήταν η πρώτη φορά που έλαβε χώρα συμμετοχή επίγειων δυνάμεων.⁴³ Η άσκηση διήρκεσε μία εβδομάδα, με συμμετοχή μεγάλου αριθμού ανδρών από την Ισραηλινή Μονάδα ειδικών δυνάμεων «Egoz», ελικόπτερα Black Hawk καθώς και μεταφορικά αεροσκάφη C-130. Ως χώρος διεξαγωγής επιλέχθηκε η περιοχή του όρους Τρόδος, καθώς η μορφολογία του εδάφους της είναι πανομοιότυπη με τις ορεινές περιοχές εντός του Ισραήλ και γύρω από αυτό, ενώ οι επιχειρήσεις περιλάμβαναν ειδικότερα εξάσκηση της Ισραηλινής Αεροπορίας στη συνεργασία με ειδικές δυνάμεις σε άγνωστο έδαφος.

Τουρκίας- Ρωσίας.

Οι δύο χώρες δημιούργησαν μια ιδιαίτερη σχέση, η οποία έχει περάσει από διάφορα επίπεδα, όμως τελευταία έχει αποκατασταθεί και έχουν προχωρήσει σε πρωτόγνωρα επίπεδα οικονομικής συνεργασίας (αγωγοί αερίου, τουρισμός, επενδύσεις), καθώς και διάλογο μεταξύ των Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά και πωλήσεις όπλων στην Τουρκία με στόχο της ρωσικής αγοράς τόσο τη διεύρυνση της σε εξαγωγές οπλικών συστημάτων, σε χώρες που παραδοσιακά, αγόραζαν από τη Δύση, όσο και ενδεχομένως τη δημιουργία ρήγματος στο εσωτερικό του ΝΑΤΟ. Η συνεργασία στον στρατιωτικό τομέα εξελίσσεται σε σημαντικό παράγοντα, των διμερών σχέσεων και υπάρχει συμφωνία για την πώληση από τη Ρωσία δυο αμυντικών αντιπυραυλικών συστημάτων S-400, με την προμήθεια αυτή να είναι η τρίτη μεγαλύτερη ρωσο-τουρκική συμφωνία, καθώς έχουν ήδη υπογραφεί άλλες δύο, για τα ενεργειακά ζητήματα και την κατασκευή του πυρηνικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο Ακούγιου. Επίσης, όταν η Τουρκία πραγματοποίησε εισβολή στη Συρία, οι Τούρκοι αξιωματούχοι ανέφεραν ότι η επιχείρηση είχε την έγκριση της Μόσχας, στοιχείο το οποίο είναι δύσκολο να επιβεβαιωθεί, όμως είναι γεγονός ότι εάν δεν υπήρχε, έστω η ανοχή των Ρώσων, η εν λόγω ενέργεια δεν θα ήταν δυνατή, αφού οι Ρώσοι απέσυραν τις δυνάμεις τους από το Αφρίν και εξασφάλισαν ότι η τουρκική αεροπορία θα πετά χωρίς προβλήματα πάνω από αυτό.

⁴³<https://www.haaretz.com/israel-news/turkey-holds-drill-off-cyprus-in-response-to-israeli-exercise>

Κεφάλαιο «B»

Η ιδιαίτερη σχέση των δύο χωρών με την Τουρκία και το Ισραήλ

Γενικά

Η διεθνής σκηνή χαρακτηρίζεται από συνεχή αβεβαιότητα, ενώ την ίδια στιγμή εντοπίζονται ανακατατάξεις με ανατροπές στην παγκόσμια ισορροπία δυνάμεων. Ενδεικτικά στοιχεία είναι, αφενός το πολυπολικό σύστημα που απαρτίζουν οι τρεις μεγάλες πυρηνικές δυνάμεις (ΗΠΑ, Ρωσία και Κίνα), πολύ πιο απρόβλεπτο από το διπολικό ή το μονοπολικό, γιατί ενθαρρύνει πολλαπλούς συνδυασμούς και την ανάδειξη περιφερειακών ηγεμόνων, άρα και ενδεχόμενες συρράξεις, και αφετέρου η ανασύσταση του εθνικισμού. Αναμενόμενο είναι οι ανακατατάξεις αυτές να επηρεάζουν τόσο την Ελλάδα όσο και την Αίγυπτο, σε συνδυασμό με δύο από τους σημαντικότερους παράγοντες της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου όπως η Τουρκία και το Ισραήλ, σηματοδοτώντας νέες ισορροπίες ισχύος.

Ελλάδα-Τουρκία-Ισραήλ.

Οι Ελληνοτουρκικές σχέσεις έχουν περάσει στο παρελθόν από αρκετές διακυμάνσεις, με περιόδους ηρεμίας, κυρίως όμως έντασης και συχνά έχουν χαρακτηριστεί ως τεταμένες και ανταγωνιστικές, όπου το όφελος της μίας πλευράς να εκλαμβάνεται ως απώλεια της άλλης, συντηρώντας μια νοοτροπία μηδενικού αθροίσματος μεταξύ των δύο. Στην παρούσα φάση έχουν φτάσει στο χειρότερο σημείο από την ανάληψη του Ερντογάν και ειδικότερα από την εποχή που ο Τούρκος πρόεδρος άρχισε να οδηγεί την χώρα του σε ένα αυταρχικό κράτος, ασκώντας καθαρά επιθετική εξωτερική πολιτική. Η Ελλάδα, σταθερή στις απόψεις της, πιστεύει ότι οι δύο χώρες, ως γείτονες και σε περιβάλλον μεγάλης ρευστότητας, πρέπει να ξεφύγουν από έναν κύκλο καχυποψίας και να εργαστούν για την εμπέδωση σχέσεων αμοιβαίου σεβασμού⁴⁴. Από την άλλη, βασικός στρατηγικός στόχος της Τουρκίας είναι να ενισχυθεί η δύναμη και επιρροή της όπου είναι δυνατόν, με την πολιτική έναντι της ΕΕ να έρχεται δεύτερη, αφού η εμπειρία έχει δείξει ότι, η υποψηφιότητα ενισχύει την Τουρκία περισσότερο από την ίδια την ένταξη (με την έννοια της στέρησης της κυριαρχίας). Στην πολιτική αυτή της

⁴⁴ <https://www.mfa.gr/turkey/ellada/ellada-kai-tourkia/politikes-sheseis.html>

αύξησης δύναμης, ανήκει και μια τάση επεκτατικής ορμής, με στόχο την επιστροφή στο πολιτικό μεγαλείο του οθωμανικού κράτους, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα αλλαγή των συνόρων, αλλά και χωρίς να την αποκλείει⁴⁵. Για να καταλάβουμε τη σημερινή Τουρκία, χρειάζεται αφενός να αντιληφθούμε τη δυναμική των εσωτερικών πολιτικών της εξελίξεων και αφετέρου τον γεωπολιτικό της περίγυρο. Όντας μια χώρα που βρίσκεται σε μία μεταβατική περίοδο που χαρακτηρίζεται από την εξάρθρωση του Κεμαλικού κράτους, τις παραβιάσεις του κράτους δικαίου, την υπερβολική συγκέντρωση εξουσιών στα χέρια του Προέδρου, με κεντρόφυγες τάσεις όπως το κουρδικό να δοκιμάζουν την πολιτειακή της συνοχή και με την οικονομική κρίση σε όξυνση, αποτυπώνει συχνά αυτούς τους κραδασμούς στην εθνικιστική ρητορεία και στην αναθεωρητική στάση στις σχέσεις με την Ελλάδα και τους άλλους αντιπάλους της. Παράλληλα επιδιώκει να είναι ρυθμιστικός παράγοντας στα τεκταινόμενα στη Μέση Ανατολή, όπου δείχνουν να ανατρέπονται τα έως τώρα δεδομένα με την αντίστοιχη καθοριστική παρουσία της Ρωσίας.

Στην αντιπαράθεση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας έχουν λόγο δύο χώρες, οι οποίες σήμερα δεν διατηρούν καν τυπικές σχέσεις με αυτήν. Είναι το Ισραήλ, που απαντά πάντα άμεσα και δυναμικά όταν διακυβεύονται τα συμφέροντά του και η Αίγυπτος η οποία αν και έχει τα προβλήματά της, αντιδρά εάν ενοχληθεί και έχει την δύναμη να καθιστά σαφές ότι δεν υποκύπτει σε λεονταρισμούς. Παράλληλα, το όλο ζήτημα εξετάζεται υπό το πρίσμα των απόψεων της υπερδύναμης των ΗΠΑ. Ειδικότερα, αναφορικά με τη **σχέση Τουρκίας-Ισραήλ**, αυτή μπορεί να χωριστεί σε τρεις φάσεις, ξεκινώντας από μία περίοδο ομαλότητας (1948-1996), περνώντας στη συνέχεια σε μία περίοδο στρατηγικής συνεργασίας και ανάπτυξης εμπορικών σχέσεων (1996-2009), όπου το Ισραήλ, αναζητώντας το στρατηγικό βάθος που του έλειπε, προσπάθησε να συνάψει ανάλογες συμφωνίες. Έτσι με προτροπή του φιλοτουρκικού λόμπι αλλά και την βοήθεια των κρυπτοεβραίων της Τουρκίας, που σήμερα υπολογίζονται περίπου στο ενάμιση εκατομμύριο και ανήκουν στην οικονομική και πνευματική ελίτ της χώρας, στράφηκε

⁴⁵ <http://www.kathimerini.gr/956692/article/epikairothta/kosmos/die-welt-ellada---toyorkia-h-pio-ekrhktikh-sxesh-ths-eyrwphs>

προς την Άγκυρα και οι δύο χώρες υπέγραψαν το 1996⁴⁶ μια σημαντικότερη στρατηγική συμφωνία, η οποία σε περίπτωση πολέμου έδινε τη δυνατότητα του ενός κράτους να κάνει χρήση των στρατιωτικών εγκαταστάσεων του άλλου, ενώ επέτρεπε τη μεταστάθμευση από τον καιρό της ειρήνης Ισραηλινών Α/Φ στη ΝΑ Τουρκία, με ετοιμότητα να εκτελέσουν επιθέσεις εναντίον του Ιράν, ιδιαίτερα αν αυτό πλησίαζε στην ολοκλήρωση κατασκευής ατομικής βόμβας. Από το 2009 έως και σήμερα όμως, είμαστε μάρτυρες της χειρότερης περιόδου, μετά την αλλαγή πολιτικής του Ερντογάν [Νταβός (2009) - Μαβί Μαρμαρά (2010)], οπότε η ρήξη έγινε οριστική και οι σχέσεις καταστράφηκαν πλήρως με την άκρατη επιθετικότητα της Τουρκίας. Αποκορύφωμα, η αποκάλυψη της τουρκικής κυβέρνησης στις Ιρανικές μυστικές υπηρεσίες στοιχείων, που είχε ως αποτέλεσμα την εξάρθρωση του Ισραηλινού δικτύου κατασκοπείας στο Ιράν (2012) όπως και οι δηλώσεις Ερντογάν σύμφωνα με τις οποίες θεωρούσε τον σιωνισμό εφάμιλλο του ρατσισμού και έγκλημα κατά της ανθρωπότητας (2013)⁴⁷.

Παρά τις προσπάθειες για εξομάλυνση, με δύο από τους τρεις όρους που είχε θέσει η Τουρκική πλευρά και σχετίζονταν με τα γεγονότα του 2010 να έχουν ήδη υλοποιηθεί (επίσημη συγνώμη από το Ισραήλ και καταβολή αποζημίωσης προς τα θύματα), όπως και του βασικού όρου της Ισραηλινής πλευράς (περιορισμός των δραστηριοτήτων της Χαμάς και απομάκρυνση ηγετικών στελεχών της από το έδαφος της Τουρκίας), ο τρίτος όρος της Τουρκίας που αφορά την άρση του αποκλεισμού των Παλαιστινίων της Γάζας (και σχετίζεται και με τη φιλοδοξία της για απόκτηση πρωταγωνιστικού ρόλου στα ισλαμικά κράτη, με την αναγνώρισή της ως προστάτη των Παλαιστινίων), δεν υπάρχει περίπτωση να γίνει δεκτός. Η αντιπαράθεση Νετανιάχου – Ερντογάν, δεν επιτρέπει στο Εβραϊκό Κράτος να εμπιστευθεί έναν φανατικό αντισημίτη ηγέτη, ο οποίος όταν βρίσκεται σε δύσκολη θέση επιτίθεται στο Ισραήλ για να συσπειρώνει τους ακραίους ισλαμιστές. Στο πλαίσιο αυτό άλλωστε κινούνται και οι δηλώσεις Ερντογάν «Να προστατεύσουμε, την Παλαιστίνη, όπως προστατεύουμε τη

⁴⁶ Ιωάννης Μπαλτζώης, *Η Τουρκία ενόπιον μίας νέας διεθνούς πραγματικότητας*. http://www.saith.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=763:2018-01-17-20-03-56&catid=84&Itemid=473 (διάλεξη στο Πάντειο Πανεπιστήμιο στο πλαίσιο ημερίδας την 12 Ιανουαρίου 2018, πρόσβαση στις 25 Φεβ 2018)

⁴⁷ Στο ίδιο.

Μέκκα και τη Μεδίνα»⁴⁸, που αναλύεται από το Ισραήλ ότι καλεί τους εξτρεμιστές ισλαμιστές σε τζιχάντ εναντίον του. Ο Τούρκος Πρόεδρος, αποτυγχάνοντας στον σχεδιασμό να θεωρηθεί ηγέτης του Αραβικού κόσμου, παρουσιάζεται πλέον ως ο μεγαλύτερος εχθρός του Ισραήλ προβαίνοντας σε περισσότερες εμπρηστικές δηλώσεις εναντίον των Εβραίων απ' ότι όλοι οι Άραβες μαζί, επιδιώκοντας να αναδειχθεί σε Πανισλαμικό ηγέτη⁴⁹, αφού το Εβραϊκό Κράτος είναι ο κατάλληλος στόχος για όσους ονειρεύονται να ηγηθούν του Μουσουλμανικού κόσμου σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το **Ισραήλ**, παρά τις διαφορές στις αντιθέσεις με την Τουρκία σε **σχέση με την Ελλάδα**, βλέπει ότι η χώρα μας, σε συνδυασμό με συνεργασίες και με τρίτους ετέρους (π.χ. Κύπρος, Αίγυπτος, Ιορδανία) μπορεί να εξισορροπήσει σε μεγάλο βαθμό την όποια ζημιά από την επιδείνωση των σχέσεών της με την Άγκυρα. Αν και ο εχθρός του αντιπάλου δεν είναι αναγκαστικά και φίλος, στην περίπτωση αυτή το Ισραήλ δεν έχει άλλη επιλογή παρά να ενισχύσει περαιτέρω τις στρατηγικές σχέσεις του με τη χώρα μας. Δεν περιμένει κανείς να πολεμήσει για την Ελλάδα, αλλά μπορεί να στέλνει τα μηνύματά του βοηθώντας τους μοναδικούς του συμμάχους στη Μεσόγειο. Βέβαια, μια προσέγγιση αυτή ίσως θεωρείται εφικτή από θεωρητική άποψη αλλά είναι πρακτικά δύσκολη λόγω της ελληνικής συμπάθειας με τους Άραβες και την παλαιστινιακή υπόθεση. Επομένως απαιτείται προσεκτική διπλωματία. Σήμερα, η διμερής συνεργασία είναι ισχυρότερη από ποτέ. Η Ελλάδα και το Ισραήλ αναπτύσσονται ολοένα και περισσότερο με την καθιέρωση μιας στρατηγικής εταιρικής σχέσης και τη διερεύνηση τρόπων περαιτέρω εμβάθυνσης. Η δημιουργία ενός γεωπολιτικού μπλοκ μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ δείχνει μάλιστα ότι υποστηρίζεται και από τις ΗΠΑ⁵⁰. Παράλληλα, οι ενεργειακές εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο βοηθούν αυτή τη σχέση και οι αντίστοιχες κυβερνήσεις

⁴⁸ Μιχάλης Ιγνατίου, *Τι σημαίνει για Ελλάδα και Κύπρο η σύγκρουση Νετανιάχου-Ερντογάν*, <https://www.protothema.gr/politics/article/700767/ti-simainei-gia-ellada-kai-kupro-i-sugrousi-netaniahou-erdogan/> (άρθρο της 27 Ιουλίου 2017, πρόσβαση την 19 Ιαν 2018)

⁴⁹ Ιωάννης Μπαλτζώης, *Η Τουρκία ενόπιον μίας νέας διεθνούς πραγματικότητας*, http://www.saith.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=763:2018-01-17-20-03-56&catid=84&Itemid=473 (διάλεξη στο Πάντειο Πανεπιστήμιο στο πλαίσιο ημερίδας την 12 Ιανουαρίου 2018, πρόσβαση στις 25 Φεβ 2018)

⁵⁰ Γεώργιος Τζογόπουλος, *The Future of Greek-Israeli Relations*, <https://besacenter.org/perspectives-papers/greece-israel-relations/> (άρθρο της 08 Απριλίου 2018, πρόσβαση την 17 Οκτ 2018)

συγκαλούν συχνά διασκέψεις κορυφής με σκοπό την εξεύρεση τομέων συνεργασίας γύρω από τις ανακαλύψεις φυσικού αερίου, ενώ η κατασκευή του αγωγού EastMed για τη μεταφορά ενεργειακών πόρων στη λεκάνη της Ευρώπης, παρά το υψηλό κόστος, παραμένει ως η μόνη αντίστοιχη βιώσιμη λύση. Έτσι, εδώ και καιρό, το Ισραήλ σχεδιάζει το στρατηγικό του μέλλον έχοντας αφήσει έξω την Τουρκία. Έχει επιλέξει τους συμμάχους του στην περιοχή, όπου μάλιστα περιλαμβάνει και τους Κούρδους, με τους οποίους διατηρεί εξαιρετικές σχέσεις. Δημιουργεί επίσης ακόμη μια συμμαχία με την ηγέτιδα δύναμη του Σουνιτικού κόσμου, τη Σαουδική Αραβία, καθώς και την Αίγυπτο και τα ΗΑΕ, που εκτός από τα οικονομικά συμφέροντα τους συνδέει και η αντι - Ιρανική πολιτική, ενώ πλέον αυτών, έχει αποκτήσει και το αναγκαίο στρατηγικό βάθος που αναζητούσε, με τη δημιουργία του άξονα Ιερουσαλήμ-Λευκωσία-Αθήνα, που στην πραγματικότητα ενισχύεται και με την προσθήκη της Αιγύπτου που συμπεριλαμβάνεται στον άξονα Αθήνα- Λευκωσία-Κάϊρο, αλλά και της Ιορδανίας, εξασφαλίζοντας έτσι δυνατές συμμαχίες και με μελλοντική προοπτική (η Πολεμική Αεροπορία του Εβραϊκού Κράτους, έχει απαραίτητη τη μόνη έξοδο προς τη Μεσόγειο, που είναι ο εναέριος χώρος της Ελλάδας και της Κύπρου. Η στρατιωτική συνεργασία στη ζώνη μεταξύ Ισραήλ και Κρήτης (απόσταση περίπου 1.400 χλμ.) επιτρέπει στους ισραηλινούς πιλότους να ασχοληθούν με ασκήσεις βομβαρδισμού και τον εναέριο ανεφοδιασμό που απαιτείται για να καλύψουν απόσταση ίση με αυτή που διαχωρίζει από τη μονάδα πυρηνικού εμπλουτισμού του Νατζάν του Ιράν).

Παράλληλα οι σχέσεις ΗΠΑ - Τουρκίας βρίσκονται σε κρίσιμο σημείο. Η Αμερική δεν θέλει να απωλέσει την Τουρκία λόγω της μεγάλης στρατηγικής σπουδαιότητας της, πίσω όμως από την κρίση βλέπει ότι βρίσκεται η Ρωσία και εν μέρει και το Ιράν που αποτελεί τον μεγαλύτερο εχθρό της Αμερικής. Με τη Ρωσία, οι ΗΠΑ ενδεχομένως να έρθουν στο μέλλον σε κάποια συμφωνία, αλλά με το Ιράν ποτέ, λόγω βεβαίως και του Ισραήλ. Η Τουρκία όμως ανήκει στο ΝΑΤΟ και πρέπει να σέβεται τους όρους συμμετοχής στη Συμμαχία. Στην εποχή λοιπόν του απρόβλεπτου Τραμπ όλα είναι πιθανά, καθώς ο Αμερικανός ηγέτης εισήγαγε στην πολιτική του την πλήρη υποταγή στην υπερδύναμη, με την οικονομία να αποτελεί το μεγαλύτερο όπλο, ενώ και οι απειλές των ΗΠΑ για κυρώσεις, εάν η Τουρκία παραλάβει το ρωσικό σύστημα S-400 δείχνουν ότι είναι πραγματικές (ακύρωση αγοράς Α/Φ F-35). Η υπόθεση της Τουρκίας δεν κλείνει

με μία πολιτική απόφαση. Πρέπει να γίνει ξανά πραγματικός σύμμαχος της Δύσης, να μην παραλάβει τους S-400 και να τερματίσει την αντισημιτική εκστρατεία. Πρόκειται πραγματικά για επικίνδυνη κατάσταση, διότι αφορά αυτήν καθ' αυτήν την ασφάλεια του ΝΑΤΟ, καθώς ο Ερντογάν μπορεί να δώσει πολλά μυστικά στη Ρωσία. Η Αμερικανική εξωτερική πολιτική καθιστά πλέον το Ισραήλ, την Σαουδική Αραβία και την Αίγυπτο, ως τους βασικούς πυλώνες της στη Μέση Ανατολή. Οι ΗΠΑ αντιλήφθηκαν ότι θα πρέπει να δημιουργήσουν μία νέα συμμαχία στη Μεσόγειο για να λύσουν το στρατηγικό κενό που αφήνει η Τουρκία. Μια Τουρκία που ο ηγέτης της απέτυχε να την οδηγήσει στο Νεοοθωμανικό όνειρο που σχεδίαζε, με το στρατηγικό βάθος των μηδενικών προβλημάτων, που τελικά κατέληξε σε μηδενικούς φίλους. Η Άγκυρα περικυκλωμένη από λαούς και κράτη στα οποία χρωστάει ακόμη εδάφη, με την ψευδαίσθηση ότι θα μπορούσε να παίξει έναν μεταρρυθμιστικό ρόλο στην Μέση Ανατολή, διαψεύστηκε με τον χειρότερο τρόπο και έδωσε τελικά μια άλλη εικόνα, αυτή ενός κράτους που ανακατεύεται όλο και περισσότερο στις εσωτερικές υποθέσεις των γειτόνων του και συγκρούεται με την αμερικανική στρατηγική. Προφανώς λοιπόν οι ΗΠΑ, μία χώρα που μελετά σε βάθος τις κινήσεις της, έχει κάνει τον σχεδιασμό της από τα προηγούμενα χρόνια και προχωρεί σε άλλες συμμαχίες, όπου συμπεριλαμβάνεται και η Ελλάδα. Το μήνυμα προς την Τουρκία είναι ότι έχει μεν στρατηγική αξία, αλλά μπορεί και εύκολα να αντικατασταθεί. Στο επίκεντρο αυτών των συμμαχιών βρίσκονται επίσης τα ενεργειακά κοιτάσματα του Ισραήλ, της Κύπρου και της Αιγύπτου, που πλέον είναι ορατά και θα μπορούσαν να αλλάξουν εντελώς τις ισορροπίες στη Μεσόγειο. Έτσι το τελευταίο διάστημα συμβαίνουν μεταξύ ΗΠΑ και Ελλάδας εξελίξεις που εάν ευοδωθούν, η Ελλάδα θα έχει οφέλη σε όλα τα επίπεδα, καθώς οι Αμερικανοί αποφάσισαν να προχωρήσουν και σε στρατιωτική συνεργασία.

Αίγυπτος-Τουρκία-Ισραήλ.

Στην Αίγυπτο η πολιτική κατάσταση είναι προς το παρόν σταθερή. Επιδίωξη του Σίσι είναι η ισχυροποίηση της θέσης του και αποτελεί προτεραιότητα η πλήρης αποδοχή του, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η κυβέρνηση δεν υφίσταται κάποια απειλή όσον αφορά το μέλλον της, καθώς η αντιπολίτευση παραμένει αδύναμη αφού, τόσο ο εκλογικός νόμος που δεν ευνοεί τη δημιουργία πολυκομματικού

Κοινοβουλίου, όσο και ο χαρακτηρισμός της μουσουλμανικής αδελφότητας (ΜΑ) ως τρομοκρατικής ομάδας που έχει τεθεί εκτός νόμου, δημιουργούν ένα πλαίσιο σταθερότητας. Εξακολουθεί βέβαια να υπάρχει ένα πρόβλημα ασφαλείας στην ευρύτερη περιοχή της χερσονήσου του Σινά, όπου οι δυνάμεις της Αιγύπτου συνεχίζουν τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις με τη βοήθεια και της ισραηλινής πλευράς, μέσω μιας άτυπης μυστικής στρατιωτικής συνεργασίας με στόχο την καταπολέμηση του ISIS⁵¹. Η κυβέρνηση λοιπόν διατηρεί επί του παρόντος τον έλεγχο της εσωτερικής ασφάλειας, όμως τα πολλαπλά ζητήματα ενδεχομένως να οδηγήσουν σε πολιτική αστάθεια, αναγκάζοντας τον πρόεδρο να ακολουθήσει ένα πιο αυταρχικό μοντέλο διακυβέρνησης. Η οικονομία επίσης βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σημείο, με την εφαρμογή των συμπεφωνημένων μεταρρυθμίσεων με το ΔΝΤ (σύμβαση τριετούς μνημονίου) με αποτέλεσμα την εκτίναξη του πληθωρισμού και την αντίδραση της κυβέρνησης να βοηθήσει τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα, όπου μεγάλο τμήμα του πληθυσμού αναγνωρίζει τη βοήθεια του στρατού με την παροχή τροφίμων (από τις δικές του καλλιέργειες) ως δημόσιο λειτούργημα. Οι κυριότερες προκλήσεις λοιπόν που καλείται να αντιμετωπίσει η χώρα είναι η οικονομική ανάκαμψη, η τρομοκρατία και η διασφάλιση των δυτικών συνόρων με τη Λιβύη. Παράλληλα, η δραστηριοποίηση της Μόσχας στη χώρα δημιουργεί νέα δεδομένα στην ευρύτερη περιοχή της Β. Αφρικής, καθώς διαφαίνεται η συνεργασία Μόσχας- Καΐρου – Εθνικού Λιβυκού Στρατού, προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος του τελευταίου στη Λιβυκή επικράτεια. Αυτή η παράμετρος της συνεργασίας μεταξύ Αιγύπτου- Ρωσίας, καθώς και η συνεργασία στον τομέα της ενέργειας, είναι σχεδόν βέβαιο ότι βραχυπρόθεσμα θα ενισχύσει την επιρροή της Ρωσίας στην ΝΑ Μεσόγειο.

Οι **σχέσεις Αιγύπτου-Τουρκίας** χαρακτηρίζονται από ισχυρούς θρησκευτικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς δεσμούς, όμως οι διπλωματικές σχέσεις ήταν εξαιρετικά ευάλωτες και μετά από μια διπλωματική κρίση το 2013, η αιγυπτιακή κυβέρνηση απέκλεισε τον Τούρκο πρεσβευτή στο Κάιρο. Με την χώρα του να αντιμετωπίζει μια κατακόρυφη ύφεση σε όλους τους τομείς, ο Ερντογάν, αποτελώντας έναν από τους πιο

⁵¹ <https://www.viadiplomacy.gr/apokalipsi-israil-vomvardizi-isis-sto-sina-tin-adia-tou-kerou/>

σκληρούς επικριτές του Σίσι, ιδιαίτερα μετά την αποπομπή του υποστηριζόμενου από την ΜΑ, πρώην προέδρου Morsi, βλέπει την Αίγυπτο ως έναν ισχυρό περιφερειακό ανταγωνιστή και προσπαθεί να εμποδίσει την οικονομική και πολιτική ηγεμονία του Καίρου στην περιοχή. Σε αγκάθι μεταξύ των δύο χωρών έχει εξελιχθεί επίσης και το θέμα της σχέσης Αιγύπτου-Σουδάν, μετά την υπογραφή συμφωνίας του δεύτερου με την Τουρκία για έξοδο της στην Ερυθρά θάλασσα, με την Αίγυπτο να κατηγορεί (μαζί με την Σ. Αραβία και τα ΗΑΕ) τις δύο χώρες για τουρκοποίηση του νησιού Σουακίν βάζοντας σε κίνδυνο της αραβικές σχέσεις στην περιοχή, επιτρέποντας στα Τουρκικά στρατεύματα να έχουν παρουσία στην περιοχή με το πρόσχημα του σταθμού για τους πιστούς που έχουν προορισμό την Μέκκα. Η Τουρκία, μέσω της στρατιωτικής βάσης στο νησί Σουακίν, θα μπορεί να ενισχύει στρατιωτικά την βάση της στο Κατάρ, ενώ η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε να προσφέρει στήριξη ακόμα και στο Ιράν με χρησιμοποίηση του νησιού για αποστολή στρατευμάτων στους υποστηριζόμενους αντάρτες Χούθι στην Υεμένη. Η Αίγυπτος λοιπόν παρακολουθεί προσεκτικά, αλλά και καχύποπτα, τη συνεχώς αυξανόμενη δραστηριότητα της Τουρκίας και στην ευρύτερη περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας, γνωρίζοντας ότι η στρατηγική αυτή αποσκοπεί στην ανάδειξη της ως σημαντικού δρώντα στην περιοχή, στην αντιμετώπιση των ιδεολογικών αντιπάλων των χωρών του Κουαρτέτου (ΣΑ, ΗΑΕ, Αίγυπτος, Μπαχρέιν) και στη διατήρηση της συμμαχίας με το Κατάρ την ίδια στιγμή που οι σχέσεις Αιγύπτου-**Κατάρ** επισκιάζονται από την υποστήριξη της Ντόχα στη ΜΑ.

Με αυτόν τον τρόπο η Τουρκία όμως, απώλεσε έναν σημαντικό δυνητικό σύμμαχο, όσον αφορά τους μακροπρόθεσμους στόχους της στη Μέση Ανατολή, όπου η Αίγυπτος αποτελεί τη μεγαλύτερη χώρα, το πιο σημαντικό μέλος της Αφρικανικής Ένωσης και τον αδιαμφισβήτητο ηγέτη του αραβικού κόσμου. Εάν η Αίγυπτος δεν είναι πρόθυμη να εφαρμόσει κάτι, αυτό δεν μπορεί εύκολα να υλοποιηθεί. Από την άλλη η Τουρκία, παρουσιάζει ένα μειονέκτημα στο να παρατηρεί σωστά τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή. Συγκρινόμενα με την Αίγυπτο, τα τουρκικά πανεπιστήμια στερούνται ερευνητικών κέντρων στις αραβικές σπουδές, ενώ οι ομάδες προβληματισμού και παρόμοια ιδρύματα στη χώρα αδυνατούν επίσης σε μεγάλο βαθμό να εμβαθύνουν σε θέματα σχετικά με τη Μέση Ανατολή.

Παράλληλα, οι **σχέσεις Αιγύπτου-Ισραήλ** βρίσκονται στο υψηλότερο επίπεδο της ιστορίας των δύο χωρών. Αν και πολλοί Αιγύπτιοι εξακολουθούν να θεωρούν το Ισραήλ ως απειλή και συμπάσχουν με τον παλαιστινιακό σκοπό, η σχέση μεταξύ των δύο κρατών υπό τον Σίσι, έχει γίνει η πλέον ξεκάθαρη. Με ενδεικτικά παραδείγματα την αμοιβαία ανταλλαγή επισκέψεων αξιωματούχων, την επανέναρξη λειτουργίας της ισραηλινής πρεσβείας στο Κάιρο και την καταψήφιση της Αιγύπτου υπέρ του Ισραήλ σε επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών, για πρώτη φορά από τη δημιουργία του Εβραϊκού κράτους, όλα αυτά αποτελούν εξελίξεις που μπορεί να χαρακτηρισθούν μέχρι και πλήρης εταιρική σχέση. Ο Σίσι έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια να αναπτύξει τη χώρα του και μέρος αυτής της προσπάθειας αποτελεί η συνεργασία με το Ισραήλ, με το οποίο δείχνει ότι είναι εξαιρετικά μετριοπαθής και αποφεύγει τον θρησκευτικό εξτρεμισμό. Βέβαια δεν έχει διατυπώσει ακόμη ξεκάθαρα την δική του ειρηνευτική πρωτοβουλία. Ενδεχομένως να τάσσεται υπέρ ενός σουνιτικού μπλοκ, με τη Σαουδική Αραβία, τις χώρες του Κόλπου και την Αίγυπτο να υποστηρίζουν έναν ισραηλινο-παλαιστινιακό διάλογο, προσπαθώντας να πείσουν τους Παλαιστινίους να αλλάξουν, τόσο τη στρατηγική τους για μη αναγνώριση του εβραϊκού κράτους, όσο και τη στάση τους στο δικαίωμα επιστροφής. Αυτή η προώθηση του παλαιστινιακού παρέχει στον Sisi μια ευκαιρία να διεξάγει έναν ανοιχτό διάλογο με το Ισραήλ. Η συνεργασία βασίζεται στους κοινούς εχθρούς και την ασφάλεια, κυρίως όσον αφορά τις ένοπλες ομάδες που λειτουργούν στην κατεχόμενη από το Ισραήλ Λωρίδα της Γάζας και στην έρημο του Αιγυπτιακού Σινά. Οι δύο χώρες συνεργάστηκαν για να πολεμήσουν την εξέγερση του Σινά, όπου το Ισραήλ επέτρεψε στην Αίγυπτο να φέρει δυνάμεις πέρα από το πεδίο εφαρμογής της ειρηνευτικής συνθήκης, ενώ υπήρξαν και αναφορές για προσβολές με μη επανδρωμένα ιπτάμενα μέσα (drones) από το Ισραήλ με τη συγκατάθεση της Αιγύπτου. Η προθυμία-ανοχή του Ισραήλ να επιτρέψει στην Αίγυπτο να αναπτυχθεί σε περιοχές που αμφισβητούν σαφώς το προσάρτημα ασφαλείας των Συμφωνιών Camp David αποδεικνύει έναν συντονισμό μεταξύ τους. Το κοινό έδαφος επεκτάθηκε επίσης στην αντίθεση προς τη Χαμάς, το ένοπλο κίνημα των Παλαιστινίων στην κατεχόμενη Λωρίδα της Γάζας, όπου η Αίγυπτος την κατηγόρησε ότι συνδέεται με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα. Επιπλέον, οι αιγυπτιακές αρχές κράτησαν τα σύνορα Σινά με τη Γάζα κλειστά, μία κίνηση που απομόνωσε τους κατοίκους της, των οποίων το μόνο άλλο

πέραςμα στον έξω κόσμο είναι μέσω του Ισραήλ, ενώ επίσης, οι δύο χώρες συνεργάστηκαν και στην καταστροφή του τεράστιου παλαιστινιακού δικτύου σηράγγων τη περιοχής που θεωρούνταν απειλή τόσο για το Ισραήλ όσο και για την Αίγυπτο και χρησιμοποιούνταν για λαθρεμπόριο ανθρώπων και εμπόριο όπλων.

Ποια όμως μπορεί να είναι τα **σχέδια από πλευράς Ισραήλ**; Με την προσέγγιση προς τα αραβικά κράτη ίσως πραγματικά ενδιαφέρεται **να εκτρέψει το παλαιστινιακό ζήτημα**. Πολλοί πιστεύουν ότι οι προσκλήσεις για ειρήνη είναι απλώς μια κάλυψη, με στόχο να αποσπάσουν τους Αιγυπτίους ώστε να ακολουθήσουν στενότερους διπλωματικούς δεσμούς με το Ισραήλ. Έτσι, αν και θεωρητικά η έννοια των στενότερων αιγυπτιακών-ισραηλινών δεσμών είναι πιθανό να προωθήσει ειρηνευτικές συνομιλίες μεταξύ Παλαιστινίων και Ισραηλινών, θα έχουν αντίθετο αποτέλεσμα, δημιουργώντας ενδοπαλαιστινιακή διαίρεση και παρεκτρέποντας την ισραηλινή ευθύνη να προσέλθει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Ως αποτέλεσμα, η συμμετοχή της Αιγύπτου θα μπορούσε να μειώσει τη διεθνή πίεση στο Ισραήλ για έλλειψη σοβαρών βημάτων για διαπραγματεύσεις με τους Παλαιστινίους. Παράλληλα, η συνεργασία Ισραήλ και Αιγύπτου στη Γάζα, οδήγησε στην ουσία την τελευταία δεκαετία σε διεύρυνση της **διχοτόμησης μεταξύ Χαμάς και Φατάχ**. Υπάρχει όμως και **μια ακόμη διάσταση**: Έχοντας να αντιμετωπίσουν περιφερειακές διαμάχες στον αραβικό κόσμο, με το χάσμα μεταξύ κρατών Κόλπου και Ιράν, ίσως οι Ισραηλινοί στοχεύουν να εκμεταλλευτούν έναν ανεπίσημο μετριοπαθή άξονα των αραβικών χωρών που υποτίθεται ότι εργάζονται στο παρασκήνιο με την ισραηλινή κυβέρνηση. Σε αυτή τη συμμαχία, οι χώρες που υποστηρίζονται από τη Δύση, συμπεριλαμβανομένης της Αιγύπτου, της Σαουδικής Αραβίας και αρκετών από τις χώρες του Κόλπου, καθώς και της Ιορδανίας και του Μαρόκου, λέγεται ότι αντιμετωπίζουν κοινούς εχθρούς, όπως Συρία, Ιράν, ISIL και Μουσουλμανική Αδελφότητα. Οι δεσμοί αυτοί βοηθούν επίσης στη διατήρηση του «συνασπισμού» αυτών των σχετικά φιλοδυτικών καθεστώτων, ενάντια στο στρατόπεδο αντίστασης του Ιράν και των αντιπροσώπων του, συμπεριλαμβανομένου του Συριακού καθεστώτος και της Χεζμπολάχ. Η επιτυχία του Ισραήλ στη δημιουργία ενός άξονα σχετικά μετριοπαθών κρατών του επιτρέπει να ασφυκτιά το Ιράν, δημιουργώντας μια βάση για περιφερειακή συνεργασία εναντίον του, γεγονός που θα πυροδοτούσε **τη σύγκρουση μεταξύ των Αράβων και του Ιράν, κατά τρόπο που θα οδηγούσε στην**

καταστροφή δύο εχθρών του Ισραήλ την ίδια στιγμή. Δεδομένης της έλλειψης οποιασδήποτε αραβικής χώρας που θα μπορούσε να αμφισβητήσει τη δύναμη του, η ενδυνάμωση αυτού του χάσματος θα επιτρέψει στο Ισραήλ να επιτύχει τους στρατηγικούς του στόχους ενώ οι αραβικές χώρες θα βρίσκονται σε σύγκρουση.

Κεφάλαιο «Γ»

Η μέχρι σήμερα Στρατιωτική Συνεργασία Ελλάδας- Αιγύπτου

Συνεργασία των δύο χωρών στο Παρελθόν

Οι διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών χρονολογούνται από τον Αύγουστο του 1833.⁵² Ελλάδα και Αίγυπτος συνεργάζονται στενά και οι διμερείς σχέσεις αναπτύσσονται με πολύ ικανοποιητικό ρυθμό σε όλους τους τομείς (πολιτικό, οικονομικό, αμυντικό, πολιτιστικό), με αμοιβαία τήρηση θετικής στάσης υπέρ της άλλης πλευράς σε πολλά διεθνή θέματα. Η συνεργασία στον στρατιωτικό τομέα άρχισε να αναπτύσσεται από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 και το θεσμικό πλαίσιο περιλαμβάνει τα εξής:

- Πρωτόκολλο Στρατιωτικής Συνεργασίας (ΠΣΣ) που υπογράφηκε το 1997⁵³, όπως στο Παράρτημα «Α».
- Μνημόνιο Κατανόησης στον στρατιωτικό τομέα (Νοε 2014)⁵⁴, που αντικατέστησε το προηγούμενο ΠΣΣ, όπως στο Παράρτημα «Β».

Ειδικότερα, το ΠΣΣ υπογράφηκε το 1997, μεταξύ Ελληνικής Δημοκρατίας και Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου και κυρώθηκε δύο έτη αργότερα (Απρίλιος 1999), μέσα σε ένα περιβάλλον που χαρακτηριζόταν από τη μεταδιπολική αστάθεια, τις αραβοϊσραηλινές διενέξεις και την τουρκική συνεργασία με το Ισραήλ, με την επίκληση της ανάγκης εξασφάλισης σταθερότητας και ασφάλειας στην περιοχή και τη στήριξη των επιδιώξεων των δύο χωρών. Σε αυτό καθορίζονταν αντικειμενικοί σκοποί που ήταν η σύναψη συνεργασίας σε στρατιωτικούς τομείς που θα εξασφάλιζαν αμοιβαία οφέλη, καθιστώντας τις δύο πλευρές ικανές να αυξήσουν τις αντίστοιχες αμυντικές τους δυνατότητες, με βάση την αμοιβαιότητα, την εμπιστοσύνη και τον σεβασμό των συμφερόντων τους. Η εκπλήρωση των στόχων γινόταν με ανταλλαγή επισκέψεων και παρατηρητών για παρακολούθηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και ασκήσεων, ανταλλαγή τεχνικών-τεχνολογικών και βιομηχανικών πληροφοριών προς ανάπτυξη, βελτίωση και παραγωγή αμυντικού εξοπλισμού, ανταλλαγή εμπειριών στον τομέα

⁵² <https://www.mfa.gr/dimereis-sheseis-tis-ellados/egypt/politikes-skheseis.html>

⁵³ http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=704293f6-6775-4021-916a

⁵⁴ <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-sunthekes/nomos-4397-2016-phek-115a-13-6-2016.html>

τεχνικής υποστήριξης σε οπλικά συστήματα και εξοπλισμό, εκπόνηση διερευνητικών σχεδίων, ανταλλαγή πληροφοριών και συνεργασία στον τομέα των Ειρηνευτικών Δυνάμεων. Επισημαίνεται το άρθρο 5 που αφορά σε ανταλλαγή στρατιωτικών διαβαθμισμένων πληροφοριών που ανταλλάσσονται απευθείας μεταξύ των μερών, με καθορισμό λεπτομερειών προστασίας απορρήτου. Η επέκταση της συνεργασίας είναι θέμα που συναποφασίζεται από τις δύο πλευρές, ανάλογα με την πορεία του Πρωτοκόλλου και την αντιμετώπιση των σχετικών προοπτικών που θα διαμορφώνονται, ενώ αναφέρονται επίσης στοιχεία αμοιβαίας δεσμεύσεως για το σκέλος των πάσης φύσεως των ανταλλασσόμενων πληροφοριών και ο τρόπος, με τον οποίο θα προωθούνται και θα εξασφαλίζονται τα προβλήματα που συνδέονται με τη στρατιωτική συνεργασία.

Το 2014 εγκαινιάσθηκε επίσης η **Τριμερής Συνεργασία Ελλάδας-Κύπρου-Αιγύπτου** με τρεις Συνόδους Κορυφής (Καΐρου, Λευκωσίας και Αθηνών), δημιουργώντας ένα τρίγωνο συνεργασίας με προστιθέμενη αξία όχι μόνο για τις ίδιες τις χώρες αλλά και για την ΕΕ και την Ευρωμεσογειακή περιοχή, αποτέλεσμα της ανάγκης για συντονισμένη και συλλογική απάντηση στις τεράστιες προκλήσεις, λαμβάνοντας υπόψη το τεράστιο δυναμικό και τις ευκαιρίες στην περιοχή, την τρομοκρατία και την ανακάλυψη σημαντικών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, δεσμεύοντας τα μέσα που διαθέτουν, προκειμένου να προωθήσουν αποτελεσματικά κοινά συμφέροντα και αξίες.

Εικόνα 4: Διακλαδική Άσκηση Ελλάδας – Αιγύπτου «ΜΕΔΟΥΣΑ 5» (2017)⁵⁵

⁵⁵ Αναδημοσίευση από <http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/6161-askhsh-%C2%ABmedoysa-1-2017%C2%BB.html>

Η συνεργασία υλοποιείται μέσω προγραμμάτων, όπου μέχρι τώρα έλαβε χώρα διεξαγωγή ασκήσεων με συμμετοχή δυνάμεων από τις δύο χώρες είτε αποκλειστικά σε διμερές επίπεδο, είτε με συμμετοχή και άλλων κρατών, με έμφαση σε συγκεκριμένα αντικείμενα, όπως τη διεξαγωγή χειρσαίων, ναυτικών αεροπορικών και αμφιβίων επιχειρήσεων («BRIGHT STAR»), την εξάσκηση σε θέματα θαλάσσιας ασφαλείας και σε επιχειρήσεις δυνάμεων σε περιβάλλον πολλαπλών απειλών, σε επιχειρήσεις Επιβολής Δικαίου Θαλάσσης και Έρευνας –Διάσωσης, νηοψίας,⁵⁶ αεροπορικής προσβολής ναυτικής δύναμης, καθώς και επίδειξη αμφίβιας ενέργειας («ΜΕΔΟΥΣΑ»⁵⁷, «NEMESIS»), αλλά και με πληθώρα άλλων ασκήσεων ειδικά στο επίπεδο της ναυτικής συνεργασίας (π.χ.«ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ», «ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ», «ΑΡΙΑΔΝΗ», «AEGEAN SEAL», «NIPHIS» «HOURAS», κ.λπ.). Επίσης έχει λάβει χώρα συνεκπαίδευση σε ειδικά Κέντρα Εκπαίδευσης [ΚΕΝΑΠ, Πολυεθνικό Κέντρο Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης της Ειρήνης (ΠΚΕΕΥΕ)] και εξειδικευμένα σχολεία, συνεργασία στον τομέα των πληροφοριών, στην αεράμυνα, σε θέματα Ειδικών Δυνάμεων, εκπαίδευση Αξκών σε σχολεία επιμόρφωσης, ενώ το 2016 πραγματοποιήθηκε και μεταστάθμευση αιγυπτιακών Α/Φ σε ελληνική βάση.

Παρούσα Κατάσταση

Τον Ιούνιο του 2016 κυρώθηκε το Μνημόνιο Κατανόησης για τη Στρατιωτική Συνεργασία των δύο χωρών, που είχε υπογραφεί το 2014, το οποίο περιελάμβανε τα θέματα του 1997, ενώ επεκτάθηκε επίσης στους τομείς της πολιτικής άμυνας και ασφάλειας, της αμυντικής βιομηχανίας, της επιστημονικής έρευνας, του εφοδιασμού (logistics), της στρατιωτικής τοπογραφίας και χαρτογράφησης, καθώς και οποιονδήποτε άλλον τομέα επιδιωχθεί να συμφωνηθεί μεταξύ των μερών. Οι επιπλέον μορφές συνεργασίας προβλέπονται με την κατάρτιση ετήσιου σχεδίου και αφορούν σε επισκέψεις ομάδων εργασίας, ανταλλαγή εμπειρογνομώνων, συμμετοχή σε ασκήσεις και/ή διεθνείς επιχειρήσεις, διεξαγωγή ερευνητικών έργων, ενώ επισημαίνονται και πάλι

⁵⁶ Στο ίδιο.

⁵⁷ <http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/6319-diakladikh-askhsh-elladas-%E2%80%93-aigyptoy-%C2%1>

θέματα που αφορούν σε ανταλλαγή στρατιωτικών διαβαθμισμένων πληροφοριών (άρθρο 6) και διευθετήσεις ασφαλείας για το στρατιωτικό προσωπικό (άρθρο 7).

Τα τελευταία έτη παρατηρήθηκε ενίσχυση της διμερούς συνεργασίας, με δραστηριότητες σε Ελλάδα και Αίγυπτο, με κυριότερες που αφορούν στη διεξαγωγή ασκήσεων που έχουν ήδη διεξαχθεί ή προγραμματίζονται να πραγματοποιηθούν και περιέχουν εκτός των άλλων και αποβατική επιχείρηση, εκπαίδευση σε εξειδικευμένα αντικείμενα, καθώς και μεταστάθμευση αιγυπτιακών Α/Φ σε βάση της ΠΑ, εκπαίδευση Αξκών σε Κέντρα Εκπαίδευσης και εξειδικευμένα σχολεία, συνεκπαίδευση Εδικών Δυνάμεων και συμμετοχή της αιγυπτιακής αεροπορίας στην αεροπορική επίδειξη «ATHENS FLYING WEEK SA».

Οφέλη για την Ελλάδα

Συνεκτιμώντας τη συνολική γεωστρατηγική θέση της περιοχής, τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, τις εγγενείς διαφορές μεταξύ των κρατών, την κατάσταση στη Βόρεια Αφρική, συμπεριλαμβανομένου και του κυπριακού προβλήματος, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι αναμφισβήτητα η μέχρι τώρα συμφωνηθείσα στρατιωτική συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών ευεργετεί την προώθηση των αμυντικών δυνατοτήτων της Ελλάδας, όπως και της Αιγύπτου φυσικά.

Σε έναν χώρο, όπου οι συγκυρίες οξύνουν εντονότερα την πρόνοια και την ευαισθησία στα θέματα ασφάλειας, η Ελλάδα αναπτύσσει πρωτοβουλίες προς τη σωστή κατεύθυνση, με μία από τις σημαντικότερες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, αποκτώντας μεγάλο πλεονέκτημα. Η στρατιωτική προσέγγιση με την Αίγυπτο προσφέρει στρατηγικό βάθος, πέρα από τον παραδοσιακό περιορισμένο χώρο που κατέχουν οι δύο χώρες, που ως στρατηγική συμμαχία έχει την ικανότητα να αντισταθμίσει τις απειλές εθνικής ασφάλειας, καθώς και να μετακινήσει την όποια εξίσωση ισχύος προς όφελος της Ελλάδος. Επίσης βοηθά να ενισχυθεί η διεθνής μας θέση, ενώ επεκτείνει τις στρατιωτικές δυνατότητες των ενόπλων δυνάμεων και υπηρεσιών πληροφοριών, ακόμη και σε τομείς όπως η προστασία από την τρομοκρατία και η αποσταθεροποίηση από ασύμμετρες απειλές.

Επιπλέον, από τις διαφαινόμενες εξελίξεις φαίνεται πως η θαλάσσια ισχύς είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες που μπορεί να συγκρατήσει τις επερχόμενες

ανακατατάξεις μεταξύ των εθνών της Μεσογείου. Το ελληνικό ΠΝ είναι ο βασικός συντελεστής της θαλάσσιας ισχύος της χώρας μας και στο πλαίσιο αυτό η συγκεκριμένη στρατιωτική συνεργασία συντελεί στην εκμετάλλευση της ναυτικής στρατηγικής ώστε να ενδυναμώσει περαιτέρω τις δυνατότητες του ισχυρού της στόλου. Το ίδιο όμως ισχύει και για την Αίγυπτο. Καθώς αυξάνεται το ναυτικό της Τουρκίας, στο μέλλον η ισορροπία ισχύος θα διαταραχθεί υπέρ του αντιπάλου και οι συνεργασίες είναι κρίσιμες. Το ελληνικό ΠΝ εφόσον συμπληρωθεί από το ναυτικό της Αιγύπτου παραμένει πολλές τάξεις μεγέθους πιο ισχυρό από αυτό του πλησιέστερου ανταγωνιστή, όπως προκύπτει και από μία σύγκριση των δυνάμεων του Αιγυπτιακού και Τουρκικού Ναυτικού που φαίνεται στο Παράρτημα «Γ». Ενδεικτικό παράδειγμα όσων αναφέρονται αποτελεί η άσκηση «Μέδουσα» μεταξύ των ελληνικών και αιγυπτιακών Ένοπλων Δυνάμεων στο ΝΑ Αιγαίο, όπου συμμετείχαν μεγάλες δυνάμεις και από τις δύο χώρες, ενώ ξεχώρισε η παρουσία της γαλλικής φρεγάτας Fremm, με τις ιδιαίτερα αυξημένες δυνατότητες αντιαεροπορικής άμυνας, καθώς και του ελικοπτεροφόρου Mistral που έχει στο οπλοστάσιο της η Αίγυπτος, που σε συνδυασμό με τα σενάρια που αναπτύχθηκαν και τη συμμετοχή των ελληνικών μέσων, αναβάθμισαν την άσκηση επιτρέποντας την ανταλλαγή πληροφοριών, δίνοντας την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να αντιληφθούν αλλά και να αξιολογήσουν επιχειρησιακά τις δυνατότητες σύγχρονων μέσων, κερδίζοντας σε γνώσεις και εμπειρία, στοιχείο που φάνηκε και από την έντονη αντίδραση που προκάλεσε στην Τουρκία.

Κεφάλαιο «Δ»

Μελλοντικές Προοπτικές

Μέθοδος Εξέτασης Δυνατοτήτων Συνεργασίας

Η εξέταση της μελλοντικής συνεργασίας θα έχει ως αφετηρία **τη σημασία που έχει η κάθε χώρα** για την άλλη, ώστε να γίνει κατανοητό γιατί η μεταξύ τους προσέγγιση αποτελεί καθοριστικό παράγοντα. Στη συνέχεια θα γίνει μία προσπάθεια να αναλυθεί η **στρατηγική σκέψη της Αιγύπτου για τις ένοπλες δυνάμεις** της όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στις μέρες μας, με βάση **το όραμα** και τους στόχους του στρατού, αλλά και **τα στοιχεία που τον χαρακτηρίζουν**, εξετάζοντας τη δομή, την εκπαίδευση και τις υποδομές του, σε συνδυασμό με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει, τις προτεραιότητες του και την προσπάθεια **μετεξέλιξης** που ακολουθεί. Με αυτόν τον τρόπο, θα προσδιορισθούν οι **προοπτικές** κάτω από τις οποίες θα μπορούσε να υλοποιηθεί μία ανάλογη συνεργασία και συγκεκριμένα, **οι επιδιώξεις** που πρέπει να τεθούν, η **δυνατότητα** συνεργασίας με μορφή **συμμαχίας**, ο **τρόπος υλοποίησης** αυτής, οι παράγοντες που την **εμποδίζουν** και τα **οφέλη** που θα προκύψουν.

Η Σημασία Αμοιβαίας Συνεργασίας των Δύο Χωρών

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, τα ανταγωνιστικά συμφέροντα στην περιοχή εντείνουν την κινητικότητα των εμπλεκόμενων κρατών στη διαχείριση πολύπλευρων ζητημάτων και οδηγούν στη διαμόρφωση νέων στρατηγικών και συνεργασιών. Η ανακάλυψη υδρογονανθράκων στο θαλάσσιο υπέδαφος της Αν. Μεσογείου, παράλληλα με τη διατάραξη των σχέσεων Ισραήλ-Τουρκίας, δημιουργούν νέα δεδομένα στην εκμετάλλευση, αλλά και τους τρόπους μεταφοράς της ενέργειας προς την Ευρωπαϊκή αγορά, στην προσπάθεια απεξάρτησης της τελευταίας από τη Ρωσία, με τις ρεαλιστικές επιλογές που προκύπτουν να είναι είτε μέσω Τουρκίας, είτε μέσω Κύπρου – Ελλάδας – Ιταλίας, όπου τυχόν επικράτηση της πρώτης επιλογής θα καταστήσει την Τουρκία απόλυτο κυρίαρχο και θα επηρεάσει τόσο τη χώρα μας και την Κύπρο, όσο όμως και το Ισραήλ που επιθυμεί την ελάχιστη εξάρτηση του από αυτήν. Αντίστοιχα η Αίγυπτος είναι αναγκασμένη και αυτή λόγω θέσης, να ταχθεί είτε με τη μία πλευρά, είτε με την άλλη, χωρίς όμως να δείχνει ότι θα επιθυμούσε την ενεργειακή εξάρτηση από την Τουρκία,

στοιχείο που επιβεβαιώνεται και από την ακολουθούμενη πολιτική του στρατηγού Σίσι που απομακρύνεται από κοντά της, ειδικά από τη στιγμή που βλέπει ότι επιδιώκει να διεκδικήσει και η ίδια ηγεμονική θέση στον Αραβομουσουλμανικό κόσμο.

Στα πλαίσια αυτά έχει αναπτυχθεί ο **άξονας Ελλάδας-Κύπρου-Αιγύπτου-Ισραήλ** σε δύο ξεχωριστές συνιστώσες, με τη μία να περιλαμβάνει την Αίγυπτο και την άλλη το Ισραήλ, ο οποίος όπως αναφέρθηκε επηρεάζεται από την κοινή παράμετρο που είναι η Τουρκία. Η προσέγγιση αυτή προσφέρει στα εν λόγω κράτη τις προϋποθέσεις δημιουργίας μια σημαντικότητας ζώνης σταθερότητας, αδρανοποιώντας με την αποτρεπτική της ισχύ τις αναθεωρητικές διαθέσεις δυνητικών απειλών. Οι **σταθερές μεταβλητές** σε αυτήν τη συνεργασία είναι το βάθος και η συνοχή της, οι **ανεξάρτητες** η τουρκική επιθετικότητα και η βιωσιμότητα αξιοποίησης των κοιτασμάτων και οι **σχετικές** μεταβλητές (ή «συνθήκης»), αυτές που καθορίζουν δηλαδή τον βαθμό επίδρασης των ανεξάρτητων στις εξαρτημένες,⁵⁸ η στάση των κρατών, που μπορεί να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα και να επηρεάσει τις εξελίξεις αρνητικά (π.χ. επιθυμία Ισραήλ ή Αιγύπτου για αποκατάσταση των σχέσεων με την Τουρκία, αλλαγή στα επιχειρηματικά τους συμφέροντα, κ.λπ.). Άλλωστε δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τόσο το Ισραήλ όσο και η Αίγυπτος έχουν πρόβλημα με τον Ερντογάν και την πολιτική του, όχι με την Τουρκία, κάτι που σημαίνει ότι η συμπεριφορά τους μπορεί να αλλάξει, εάν τυχόν τροποποιηθεί και η πολιτική της Τουρκίας προς αυτούς.

Είναι προφανές πως Ελλάδα και Αίγυπτος έχουν αντιληφθεί την ανάγκη **ανασχεδιασμού του Στρατιωτικού τους Δόγματος** καθώς δεν καλούνται πλέον να υπερασπίσουν έναν στενό θαλάσσιο χώρο αιγιαλίτιδας ζώνης αλλά μία έκταση διακοσίων (200) ναυτικών μιλίων που προσδίδει η ΑΟΖ γύρω από κάθε ακτή, νήσο και βραχονησίδα, η οποία μπορεί να επεκταθεί ακόμη περισσότερο σε περίπτωση σύναψης συμφωνιών συνεκμετάλλευσης εντός θαλασσίων περιοχών συμμάχων χωρών, με ότι μπορεί να συνεπάγεται αυτό. Ειδικότερα λοιπόν το συμφέρον των δύο κρατών είναι η πλήρης σύμπλευση στην οριοθέτηση της ΑΟΖ και στη διακίνηση των ενεργειακών πόρων μέσω αγωγών ή πλοίων μεταφοράς υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG), καθώς

⁵⁸ Van Evera., *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Πολιτικής Επιστήμης*, μτφ Συλλογίδου, Ποιότητα, Αθήνα, 2001, σ. 27.

και η εμβάθυνση της συνεργασίας στη θαλάσσια και την ενεργειακή ασφάλεια με προστασία των πλατφορμών άντλησης από ασύμμετρες ή συμμετρικές επιθέσεις.

Σημασία της Αιγύπτου για την Ελλάδα.

Η Ελλάδα ουδέποτε υπήρξε ισχυρή στρατιωτική δύναμη. **Για την επιβίωση της εκμεταλλεύονταν** την εκάστοτε επιχειρησιακή της ικανότητα, πλαισιωμένη από μία εξαιρετική δυνατότητα προσαρμογής και επινόησης μεθόδων, συνδυάζοντας όλα αυτά με την επιδεξιότητα ορισμένων ηγετών της, σε διαφορετικό κάθε φορά επίπεδο, παράλληλα όμως με τη γεωστρατηγική της μοναδικότητα, αλλά και την ικανότητα πρόβλεψης των κατάλληλων συμμάχων. Τα **συμφέροντα** της σήμερα στην περιοχή είναι, η διατήρηση και ανάπτυξη των ήδη φιλικών σχέσεων με όλες ανεξαιρέτως τις χώρες, η εξασφάλιση υποστήριξης των αραβικών χωρών και του Ισραήλ στο Κυπριακό, ο περιορισμός της τουρκικής επιρροής με διατήρηση των συνθηκών αποδυνάμωσης του και τέλος η εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων μέσα σε συνθήκες σταθερότητας, με ανάδειξη του δίπολου Ελλάδας-Κύπρου ως συνδετικού κρίκου ΕΕ και Μ. Ανατολής. Ταυτόχρονα γνωρίζει ότι, επειδή το Αιγαίο αποτελεί τον ζωτικό της χώρο, όταν αυτός εκτείνεται στην Κύπρο απαιτεί εξασφάλιση από την ευρύτερη περιοχή της ανατολικής πλευράς της Μεσογείου και της Ανατολικής Βόρειας Αφρικής.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, πέραν της ειδικής σχέσης της με την Κύπρο και την ιδιότητα της ως μέλους της ΕΕ, θα πρέπει να κάνει έξυπνη χρήση των γεωγραφικών της πλεονεκτημάτων, εκμεταλλευόμενη τόσο τη συγκυρία της τουρκο-ισραηλινής διένεξης με παράλληλη ανάπτυξη σχέσεων με το Ισραήλ, όσο και των ιστορικά καλών σχέσεών της με τον αραβικό κόσμο, προχωρώντας στην προσέγγιση με ένα ισχυρό σύμμαχο όπως η Αίγυπτος, με την οποία ήδη υπάρχει **συναντίληψη** σε ένα ευρύ πεδίο εξωτερικής πολιτικής, ολοκληρώνοντας τον άξονα συνεργασίας, πέρα από το ενεργειακό και στο αμυντικό επίπεδο. Σε πολιτικοστρατιωτικό πεδίο, η Αίγυπτος αποτελεί **ηγέτιδα** χώρα του αραβικού κόσμου και έχει σημαίνοντα περιφερειακό ρόλο, όχι μόνο επειδή μαζί με το Ισραήλ αποτελεί το **δίπολο της σταθερότητας** στην περιοχή της Μ. Ανατολής, αλλά και επειδή είναι η μεγάλη αντίπαλος της Τουρκίας. Αποτελεί το δεύτερο μεγάλο κοσμικό κράτος στην περιοχή, με **προτοβουλίες** που εξουδετερώνουν επιτυχώς τις όποιες τουρκικές προσπάθειες για αύξηση επιρροής στο χώρο, χωρίς να

ανέχεται να λάβει μέρος σε συμμαχίες, όπου μη αραβικά μέλη προσπαθούν να αναλάβουν ηγετικό ρόλο, πόσο μάλλον με κράτη, των οποίων η προϊστορία και εμπειρία υπήρξε δυσάρεστη και καταστροφική για αυτήν στο παρελθόν (οθωμανική αυτοκρατορία). Ταυτόχρονα αποτελεί μία χώρα, που ακολουθώντας σταθερή πολιτική και ισορροπημένες σχέσεις με τη Δύση, **θεωρεί την Ελλάδα ως τον πλησιέστερο και φιλικότερο μεσογειακό δρώντα** και φυσική γεωγραφική πύλη προς την ΕΕ και δείχνει ότι θα συνεχίσει να δίνει έμφαση στις διμερείς σχέσεις μαζί της.

Παράλληλα, με τη ρευστή κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή, κοινή επιδίωξη του διεθνούς παράγοντα είναι η σταθερότητα. Άλλωστε, αυτό είναι καθαρά διακριτό και στην πολιτική των ΗΠΑ, οι οποίες δείχνουν να επικεντρώνονται σε μία προσπάθεια ώστε η παρουσία τους να είναι αποτελεσματική με όσο το δυνατόν λιγότερο κόστος, αναζητώντας ταυτόχρονα τρόπους εμπέδωσης της σταθερότητας αυτής. Ο πλέον κατάλληλος τρόπος να εξασφαλιστεί αυτή μακροπρόθεσμα για τις χώρες-παραγωγούς και διαμετακόμισης είναι η **δημιουργία συνθηκών ειρήνης**, δηλαδή ενός ασφαλούς περιβάλλοντος, που με τη σειρά του συναρτάται στενά με τη **θωράκιση** από μια αιφνίδια διακοπή του εφοδιασμού, κυρίως όμως με τη φυσική ασφάλεια, την εξασφάλιση δηλαδή των υποδομών (εγκαταστάσεων εξόρυξης - μεταφοράς) από επιθέσεις και δολιοφθορές. Έτσι η κατοχύρωση της ασφαλούς πρόσβασης προϋποθέτει **ερείσματα** στην ευρύτερη περιφέρεια, μέσω συναφών συνεργασιών και στρατιωτικής-ναυτικής παρουσίας, ακόμα και με τη χρήση ισχύος, η οποία είναι κατά πολύ αυξημένη όταν είναι συνδυασμένη και στηρίζεται στη συνεργασία των χωρών.

Σημασία της Ελλάδας για την Αίγυπτο.

Η Αίγυπτος από την πλευρά της βρίσκεται σε μία περιοχή με χαρακτηριστικό γνώρισμα την αστάθεια. Τα **συμφέροντα** της είναι η εξασφάλιση σταθερότητας στη χώρα, η δημιουργία και διατήρηση ισχυρών συμμαχικών δεσμών με τις ΗΠΑ, η παράλληλη διατήρηση καλών σχέσεων με τη Ρωσία, η εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων στην περιοχή της Αν. Μεσογείου με αντιμετώπιση κάθε απειλής που αντίκειται σε αυτό, η συνεργασία με τις υπόλοιπες χώρες του αραβικού κόσμου επιδιώκοντας να παίξει τον ρόλο της ηγέτιδας δύναμης, παράλληλα με την εδραίωση της ειρήνης σε ότι έχει να κάνει με την παρουσία του Ισραήλ στον χώρο της Μ. Ανατολής.

Επιπλέον οι περιφερειακές αναταραχές, οι εδαφικές απώλειες του Ισλαμικού Κράτους και ο διασκορπισμός μαχητών ή το χάος στη Λιβύη, επιτρέπουν τη δράση τρομοκρατικού δικτύου εντός του εδάφους της, ενώ στο μέλλον ενδεχομένως να αντιμετωπίσει το πρόβλημα διέλευσης μέσω αυτής μεγάλου αριθμού μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη. Ταυτόχρονα, η απειλή για τον ζωτικό της χώρο προερχόταν ιστορικά από τα ανατολικά της σύνορα και τη Μεσόγειο Θάλασσα, λόγω εγγύτητας με την Μ. Ανατολή και τη θαλάσσια πρόσβαση σε τυχόν επιδρομείς, γεγονός που αποδεικνύεται και από την πλειοψηφία των πολεμικών αναμετρήσεων που έχει εμπλακεί. Επίσης η Αίγυπτος διατηρεί ζωτικά συμφέροντα και στην περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας, κυριότερο των οποίων είναι η **παροχή ασφάλειας στις θαλάσσιες μεταφορές**, από το στενό του **Bab al Mandab προς τη διώρυγα του Σουέζ** και τη Μεσόγειο Θάλασσα, όπου η εκμετάλλευση της διώρυγας αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων, σε μία περιοχή που η εμφύλια διένεξη στην Υεμένη απειλεί να αποσταθεροποιήσει την κατάσταση ασφαλείας. Ειδικότερα, η πρόσφατη ανακάλυψη του κοιτάσματος φυσικού αερίου Zohr, του μεγαλύτερου στην Ευρώπη⁵⁹, στη θαλάσσια περιοχή των μεσογειακών ακτών της, αποτελεί τεράστιο βήμα στην **φιλοδοξία της να καταστεί περιφερειακός ενεργειακός κόμβος**.

Όλα αυτά αναδεικνύουν τη σημασία της συνεργασίας που είναι κρίσιμη για την ασφάλεια της, καθιστώντας αναγκαία την απόκτηση και διατήρηση **αξιοπίστων συμμάχων**. Η Τουρκία προσπαθεί να της περάσει το μήνυμα ότι αν ακυρωθεί η συμφωνία της ΑΟΖ με την Κύπρο και οριοθετηθεί μαζί της, αυτή θα κερδίσει μεγάλο κομμάτι από το τμήμα νοτίως της νήσου (το ίδιο μεταφέρει και στον Λίβανο). Η **Ευρωπαϊκή** όμως και **Νατοϊκή διάσταση** της Ελλάδας, η μεγάλη ισχύς του **ελληνικού εμπορικού ναυτικού**, η ευρωπαϊκή διάσταση της Κύπρου, παράλληλα και εμμέσως με την διεθνούς επιρροής διάσταση του **Ισραήλ** με το οποίο αυτές οι δύο συνεργάζονται και η **αξιοπιστία** της Ελλάδας στην τήρηση των συμφωνιών της, αποτελούν τις καλύτερες **εγγυήσεις** ασφάλειας και αξιοπιστίας για όποια χώρα εμπλέκεται σε συμμαχία μαζί τους, τη στιγμή μάλιστα που η μεταφορά ενέργειας στην Ευρώπη προϋποθέτει την κατοχύρωση των δρόμων θαλάσσιας μεταφοράς εμπορευμάτων, διά της

⁵⁹ <http://www.kathimerini.gr/829020/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/koitasma-aerioy-mamoy8-sthn-aigypto>

στρατιωτικής/ναυτικής παρουσίας και ισχύος. Άλλωστε η επιδίωξη από πλευράς Αιγύπτου στενότερης συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών τα τελευταία χρόνια δεν είναι ευκαιριακή. Η Αίγυπτος αναγνωρίζοντας τη σημασία των ενεργειακών κοιτασμάτων, έχει στα σχέδια της τη θωράκιση της ΑΟΖ της η οποία συνορεύει με την ελληνική, τηρώντας στο πίσω μέρος του μυαλού της τη μελλοντική συμφωνία με τη χώρα μας στην κήρυξη αυτής. Σκοπός των επαφών της λοιπόν, με την ελληνική πλευρά είναι, να αξιοποιήσει την **ελληνική στρατιωτική τεχνογνωσία** στον τομέα της προάσπισης κυριαρχικών δικαιωμάτων επί των συμφερόντων της σε μεμακρυσμένες από τις ακτές της περιοχές (εγκαταστάσεις-βάσεις-πλωτές κατασκευές, κλπ.) την οποία η χώρα μας έχει αναπτύξει και διαθέτει λόγω της εδαφικής διαμόρφωσης του Αιγαίου, παράλληλα με την υποστήριξη και **συνδρομή** αυτής **εάν τυχόν απαιτηθεί**.

Ανάλυση Στρατηγικής Σκέψης της Αιγύπτου για τις Ένοπλες Δυνάμεις

Η Αίγυπτος από την εποχή της αποαποικιοποίησης της, έχει διατηρήσει τον μεγαλύτερο και **ισχυρότερο στρατό** στον αραβικό κόσμο, στον οποίο βασίστηκε για να προστατεύσει τα εδαφικά της συμφέροντα, αλλά και ο οποίος όταν χρειάστηκε σε περιπτώσεις εσωτερικών αναταραχών, όπως της Αραβικής Άνοιξης, περιφρούρησε την ενότητα της χώρας με την πατριωτική του στάση, καταφέροντας να χειρισθεί άψογα την κρισιμότητα των περιστάσεων.⁶⁰ Με την πάροδο του χρόνου η **απειλή εισβολής** άλλης χώρας έχει μειωθεί, καθώς το Ισραήλ, η μόνη συμβατική δύναμη σε άμεση απόσταση, που ήταν και ο μεγαλύτερος κίνδυνος για πολλές δεκαετίες, θεωρείται πολύ απίθανο να της επιτεθεί, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον, μετά μάλιστα και από τη συνεργασία της κυβέρνησης Σίσι με τον ισραηλινό ομόλογο του για τον περιορισμό της Χαμάς στη Γάζα.⁶¹

Ενώ λοιπόν μειώθηκε αυτή η απειλή, καλείται να αντιμετωπίσει την εμφάνιση **νέων κινδύνων**, όπως οι εξεγέρσεις και η τρομοκρατία στη χερσόνησο του Σινά και στα σύνορα της Λιβύης, που επί του παρόντος δεν απειλούν την κυριαρχία του κράτους,

⁶⁰ Κυριάκος Νικολάου-Πατραγάς, *Η ‘Αραβική Άνοιξις’ από τον Μουμπάρακ εις τον Σίσι*, Λειμών, Αθήνα, 2017, σ. 255.

⁶¹ <http://www.kathimerini.gr/930373/article/epikairothta/kosmos/se-istorikh-symfwnia-katelh3an-xamas---fatax>

ωστόσο δημιουργούν το ερώτημα εάν η χώρα θα πρέπει να μεταβάλλει τη στάση της στο θέμα της ασφάλειας, ώστε να αποκτήσει μεγαλύτερη εμπειρία στην αντιμετώπιση ανάλογων απειλών, καθώς οι δύσκαμπτες συμβατικές δυνάμεις ενδέχεται να μην είναι ικανές. Μια τέτοια προσπάθεια θα απαιτούσε αναδιοργάνωση και επενδύσεις σε δυνάμεις ταχείας αντίδρασης εξοπλισμένες με εξελιγμένα όπλα πεζικού, οπτικά συστήματα και μέσα επικοινωνίας, που θα υποστηρίζονται από ενισχυμένα μέσα επιτήρησης και αναγνώρισης. Εντούτοις όμως, η προσπάθεια της χώρας για αναβάθμιση του εξοπλισμού της εξακολουθεί να επικεντρώνεται στην ενίσχυση των συμβατικών δυνατοτήτων της, όπου συνεχίζει να επενδύει σε μεγάλο βαθμό σε ανάλογα οπτικά συστήματα (φρεγάτες, άρματα, πυραυλικά συστήματα «εδάφους-αέρος», κ.λπ.). Παράλληλα, αν και απομακρύνεται η πιθανότητα σύγκρουσης με μία συμβατική δύναμη, εξακολουθεί πάντα να υπάρχει ο ορατός κίνδυνος εμπλοκής σε μία **κρίση**, όπως είναι πολύ πιθανό στον τομέα της εξασφάλισης των ενεργειακών κοιτασμάτων της στη Μεσόγειο, όπου είναι απαραίτητη η ύπαρξη, τόσο του όγκου των συμβατικών δυνάμεων, όσο όμως και ευέλικτων, ταχέως αναπτυσσόμενων και άρτια εκπαιδευμένων και εξοπλισμένων τμημάτων.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι για την αρτιότερη προσέγγιση της στρατιωτικής συνεργασίας των δύο χωρών θα πρέπει να εξετασθεί το **Όραμα** της Αιγύπτου και πως αυτό μεταφράζεται, στοιχείο που θα αποτελέσει τη βάση για να αντιληφθούμε πιο αντικειμενικά τη **στρατηγική της σκέψη** στη συνεργασία με την Ελλάδα και τι μπορεί να επιδιώκει μέσα από αυτήν. Έτσι, θα μπορέσουμε να εξακριβώσουμε την πραγματική **δυναμική** της, να εκτιμήσουμε τον **βαθμό** στον οποίο δύναται να αποτελέσει ενεργό παίκτη στο διεθνές περιβάλλον παρακολουθώντας με δυναμισμό τις εξελίξεις και τέλος να αντιληφθούμε τη μακροπρόθεσμη **προοπτική** της στην επίτευξη του οράματος και τις στρατηγικές που θα επιδιώξει να **εφαρμόσει**. Ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό, είναι η μελέτη και ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης της χώρας, με ανάλυση των μεταβλητών που τη ρυθμίζουν και ο εντοπισμός των προκλήσεων ασφαλείας που αντιμετωπίζει.

Στοιχεία που Χαρακτηρίζουν τον Αιγυπτιακό Στρατό.

Παρούσα Κατάσταση.

Η Δομή του Αιγυπτιακού Στρατού.

Οι χερσαίες δυνάμεις του αιγυπτιακού στρατού έχουν τη **δομή βαρέων μηχανοκίνητων** τμημάτων, προοριζόμενες κυρίως για μάχες μεγάλης κλίμακας και όχι ως εκστρατευτικές ή ελαφρές-ταχυκίνητες δυνάμεις ενάντια σε έναν μη συμβατικό στρατό. Σε σύγκριση με το 2010, δεν έχει αλλάξει σημαντικά η δύναμη και ο τύπος των Μονάδων, διατηρώντας ίδιο σχεδόν αριθμό Μεραρχιών, Συνταγμάτων πυροβολικού, αερομεταφερόμενων Ταξιαρχιών και ειδικών δυνάμεων, με ένα σύνολο δυναμικού που ανέρχεται σε 440.000 περίπου άνδρες. Παρά το γεγονός όμως ότι η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, έχει ξεκινήσει μία σημαντική διαδικασία **αναβάθμισης** και εκσυγχρονισμού κατά την οποία, έχει δαπανήσει περισσότερα από 25 δις δολάρια τα τελευταία 5 χρόνια, αυξάνοντας τον αριθμό των σύγχρονων αρμάτων M1 Abrams ενώ προτίθεται να προβεί και σε συναρμολόγηση ρωσικών T-90 στην επικράτειά της και αναβάθμισε τις μεταφορικές της ικανότητες στον χερσαίο αγώνα, αγοράζοντας από τις ΗΠΑ προστατευμένα θωρακισμένα οχήματα (Mine Resistant Ambush Protected-MRAP) με δυνατότητα μεταφοράς μίας ολόκληρης Μηχανοκίνητης Μεραρχίας για την καταπολέμηση του ISIS στο Σινά, καθώς και οχήματα στρατηγικών μεταφορών (Tatra). Οι δαπάνες αυτές την κατατάσσουν στους πέντε (5) μεγαλύτερους εισαγωγείς στρατιωτικού υλικού παγκοσμίως. Αγόρασε επίσης επιθετικά ελικόπτερα (EE/Π) Apache, ίσο αριθμό προηγμένων ρωσικών EE/Π KA-52, καθώς και έναν αριθμό Μη Επανδρωμένων Αεροσκαφών (MEA) από την Κίνα. Επιπλέον, ενδιαφέρεται να αντικαταστήσει τα μέσα πυροβολικού που διαθέτει, ζητώντας υποβολή προτάσεων από τη Ρωσία, τη Ν. Αφρική, τη Ν. Κορέα και τη Γαλλία, εστιάζοντας παράλληλα σε συστήματα αντιαεροπορικής άμυνας όπου η μεγάλη εξάρτηση από ανάλογα μέσα σχετίζεται με το γεγονός ότι στον πόλεμο του 1973, η αντιαεροπορική άμυνα ήταν πιο επιτυχημένη από την Αιγυπτιακή Πολεμική Αεροπορία. Έτσι αγόρασε από τη Ρωσία αντιαεροπορικά συστήματα S-300VM, ενδεχομένως για προστασία του σχεδιαζόμενου πυρηνικού αντιδραστήρα στη Marsa-Matruh (για την κατασκευή του οποίου μάλιστα η

Ρωσία της δάνεισε και 25 δις δολάρια)⁶², εκφράζοντας ενδιαφέρον και για τα νεότερα S-400 καθώς και παραγωγή πυραυλικών συστημάτων «BUK».

Ο εκσυγχρονισμός είναι ακόμη πιο έντονος στις **αεροπορικές δυνάμεις**, όπου έχει αυξηθεί ο αριθμός των αεροσκαφών F-16, διαφοροποιώντας μάλιστα τις πηγές προμηθειών, αγοράζοντας και Ρώσικα MiG-29 του προηγμένου μοντέλου M2, καθώς και Γαλλικά Rafael,⁶³ με αποτέλεσμα με το πέρας αυτού του επανεξοπλισμού, να διατηρεί μία από τις μεγαλύτερες σύγχρονες αεροπορικές δυνάμεις στη Μέση Ανατολή.

Εικόνα 5: Αξιωματικοί του Αιγυπτιακού Ναυτικού κατά την καθέλκυση του νέου υποβρυχίου τύπου 209/1400 στο Αμβούργο της Γερμανίας (2015) ⁶⁴

Σημαντικές εξελίξεις έχουν σημειωθεί όμως και στο **ναυτικό τομέα** όπου υπέγραψε με τη Γαλλία σύμβαση κατασκευής τεσσάρων (4) κορβετών «Gowind», μίας (1) φρεγάτας και δύο (2) ελικοπτεροφόρων τύπου Mistral, ενώ

⁶²<https://www.reuters.com/article/us-egypt-russia-nuclear/russia-to-lend-egypt-25-billion-to-build-nuclear-power-plant-id>

⁶³ http://www.pronews.gr/amyna-asfaleia/diethnis-asfaleia/641313_mazikes-agores-rafale-kai-korveton-gowind

⁶⁴ <http://www.israeldefense.co.il/en/content/egypts-new-modern-submarine-fleet>

προσέθεσε επίσης συμβόλαια για δύο (2) ακόμη κορβέτες.⁶⁵ Τα γερμανικά υποβρύχια 209/1400⁶⁶ άρχισαν να αντικαθιστούν τα πεπαλαιωμένα κινέζικα, ενώ απέκτησε και μία μικρή κορβέτα από τη Ρωσία, οπλισμένη με υπερηχητικούς πυραύλους κατά στόχων επιφανείας.⁶⁷ Τα πλοία αυτά εντάσσονται σε έναν ευρύ στόλο παλαιότερων αλλά ακόμα ενεργών πλοίων, όπως οι τέσσερις (4) φρεγάτες σειράς Perry και τα τέσσερα (4) ελαφρά ταχύπλοα σειράς Ambassador III που θεωρείται ότι έχουν και ορισμένα χαρακτηριστικά stealth. Ως αποτέλεσμα το αιγυπτιακό ναυτικό είναι το δεύτερο μεγαλύτερο στην περιοχή μετά την Τουρκία και απέχει πολύ από την εικόνα του 1973, όταν έγινε αντιληπτό ότι ήταν η αχίλλειος πτέρνα της, δείχνοντας ότι αφήνει πίσω το δόγμα περιορισμού στα παράκτια ύδατα. Επισημαίνεται ότι η πιο σημαντική απόκτηση ήταν τα δύο ελικοπτεροφόρα Mistral, τα μεγαλύτερα του είδους τους σε όλη τη Μέση Ανατολή και την Αφρική,⁶⁸ ικανά να μεταφέρουν δεκαέξι (16) Ε/Π, ένα Μ/Κ Τάγμα και ένα Τάγμα πεζικού, που κανείς δεν πίστευε ότι η Αίγυπτος χρειαζόταν πριν την αγορά τους, με τον αρχηγό του Αιγυπτιακού ναυτικού να δηλώνει ότι τα πλοία θα χρησιμοποιηθούν για τη **διασφάλιση των αιγυπτιακών περιοχών φυσικού αερίου** και για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας,⁶⁹ στοιχείο που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση καθώς από τη μία δείχνει το νέο προσανατολισμό του δόγματός τους και από την άλλη διαφέρει ριζικά από τις επικρατούσες απόψεις για την προστασία των περιοχών ενεργειακών κοιτασμάτων στη θάλασσα, σύμφωνα με τις οποίες οι περιοχές φυσικού αερίου προστατεύονται από ταχύπλοα και αντιπυραυλικά συστήματα και όχι από επιθετικά και μεταφορικά ελικόπτερα που πετούν από μεγάλα ελικοπτεροφόρα, τα οποία είναι σε θέση να μεταφέρουν εκατοντάδες στρατιώτες και να τους προσγειώσουν ακόμη και σε εχθρικές ακτές. Η πιο λογική **εξήγηση** για όλες αυτές τις αγορές ναυτικών μονάδων και αεροσκαφών είναι ότι προορίζονται προφανώς να επιτρέψουν στην Αίγυπτο να

⁶⁵ http://www.pronews.gr/amyna-asfaleia/diethnis-asfaleia/641313_mazikes-agores-rafale-kai-korveton-gowind-2500

⁶⁶ <http://www.israeldefense.co.il/en/content/egypts-new-modern-submarine-fleet>

⁶⁷ <https://sputniknews.com/world/201606251041953909-russia-egypt-corvette/>

⁶⁸ http://www.pronews.gr/amyna-asfaleia/diethnis-asfaleia/442147_paradothike-stin-aigypto-protomistral-pos-allazei-i

⁶⁹ <https://dailynewsegypt.com/2016/10/08/egypt-middle-east-country-mistral-helicopter-carriers-navy-commander/>

αναπτύξει ταχύτατα τις δυνάμεις της στην περιοχή που θα απαιτηθεί από τη θάλασσα ή τον αέρα.

Παράλληλα, πέρα από στοιχεία που αναφέρονται σε θέματα εξοπλισμών, τονίζονται οι **ακόλουθες σημαντικοί παράμετροι** που πρέπει να ληφθούν υπόψη:⁷⁰ Πρώτον, η **ανάλυση των απειλών** που διαφαίνεται από πλευράς Αιγυπτιακού στρατού, η οποία δείχνει πως η στρατηγική σκέψη της χώρας εκτιμά ότι, αν και η πιθανότητα συμβατικής επίθεσης εναντίον της είναι επί του παρόντος πολύ χαμηλή, εντούτοις οι γεωπολιτικές συνθήκες στη Μέση Ανατολή είναι άκρως ασταθείς ώστε να μην αποκλείεται ως δυνητική απειλή, ενώ η πλέον πιθανή περίπτωση είναι μία κρίση για τα ενεργειακά κοιτάσματα. Δεύτερον, η **αναζήτηση κύρους** του αιγυπτιακού στρατού, που επιθυμεί να πρεσβεύει ότι είναι ο μεγαλύτερος και πιο εξελιγμένος αραβικός στρατός, οπότε θα συνεχίσει να αναζητεί περαιτέρω συμβατικές ικανότητες στην προσπάθεια να διατηρήσει την αντίληψη αυτή. Τρίτον, η μερική **απόσυρση από αμερικανικές πηγές** στρατιωτικού εξοπλισμού, όταν μετά την Αραβική Άνοιξη, άρχισε να αγοράζει όπλα και από τη Ρωσία,⁷¹ τη Γαλλία και την Κίνα, πιστεύοντας ότι αυτές οι χώρες ήταν λιγότερο πιθανό να επιτρέψουν στην πολιτική να παρεμβαίνει στις πωλήσεις όπλων. Επιδιώκει έτσι την ανεξαρτησία της στις προμήθειες εξοπλισμών, συνάπτοντας συμφωνίες στρατιωτικού υλικού από την αμερικανική, ευρωπαϊκή αλλά και ασιατική αγορά. Τέταρτον, στην Αίγυπτο και γενικά στις πρώην αποικιοκρατούμενες χώρες, ο στρατός εκφράζει τα μεσαία και μικροαστικά τμήματα του πληθυσμού, ταυτιζόμενος με τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα και κατατασσόμενος με τις δυνάμεις προόδου, όπου οι ένοπλες δυνάμεις, παράλληλα με την κύρια αποστολή της διαφύλαξης των συνόρων, καθίστανται **φρουρός της κοσμικότητας**, η οποία στις μεσανατολικές χώρες συμπλέει με την ιδιότυπη δημοκρατία τους.⁷² Τέλος, η επιβεβαίωση του γεγονότος ότι **ο Σίσι αντλεί δύναμη μέσω της αναβαθμισμένης στρατιωτικής ισχύος του Καίρου**.

Στον αντίποδα, οι εγγενείς **αδυναμίες** του Αιγυπτιακού στρατού εντοπίζονται: στη μειονεκτική του θέση έναντι ταχέως αναπτυσσόμενων και ευέλικτων

⁷⁰ <https://worldview.stratfor.com/article/egypts-conventional-military-thinking>

⁷¹ <http://www.onalert.gr/stories/symfwnia-rwsias-aigyptou-gia-agora-rvsikwn-oplikvn-systhmatwn/32448>

⁷² Κυριάκος Νικολάου-Πατραγάς, *Το μέλλον της δημοκρατίας στην Αίγυπτο*, Ηρόδοτος, Αθήνα, 2011, σελ. 267-268.

στρατευμάτων, στη μειωμένη δυνατότητα να πραγματοποιήσει μεγάλης κλίμακας αμφίβιες επιχειρήσεις, στις μειωμένες δυνατότητες στρατηγικής αεροπορικής μεταφοράς, στην κεντρική δομή ισχύος του, όπου παρουσιάζεται συγκεντρωτικός και μερικώς διστακτικός να μεταπέσει κατά πολύ σε πιο ευέλικτες δομές που θα επέτρεπαν περισσότερες πρωτοβουλίες στις χαμηλές βαθμίδες διοίκησης (στοιχείο που δικαιολογείται εν μέρει λόγω και του φόβου από μελλοντικά πραξικοπήματα ή εξεγέρσεις). Επιπλέον, στα μειονεκτήματα που προκύπτουν από την απόσυρση από αμερικανικές πηγές στρατιωτικού εξοπλισμού, καθώς είχε προσαρμοσθεί σε μεγάλο βαθμό στη χρήση ανάλογων όπλων και η μετάβαση σε διαφορετικές πηγές περιπλέκει τα θέματα εκπαίδευσης και υποστήριξης απαιτώντας ικανή περίοδο εξοικείωσης με το νέο οπλοστάσιο. Επίσης στη δυσκαμψία (αδράνεια) των θεσμών, όπου για δεκαετίες τα στρατιωτικά ιδρύματα έχουν προσανατολισθεί σε έναν μεγάλης κλίμακας συμβατικό πόλεμο, στοιχείο που βρίσκεται στο επίκεντρο της στρατιωτικής κατάρτισης διαμορφώνοντας τη δομή των δυνάμεων καθώς οι στρατιωτικοί ηγέτες που εκπαιδεύονται με αυτές τις αντιλήψεις αναλαμβάνουν ρόλους και στον στρατιωτικό σχεδιασμό και τέλος, ενδεχομένως σε εδραιωμένα συμφέροντα των στρατιωτικών, που δημιουργούν πρόσθετη πίεση για διατήρηση του status quo.

Υποδομές.

Τα τελευταία χρόνια η Αίγυπτος έχει πραγματοποιήσει εκτεταμένα αναπτυξιακά σχέδια όπως το νέο κανάλι του Σουέζ, το σχέδιο ανάπτυξης του Σινά,⁷³ η βελτίωση της υποδομής οδών και σιδηροδρόμων, με ένα μέρος της ανάπτυξης αυτής να έχει σαφώς στρατιωτικό προσανατολισμό, όπως ο τριπλασιασμός της χωρητικότητας των λιμανιών, η κατασκευή με τη βοήθεια των Ενόπλων Δυνάμεων σηράγγων για αυτοκίνητα και τρένα κάτω από τη διώρυγα του Σουέζ,⁷⁴ στο Πορτ-Σάιντ⁷⁵ και τις περιοχές της Ισμαηλίας, η επέκταση της στρατιωτικής βάσης «Mohammed Naguib» στην Αλεξάνδρεια, που σύμφωνα με τους Αιγυπτίους είναι η μεγαλύτερη στη Μέση Ανατολή

⁷³ <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/256919/Egypt/Politics-/Sisi-ratifies-Saudi-Sinai-development-programm.>

⁷⁴ <https://www.systra.com/en-project/egypt-tunnels-under-the-suez-canal>

⁷⁵ [http://www.dredgingtoday.com/2017/02/09/new-infrastructure-project-at-suez-canal-takes-shape/;](http://www.dredgingtoday.com/2017/02/09/new-infrastructure-project-at-suez-canal-takes-shape/)

και η ανάπτυξη υποδομών στην περιοχή του Σινά, όπως του αερολιμένα Μαλίζ, στρατοπέδων, εγκαταστάσεων πολεμικής αεροπορίας, δεξαμενών καυσίμων και αποθηκών πυρομαχικών, που μπορούν να εξυπηρετήσουν και τα σχέδια φιλοξενίας ξένων δυνάμεων.

Εικόνα 6: Υπόγειο Τούνελ στο Πορτ Σάιντ ⁷⁶

Εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση του αιγυπτιακού στρατού κυμαίνεται παραδοσιακά από μέτρια έως αρκετά υψηλή για ορισμένες ειδικές μονάδες, στοιχεία που επιβεβαιώθηκαν και στο παρελθόν από τη συμμετοχή στους πολέμους με το Ισραήλ και άλλες αναμετρήσεις. Τα τελευταία χρόνια έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες και εκπαιδεύεται περισσότερο, πραγματοποιώντας ασκήσεις μεγάλης κλίμακας ⁷⁷ με αμυντικό αλλά και επιθετικό χαρακτήρα, αλλά και με συνδυασμό ναυτικών ασκήσεων με πληθώρα αντικειμενικών σκοπών, ξεκινώντας από την καταπολέμηση λαθρεμπόρων και πειρατών, μέχρι τον ανθυποβρυχιακό πόλεμο. Επιπλέον, συνεχίζει τις παραδοσιακές ασκήσεις συνεργασίας με άλλες χώρες (αμερικανοαιγυπτιακή «Bright Star 2017») προσθέτοντας όμως και νέες (συνεκπαίδευση με τη Ρωσία με ναυτικές μονάδες-

⁷⁶ Στο ίδιο.

⁷⁷ <http://www.israeldefense.co.il/en/content/egypt-badr-2014-military-exercise>

αλεξιπτωτιστές-ειδικές δυνάμεις, με ειδικές δυνάμεις Ιορδανίας, με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μπαχρέιν, καθώς και την ελληνική ΠΑ και το ΠΝ).

Η μετεξέλιξη - Το βασικό συμπέρασμα.

Η Αίγυπτος μετά την ανεξαρτησία της έγινε υποψήφια για την ηγεσία του αραβικού κόσμου, ωστόσο τις τελευταίες δεκαετίες η επιρροή της είχε μειωθεί σημαντικά. Αυτό οφείλεται στην οικονομική αδυναμία, στο τίμημα που κατέβαλε για την ειρηνευτική συμφωνία με το Ισραήλ και στον προσανατολισμό της προς την αμερικανική πλευρά, όπου η μειωμένη έως εχθρική ανταπόκριση από τον αραβικό κόσμο **έβλαψε την περιφερειακή της θέση**. Ο στρατός λοιπόν κινείται μέσα σε αυτό το πλαίσιο και παρόλο που δεν αναμένεται στρατιωτική αντιπαράθεση με τις γειτονικές χώρες, υφίσταται σημαντικές **μεταρρυθμίσεις**, με μία εντυπωσιακή προσπάθεια απόκτησης σύγχρονων όπλων, κατάρτισης, δημιουργίας υποδομών (με ορισμένες από αυτές να επιτρέπουν την ταχεία ανάπτυξη στρατευμάτων) και εκτεταμένες ασκήσεις των Κλάδων που δείχνουν ότι είναι αποφασισμένος να διατηρήσει σημαντικές **συμβατικές ικανότητες μεγάλης κλίμακας**. Παράλληλα, ο πρόεδρος της χώρας έχει αναφέρει ότι δεν φοβάται μια εισβολή επειδή κανένας οργανωμένος στρατός δεν απειλεί την χώρα του, αλλά ότι χρειάζεται μεγάλο στρατό λόγω της **ασταθούς κατάστασης** και του κενού στη Μέση Ανατολή, δηλώνοντας και την υποστήριξή του σε μια **ενωμένη αραβική δύναμη** για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα στα οποία η Αίγυπτος θα παίξει ρόλο.⁷⁸ Σύμφωνα με τις δηλώσεις αυτές, η ενίσχυση μπορεί εν μέρει να ερμηνευθεί ως η απόκτηση δύναμης για την ταχεία ανάπτυξη στρατευμάτων όπου απαιτηθεί στη Μέση Ανατολή.

Το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει λοιπόν είναι: Από πλευράς μεγέθους και ικανοτήτων, το καθεστώς της Αιγυπτιακής στρατιωτικής δύναμης αναμένεται να παραμείνει σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητο στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής. Ο αιγυπτιακός στρατός προορίζεται να αποτελέσει κατά κύριο λόγο μια βαριά στατική δύναμη, με περιορισμένες εκστρατευτικές ικανότητες, δυνάμενος όμως να προβεί σε ταχεία ανάπτυξη μικρού

⁷⁸ <https://www.theguardian.com/world/2015/mar/28/egypts-president-backs-united-arab-force-to-tackle-regional-security-threats>

αριθμού τμημάτων με θαλάσσια και αεροπορικά μέσα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, συνεχίζοντας να προσανατολίζεται σε δυνάμεις αντιαεροπορικής άμυνας, εκσυγχρονίζοντας εμφανώς τις αεροπορικές και θαλάσσιες δυνατότητες του και αποκτώντας πλουραλισμό στις πηγές προμηθειών, στοιχείο που προσθέτει μία πολυπλοκότητα μειώνοντας την εξάρτηση της Αιγύπτου από προμηθευτές και ενισχύοντας την ικανότητά της να υιοθετεί ανεξάρτητη πολιτική. Έχοντας επενδύσει σημαντικά σε όπλα που αλλάζουν την ικανότητα προβολής δύναμης και επωφελούμενος της απόκτησης εξελιγμένων σύγχρονων όπλων και κοινών ασκήσεων με προηγμένους στρατούς, θα διατηρήσει τη **σημαντική του δύναμη στον συμβατικό πόλεμο**, όπου είναι αναμφισβήτητα καλά εξοπλισμένος και εκπαιδευμένος και θα παραμείνει σε θέση να υπερασπιστεί τη χώρα από λοιπούς αδύναμους συμβατικούς στρατούς (Λιβύη, Σουδάν). Είναι σε θέση να υπερασπισθεί τα κυριαρχικά δικαιώματα της χώρας στα ενεργειακά κοιτάσματα, ενώ σε περίπτωση που δημιουργηθεί ένα **δυνητικό περιβάλλον με συμμαχικές χώρες**, ανταλλάσσοντας κατάλληλη υλικοτεχνική υποστήριξη και συνδυάζοντας αυτήν με τις ικανότητες του εκάστοτε συμμάχου, οι δυνάμεις της Αιγύπτου θα μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην μετατροπή της όποιας συμμαχίας σε **απόλυτη κυριαρχία** στην ευρύτερη περιοχή.

Προκλήσεις Ασφαλείας.

Οι απειλές και οι προκλήσεις στο διεθνές σύστημα, είτε προκύπτουν από τη συμπεριφορά συγκεκριμένων παραγόντων (κράτη - μη κρατικοί φορείς), είτε βασίζονται στις εξελίξεις που σημειώνονται στο πλαίσιο του συστήματος. Οι κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα στην παρούσα φάση προέρχονται τόσο από **εσωτερικές** εντάσεις για τη δημιουργία ασταθούς πολιτικού κλίματος και την εξυπηρέτηση ομάδων διαφορετικών συμφερόντων, όσο και από την αύξηση της σοβαρότητας **εξωτερικών** απειλών που επιδιώκουν να παρεμβαίνουν στα συμφέροντα της Αιγύπτου. Οι περισσότερες από τις απειλές αυτές έχουν μετατραπεί σε καθημερινή μεταβλητή με επιπτώσεις στην οικονομία, τον τουρισμό, την κοινωνία, αλλά κυρίως την εθνική ασφάλεια. Αυτές έχουν να κάνουν με πιθανές εξεγέρσεις στο εσωτερικό (μουσουλμανική αδελφότητα), την τρομοκρατία (ιδιαίτερα στην περιοχή του Σινά, που συνδέεται και με την διεθνή τρομοκρατία), τη ροή προσφύγων από γειτονικές χώρες, την

απειλή από μη όμορες χώρες στην άσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων (εκμετάλλευση ενεργειακών κοιτασμάτων), την ενδεχόμενη απειλή από κάποιες όμορες χώρες (Λιβύη-Σουδάν), το υπερεθνικό οργανωμένο έγκλημα, τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό και την γενικότερη απειλή του Ιράν για όλες τις χώρες της Μ. Ανατολής.

Το Όραμα της Αιγύπτου

Μετά από όσα παρατέθηκαν, οι κυριότεροι **λόγοι** που οδηγούν στην αιγυπτιακή **στρατιωτική μετεξέλιξη**, είναι κατά προτεραιότητα:

- Η ενίσχυση με σκοπό τη **διατήρηση του καθεστώτος ηγεμονισμού** στον αραβικό κόσμο, αφού άλλωστε έχει διαπιστωθεί ότι κάθε αραβικό κράτος έχει στον τρόπο σκέψης του δύο προσεγγίσεις, η μία είναι προς την χώρα τους και η άλλη προς τα γύρω αραβικά κράτη.
- Η προάσπιση των **κυριαρχικών δικαιωμάτων στην εκμετάλλευση των ενεργειακών κοιτασμάτων** στην περιοχή της Αν. Μεσογείου.
- Η **ενίσχυση της κυβέρνησης** και της άρχουσας τάξης, σε μια χώρα στην οποία ο στρατός από πολλές απόψεις κυριαρχεί, με ταυτόχρονη αντιμετώπιση ενδεχομένων επαναστατικών εξεγέρσεων και της τρομοκρατίας.
- Η προετοιμασία για μια ενδεχόμενη μελλοντική **συμβατική σύγκρουση** με όμορη χώρα (το πλέον απομακρυσμένο σενάριο).

Η Αίγυπτος επιθυμεί την αναβάθμιση του ρόλου της, τόσο σε διεθνές επίπεδο, όσο και σε επίπεδο αραβικών ή μεσογειακών χωρών. Στόχος της είναι να γίνει στο μέλλον μία **περιφερειακή δύναμη**, αυτό αποτελεί το **όραμα** της και αυτό επιθυμεί να εξασφαλίσει με τον στρατό της, είτε άμεσα (με άμεση προστασία της εδαφικής κυριαρχίας της), είτε έμμεσα (με προστασία των παραγόντων που συντελούν στην οικονομική της ανάπτυξη, όπως τα ενεργειακά κοιτάσματα). Αυτό το όραμα λοιπόν **αφορά άμεσα την Ελλάδα**, τόσο διότι αυτή η επιθυμία έρχεται σε σύγκρουση με τα συμφέροντα της Τουρκίας, όσο και διότι υπό προϋποθέσεις, μπορεί να εξυπηρετεί και τα συμφέροντα της χώρας μας.

Προοπτικές Συνεργασίας

Στόχος.

Η στρατηγική σε εθνικό επίπεδο, επιδιώκει να επιτύχει ειδικά αποτελέσματα προωθώντας τις ευνοϊκές συνέπειες και αποκλείοντας τις μη ευνοϊκές, όπου κεντρικό σημείο αναφοράς της συμπεριφοράς των κρατών είναι η **αύξηση της εθνικής ισχύος**, τόσο στη διάρκεια περιόδων ειρήνης όσο και πολεμικών συρράξεων. Στρατηγικός στόχος της Ελλάδας στη Μέση Ανατολή, πρέπει να είναι η προώθηση της σταθερότητας και η εμπέδωση της ειρήνης, ταυτόχρονα με την εξυπηρέτηση των εθνικών της συμφερόντων. Η πολιτική της όμως δεν είναι δυνατόν να αποτελεί αντίδραση στις επιλογές τρίτων. Δεν χρειάζεται να περιμένει να έχει κακές σχέσεις η Τουρκία με οποιαδήποτε χώρα, για να καλλιεργήσει σχέσεις με αυτήν. Ένα κράτος (Ελλάδα) οφείλει να παρακολουθεί προσεκτικά τις εξελίξεις σε κάθε γειτονικό (Αίγυπτος) και τις επιπτώσεις τους και ταυτόχρονα να ενισχύει όσο το δυνατόν περισσότερο τη συνεργασία μαζί του δημιουργώντας de facto συμμαχίες, αφού η απόλυτη ασφάλεια για ένα τμήμα (π.χ. άξονας συνεργασίας Ελλάδα-Αίγυπτος), μπορεί να σημαίνει πλήρη ανασφάλεια για έναν άλλο δρώντα στα θέματα των μεταξύ τους αντιπαραθέσεων (π.χ. Τουρκία).⁷⁹

Στη χώρα μας, οι σοβαρές συνιστώσες της εθνικής ισχύος, είναι σχεδόν δεδομένες και σταθερές (θέση - μέγεθος χώρας, μέγεθος πληθυσμού, φυσικοί πόροι), οπότε για να είναι σεβαστή στο περιφερειακό περιβάλλον αναγκάζεται να αξιοποιεί κατά το μέγιστο δυνατό τις μεταβλητές συνιστώσες, όπως η **Στρατιωτική ισχύς**, ώστε να βελτιωθεί η συνολική Εθνική Ισχύς. Η πρόκληση για την Ελλάδα είναι να διατηρήσει και να βελτιώσει τις σχέσεις με την Αίγυπτο, προετοιμαζόμενη ταυτόχρονα για όλα τα ενδεχόμενα, όπως και την περίπτωση να μην υλοποιηθούν τα όποια αισιόδοξα σενάρια συνεργασίας. Θα πρέπει λοιπόν να εξετασθεί ποια **μορφή** μπορεί να έχει αυτή η σύμπλευση. Μπορεί να είναι μία απλή στρατιωτική συνεργασία ή να προχωρήσει μέχρι το εύρος μίας στρατιωτικής συμμαχίας; Ακολουθώντας, σε κάθε μορφή που θα λάβει, πρέπει να εξετασθεί ο **βαθμός συνοχής** που μπορεί να έχει, αν θα είναι δηλαδή μία σχέση με χαλαρούς δεσμούς με στόχο την απλή συνεκπαίδευση για μεταφορά τυχόν επιθυμητών

⁷⁹ Henry Kissinger, *A World Restored: Metternich, Castlereagh, and the Problems of Peace, 1812-22*, Echo books, USA, 2013, σελ. 144-145.

μηνυμάτων, ή θα είναι μία ισχυρή στρατιωτική συνεργασία (ή ισχυρή συμμαχία), με κύριο σκοπό την σχεδίαση και την αντιμετώπιση ακραίων απειλών; Στη συνέχεια μπορούν να καθοριστούν οι επιμέρους στόχοι από όπου θα προκύψουν και οι εκάστοτε υποχρεώσεις των δύο χωρών.

Εάν μάλιστα επιλεγεί να λάβει τη μορφή **ισχυρής συμμαχίας**, τότε ο απώτερος σκοπός θα πρέπει να είναι η ικανότητα προβολής **αποτροπής** σε περιφερειακό επίπεδο και η απόκτηση **κυριαρχίας**. Κυριαρχία όμως στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον, σημαίνει αντιμετώπιση κάθε απειλής μέσω της αποφασιστικής υπεροχής που βασίζεται στη χρήση της συντριπτικής δύναμης, στην υπεροχή στις πληροφοριακές επιχειρήσεις και στον ελιγμό, με αξιοποίηση της ανώτερης τεχνολογίας και της ακρίβειας της εμπλοκής ώστε να παραλύσει την πρόθεση του αντιπάλου και τη βούλησή του να πολεμήσει. Η συμμαχία λοιπόν θα οδηγήσει σε αποφασιστική υπεροχή, έναντι ακόμη και ενός υπέρτερου αριθμητικά εχθρού, ο οποίος στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε αυτήν την αριθμητική υπεροχή για την επίτευξη της νίκης του,⁸⁰ εξασφαλίζοντας ανωτερότητα σε σύγχρονα οπλικά συστήματα, στην εκπαίδευση, στις πληροφοριακές επιχειρήσεις και την υποστήριξη, με τελικό αποτέλεσμα την απόκτηση πλεονεκτήματος για την επίτευξη έτσι του αποφασιστικού αποτελέσματος.

Η προοπτική της Συμμαχίας.

Ο όρος «συμμαχία» μεταφράζεται ως μία «συμφωνία για βοήθεια και για συνεργασία μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών σε περίπτωση που απειλούνται τα πολιτικά τους συμφέροντα και ειδικότερα σε περίπτωση πολέμου».⁸¹ Οι συνεργασίες που αναπτύσσονται στα πλαίσια των συμμαχικών δικτύων συνιστούν ένα διαχρονικό φαινόμενο, όπου κάθε παράγοντας προσβλέπει, μέσω του συνδυασμού των δικών του δυνατοτήτων με αυτές των άλλων παραγόντων, να αυξήσει τις πιθανότητες επιβίωσής του. Αν και ο συνδυασμός αυτός μπορεί να αφορά σε ένα μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων, στον πυρήνα εντοπίζεται η συνεργασία στον στρατιωτικό τομέα,

⁸⁰ Κων/νος Κολιόπουλος, «Η Στρατηγική Σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα», Ποιότητα, Αθήνα, 2008, σ.166.

⁸¹ http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html

αφού κεντρικό χαρακτηριστικό κάθε συμμαχίας αποτελεί η δέσμευση για αμοιβαία στρατιωτική υποστήριξη έναντι μια εξωτερικής απειλής υπό ορισμένες συνθήκες.

Αιτίες σύναψης συμμαχιών.

Οι προϋποθέσεις σύναψης συμμαχιών είναι η κοινή **απειλή**, το κοινό **συμφέρον** και η **δυνατότητα υλοποίησης**. Κύρια πηγή είναι ο φόβος, που καθορίζει τη συμπεριφορά των κρατών και προέρχεται είτε από την ισχύ του αντιπάλου,⁸² είτε από την απειλή⁸³ που αυτός προβάλλει. Ο προσδιορισμός της απειλής και η οριοθέτηση του επιπέδου της, ώστε να διαμορφωθεί η στρατηγική επιλογής των συμμάχων⁸⁴ γίνεται εξετάζοντας την ισχύ, τη γεωγραφική εγγύτητα, την επιθετική δυνατότητα και τις επιθετικές προθέσεις του αντιπάλου. Συναφώς, όσο μεγαλύτερες είναι οι επιθετικές ικανότητες ενός κράτους, τόσο μεγαλύτερος είναι ο φόβος που προκαλεί, ενώ ο συνδυασμός επιθετικών ικανοτήτων και επεκτατικών προθέσεων συνιστά την μεγαλύτερη απειλή. Ως υπέρτατος σκοπός καθίσταται η ασφάλεια,⁸⁵ με αποτέλεσμα οι χώρες να υποχρεώνονται σε επιλογές που διέπονται από την αρχή της αλληλοβοήθειας και να αναζητούν εξωτερική συνδρομή για ενίσχυση αναλαμβάνοντας δεσμεύσεις. Έτσι, κράτη με συγκριτικά μικρότερες δυνατότητες που αντιλαμβάνονται τα ισχυρά ως απειλή, ειδικά σε περίπτωση γειννίας, καταφεύγουν στην εξισορρόπηση⁸⁶ της διαφοράς ισχύος,⁸⁷ χρησιμοποιώντας στρατηγική αμυντικού κυρίως χαρακτήρα.

Εξωτερική εξισορρόπηση σύμφωνα με τον Κουσκουβέλη (2004) **ονομάζεται** η «...απορρέουσα από την ισορροπία της ισχύος προσπάθεια συνεργασίας των κρατών να συνασπίζονται απέναντι στην απειλή που προβάλλει ένα άλλο ισχυρότερο ή και ηγεμονικό κράτος».

⁸² Kenneth Waltz, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Ποιότητα, Αθήνα, 2011, σ. 347.

⁸³ Stephen Walt, *Alliance Formation and the Balance of World Power*, The MIT Press, USA, 2015, σ.4

⁸⁴ Στο ίδιο, σ. 9.

⁸⁵ Στο ίδιο, σ. 253, 269

⁸⁶ Kenneth Waltz, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Ποιότητα, Αθήνα, 2011, σ.252.

⁸⁷ Ηλίας Κουσκουβέλης, *Εισαγωγή Στις Διεθνείς Σχέσεις*, Ποιότητα, Αθήνα, 2004, σελ. 214-216.

Χαρακτηριστικά.

Τα κύρια χαρακτηριστικά μίας συμμαχίας είναι η **υπόσχεση**, οι **σχέσεις αλληλεξάρτησης** και το **Συμμαχικό Δίλημμα Ασφάλειας**.

Η συμμαχία στην ουσία αποτελεί μία αμοιβαία **υπόσχεση**,⁸⁸ μία συμφωνία δηλαδή, που προβάλλεται ως συγκεκριμένη συμπεριφορά των μελών έναντι ενδεχόμενων συνθηκών προς εκπλήρωση των συμμαχικών όρων. Ενέχει τη διάσταση της αβεβαιότητας, καθώς κανένα μέλος δεν είναι σίγουρο ότι οι λοιποί εταίροι θα τηρήσουν τα συμφωνηθέντα όταν απαιτηθεί, ενώ δεν σημαίνει και πλήρη ταύτιση συμφερόντων.

Επίσης, οι σχέσεις μεταξύ των κρατών είναι συνήθως ετεροβαρείς και χαρακτηρίζονται από τη διάσταση της **αλληλεξάρτησης**, δηλαδή της αμοιβαίας εξάρτησης με αμοιβαίες συνέπειες, που δεν είναι και κατ' ανάγκη συμμετρικές⁸⁹ και κυμαίνονται μεταξύ πλήρους εξισορρόπησης και πλήρους εξάρτησης ενός μέλους από το άλλο. Η πρώτη περίπτωση είναι μια ιδανική συνθήκη με τα κράτη να έχουν τα ίδια οφέλη με το ίδιο κόστος, δεν υφίσταται όμως στην πράξη και επικρατεί έτσι ένα πεδίο ανισοτήτων, όπου οι σχέσεις αλληλεξάρτησης καθίστανται αυτομάτως σχέσεις εξάρτησης για τους πιο αδύνατους, από όπου αυτοί αντλούν αλλά και προσφέρουν πηγή ισχύος.⁹⁰ Παράλληλα, σε ένα συμμαχικό δίκτυο ισοδύναμων παραγόντων, το συμφέρον κάθε μέλους είναι η προστασία των συμμάχων καθώς από αυτούς εξαρτάται η επιβίωσή τους. Όποια όμως και αν είναι η σχέση αλληλεξάρτησης των δύο χωρών, αυτό που δίνει δυναμική στη συμμετοχή κάθε κράτους στη συμμαχία είναι το **σεβαστό ειδικό βάρος** κάθε χώρας, ασχέτως εάν είναι μεγάλη δύναμη ή όχι και από εκεί αντλείται το ενδιαφέρον της άλλης να συνεργαστεί μαζί της.⁹¹

Την αληθινή διάσταση αυτής της σχέσης την δίνει ο Κονδύλης (1992) που επισημαίνει ότι «...καμία συμμαχία δεν κατασφαλίζει τελειωτικά όποιον βρίσκεται μαζί

⁸⁸ Arnold Wolfers, *Alliances*, in *International Encyclopedia of the Social Sciences*, ed. David L Sills, 1968, σελ. 268–271.

⁸⁹ Ηλίας Κουσκουβέλης, *Εισαγωγή Στις Διεθνείς Σχέσεις*, Ποιότητα, Αθήνα, 2004, σ.449.

⁹⁰ Στο ίδιο, σ. 451.

⁹¹ Παναγιώτης Κονδύλης, *Πλανητική Πολιτική Μετά Τον Ψυχρό Πόλεμο*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1992, σ.156.

της σε σχέση μονομερούς εξάρτησης. Η αξία μιας συμμαχίας για μια ορισμένη πλευρά καθορίζεται από το ειδικό βάρος της πλευράς αυτής μέσα στο πλαίσιο της συμμαχίας. Ισχυροί σύμμαχοι είναι άχρηστοι σ' όποιον δεν διαθέτει ο ίδιος σεβαστό ειδικό βάρος, εφ' όσον ανάλογα με τούτο εδώ αυξομειώνεται το ενδιαφέρον των ισχυρών».

Ο υπολογισμός κόστους-οφέλους όμως, σε συνδυασμό με την επίδραση παραγόντων όπως οι υποχρεώσεις, οι δεσμεύσεις, η ανασφάλεια και οι σχέσεις εξάρτησης, καθορίζουν τις επιλογές των μελών και έχουν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση του «**Συμμαχικού Διλήματος Ασφαλείας**»,⁹² μέσα από το ερώτημα «παγίδευση ή εγκατάλειψη»,⁹³ όπου ανά πάσα στιγμή, κάθε μέλος αντιμετωπίζει τον κίνδυνο να οδηγηθεί στην ανεπιθύμητη κατάσταση να το εγκαταλείψει ο σύμμαχος ή να παγιδευτεί στην υποστήριξη των συμφερόντων του συμμάχου σε βάρος των δικών του, με κόστος μεγαλύτερο από το όφελος του. Το αν θα βρεθεί σε κάποια από αυτές τις ανεπιθύμητες καταστάσεις εξαρτάται κατά μεγάλο ποσοστό από τη στάση και τον βαθμό δέσμευσης του. Η εγκατάλειψη μπορεί να εκδηλωθεί με ποικίλους τρόπους, όπως απώλεια στήριξης του συμμάχου, διάλυση της συμμαχίας ή ακόμα και συνεργασία με τον αντίπαλο. Τα κράτη ως ορθολογικοί δρώντες σκέφτονται στη βάση του συμφέροντος και οι πολιτικές που ακολουθούν στην αντιμετώπιση συμμαχικών διλημάτων ασφαλείας καθορίζουν έτσι, κατά ένα μεγάλο βαθμό και την τύχη των συμμαχιών. Το δίλημμα όμως αφορά και τις αλληλεπιδράσεις με τον αντίπαλο,⁹⁴ έχοντας αντίκτυπο στις σχέσεις με αυτόν, αφού αν ένα κράτος ακολουθήσει πολιτική ενδυνάμωσης των συμμαχικών δεσμών, προκαλεί ενίσχυση της συμμαχίας, που με τη σειρά της οδηγεί σε αύξηση ανασφάλειας στον αντίπαλο. Ανάλογα, η στάση των μελών έναντι των αντιπάλων έχει άμεση επίδραση στις συμμαχικές σχέσεις.⁹⁵ Τον πιο σημαντικό ρόλο όμως ως προς τις επιλογές στο δίλημμα αυτό παίζουν οι σχέσεις των μελών μεταξύ τους που αναφέρθηκαν παραπάνω, όπου **όσο μεγαλύτερη είναι η εξάρτηση από έναν**

⁹² Glenn Snyder, *The Security Dilemma in Alliance Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1984, σελ. 461-462

⁹³ Στο ίδιο, σελ.466-467.

⁹⁴ Στο ίδιο, σ.468.

⁹⁵ Kenneth Waltz, *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, Ποιότητα, Αθήνα, 2011, σελ. 347-348.

σύμμαχο, τόσο **μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος της εγκατάλειψης** σε σχέση με τον κίνδυνο της παγίδευσης.⁹⁶

Παράγοντες συνοχής.

Οι παράγοντες που ρυθμίζουν τη συνοχή της συμμαχίας είναι: η **κατανομή ισχύος**, η κοινή **απειλή** (που όπως είδαμε αποτελεί και αιτία σύναψης), η **αξιοπιστία** και η **κατάσταση στο εσωτερικό** των συμμαχιών.

Τα κράτη, είτε εσκεμμένα είτε όχι δημιουργούν ισορροπίες ισχύος,⁹⁷ η **κατανομή** της οποίας παίζει σημαντικό ρόλο ως προς την ποιότητα των δεσμών και τη βιωσιμότητα της συμμαχίας. Η πιο αποδεκτή ισορροπία ισχύος είναι αυτή μέσω της οποίας κανένα κράτος σε μία συμμαχία δεν αποκτά κυριαρχία επί άλλων, θεωρητικά ισότιμων πολιτικών οντοτήτων.⁹⁸ Έτσι, σε ένα δίκτυο με σχετικά ισομερή κατανομή, τα μέλη αναζητούν τη συνεργασία στη βάση ενός κοινού τόπου συμφερόντων και επειδή οι σύμμαχοι τους είναι απαραίτητοι προσαρμόζουν τις πολιτικές τους ώστε να ικανοποιούνται και οι απαιτήσεις αυτών. Απαιτείται όμως ιδιαίτερη προσοχή, καθώς σε αυτήν την περίπτωση, τα μέλη αποδίδουν την ίδια βαρύτητα στον κίνδυνο παγίδευσης ή εγκατάλειψης, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε εύθραυστους δεσμούς.⁹⁹

Ο βασικότερος παράγοντας διατήρησης της συμμαχίας είναι η ύπαρξη κοινού συμφέροντος, που μεταφράζεται ως κοινή **απειλή**. Όσο μεγαλύτερη είναι αυτή, τόσο οι δεσμοί είναι ισχυρότεροι, ενώ κάθε μεταβολή στον τρόπο που τα μέλη αντιλαμβάνονται το επίπεδο της απειλής, έχει άμεσες επιπτώσεις στους δεσμούς. Παράλληλα μια συμμαχία ενδέχεται να αποδυναμωθεί ή και να καταλυθεί, παρόλο που συνεχίζει να υφίσταται η απειλή, είτε λόγω επιδίωξης ενός μέλους να εξασφαλίσει εναλλακτική αντιμετώπιση των ζητημάτων ασφάλειας που το απασχολούν, είτε λόγω ραγδαίας μεταβολής της κατανομής ισχύος στο εσωτερικό του συμμαχικού δικτύου.

⁹⁶ Στο ίδιο, σελ. 226-230.

⁹⁷ Στο ίδιο, σ. 266.

⁹⁸ Παναγιώτης Μαυρόπουλος, *Εισαγωγή στη Θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής*, Αθήνα, 2012, σ. 128.

⁹⁹ Στο ίδιο, σελ. 348-354.

Η **αξιοπιστία** είναι καθοριστικής σημασίας αφού η έλλειψη εμπιστοσύνης στις δυνατότητες της συμμαχίας να εκπληρώσει τους στόχους της υποσκάπτει τους δεσμούς. Τα στοιχεία που την διαμορφώνουν είναι: ο βαθμός που τα μέλη δείχνουν θέληση να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους υπό δύσκολες συνθήκες, οι ικανότητες τους, η φήμη που έχουν ως αξιόπιστοι σύμμαχοι με βάση τη συμπεριφορά τους στο παρελθόν και η εμπιστοσύνη στην καταλληλότητα των σχεδίων δράσεως. Αντίστοιχα διαμορφώνονται και οι προσδοκίες σχετικά με τη συμπεριφορά συμμάχων στο μέλλον, γεγονός που επιδρά άμεσα στην ενδυνάμωση των δεσμών,¹⁰⁰ με αποτέλεσμα, όσο μεγαλύτερη είναι η αξιοπιστία μίας συμμαχίας, τόσο δυσκολότερα παίρνει κάποιο μέλος την απόφαση να το εγκαταλείψει.

Τέλος η **συνεκτικότητα των συμμαχιών** καθορίζεται από την κατάσταση στο εσωτερικό τους και την πολιτική που ακολουθείται. Επηρεάζεται από παραμέτρους όπως¹⁰¹, η ύπαρξη κοινών παραδοσιακών δεσμών και αξιών μεταξύ των μελών, οι πολιτικές διεργασίες στο εσωτερικό των κρατών σε συνδυασμό με τις προτιμήσεις σε συμμάχους και την δραστηριοποίηση ξένων σφαιρών επιρροής (λόμπι), καθώς και η ιδεολογία. Πρέπει όμως να λαμβάνεται υπόψη ότι, αφενός οι ιδεολογικές διαφοροποιήσεις δεν συνιστούν εμπόδιο στα κράτη να συμμαχήσουν αν αυτό επιβάλλουν τα εθνικά τους συμφέροντα (π.χ. συμμαχία Δυτικών-Σ. Ένωσης στον Β΄ΠΠ) και αφετέρου, η ιδεολογία δεν πρέπει να λαμβάνεται ως αποκλειστική βάση διότι παρά την ενοποιητική της δύναμη, οι διαφοροποιήσεις είναι αναπόφευκτες¹⁰² (π.χ. Ισλάμ, Παναραβισμός, κ.λπ.).

Εφήμερος χαρακτήρας.

Ο χαρακτήρας των συμμαχιών έχει επίσης την έννοια του «προσωρινού», λόγω της δομής της διεθνούς πολιτικής, όπου τα κράτη που αγωνίζονται για αυτοσυντήρηση και διεύρυνση της ισχύος τους συναντώνται είτε ως φίλοι είτε ως εχθροί,

¹⁰⁰ Glenn Snyder, *The Security Dilemma in Alliance Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1984, σ. 47.

¹⁰¹ Stephen Walt, *Why Alliances Endure or Collapse*, Survival, London, 1997, σελ. 161-163 και 165-166.

¹⁰² Στο ίδιο, σ. 163.

αλλά και αλλάζοντας φίλους και εχθρούς, ανάλογα με τις ανάγκες τους,¹⁰³ όπου ο σημερινός σύμμαχος μπορεί να είναι αυριανός εχθρός.

Σύμφωνα με τον Κονδύλη (1991) «Η έσχατη πραγματικότητα συνίσταται από υπάρξεις, άτομα ή ομάδες που αγωνίζονται για την αυτοσυντήρησή τους και μαζί αναγκαστικά, για τη διεύρυνση της ισχύος τους. Γι' αυτό συναντώνται ως φίλοι ή ως εχθροί και αλλάζουν φίλους και εχθρούς ανάλογα με τις ανάγκες του αγώνα για την αυτοσυντήρησή τους και τη διεύρυνση της ισχύος τους».

Εφαρμογή στην περίπτωση Ελλάδας-Αιγύπτου.

Μετά από την συνεξέταση των όσων αναφέρθηκαν και σε μία προσπάθεια προσαρμογής αυτών στην περίπτωση που εξετάζεται, ώστε να διαρθρωθεί το πλαίσιο μέσα από το οποίο μπορεί να διαμορφωθεί μία συμμαχία μεταξύ των δύο χωρών, καταλήγουμε στα εξής:

Η προσέγγιση της Αιγύπτου από την χώρα μας μπορεί να γίνει προβάλλοντας την κοινή απειλή, όπου για την αντιμετώπιση της επιθυμούμε συνεργασία και σε στρατιωτικό επίπεδο. Η βάση για τη συνεργασία αυτή υπάρχει, αφού πληρούνται και οι τρεις προϋποθέσεις που την αιτιολογούν: Υπάρχει ο φόβος που προέρχεται από την απειλή της Τουρκίας, την αστάθεια, την τρομοκρατία και την ανάγκη ενεργειακής ασφάλειας, υπάρχει το κοινό συμφέρον που είναι η αντιμετώπιση αυτής της απειλής, ενώ η σύναψη συμμαχίας είναι εφικτή. Επειδή όμως θα στηρίζεται στην υπόσχεση, πρέπει κατά τον σχεδιασμό να καθορισθεί η συγκεκριμένη συμπεριφορά της κάθε χώρας για την εκπλήρωση των συμμαχικών όρων, αναλόγως συνθηκών που πρέπει να προβλεφθούν, έχοντας πάντα κατά νου ότι η μη πλήρης ταύτιση συμφερόντων ενδεχομένως να οδηγήσει κάποιο μέλος σε αποχώρηση. Οι σχέσεις αλληλεξάρτησης πρέπει να βασίζονται στην ισότητα, όμως θα καταστεί δύσκολη η υλοποίηση πλήρους εξισορρόπησης με ισοζύγιο κόστους-οφέλους. Οι όποιες λοιπόν αντιδράσεις στις ανισότητες αυτές, θα πρέπει να ισοσκελιστούν με το **ειδικό βάρος** που θα δείξει ότι

¹⁰³ Παναγιώτης Κονδύλης, *Ισχύς και Απόφαση. Η διαμόρφωση των κοσμοεικόνων και το πρόβλημα των αξιών*, Στιγμή, Αθήνα, 1991, σ.213.

διαθέτει η χώρα μας, ώστε να πεισθεί η Αίγυπτος ότι το συμφέρον της τάσσεται με τη συνεργασία αυτή.

Αναφορικά με τους παράγοντες που θα διατηρήσουν τη **συνοχή**, το ενδεχόμενο να έρθει η Αίγυπτος αντιμέτωπη με το συμμαχικό δίλημμα ασφαλείας θα εξαρτηθεί από την ανασφάλεια και τη στάση της, τις δεσμεύσεις που θα αναλάβει, αλλά και τον βαθμό ανοχής που είναι διατιθέμενη να επιδείξει. Για να αποφευχθεί αυτό έχει σημασία η διατήρηση της ισορροπίας στην κατανομή ισχύος μεταξύ των δύο συμμάχων, όπως επίσης και να γίνει από την Ελλάδα σωστή χρήση της αρχής ότι, «όσο μεγαλύτερη είναι η εξάρτηση από έναν σύμμαχο, τόσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος από την εγκατάλειψη σε σχέση με την παγίδευση» και να το καταστήσει αυτό εμμέσως κατανοητό στην Αίγυπτο, ώστε να την αναγκάσει να την αποφύγει. Επιπλέον πρέπει να τονίζεται συνέχεια το μέγεθος της κοινής απειλής και οι επιπτώσεις που μπορεί να έχει στο μέλλον και παράλληλα να αποτραπεί η Αίγυπτος να αναζητήσει εναλλακτικούς τρόπους αντιμετώπισης των ζητημάτων ασφαλείας της. Για να διατηρηθεί η αξιοπιστία θα πρέπει να γίνει αντιληπτό στη σύμμαχο χώρα ότι η Ελλάδα είναι διατεθειμένη να σεβαστεί τις υποχρεώσεις της χωρίς καιροσκοπισμό, ότι έχει την ικανότητα να το πράξει καθώς ο στρατός της είναι αξιόπιστος, έχοντας αποδείξει την ικανότητα του στο παρελθόν, ότι έχει τηρήσει τις συνεργασίες στις οποίες δεσμεύτηκε μέχρι τώρα, ενώ είναι και ανοιχτή στην διαμόρφωση κατάλληλων συμμαχικών στρατηγικών. Επιπλέον, η ύπαρξη κοινών παραδοσιακών και ιστορικών δεσμών μεταξύ των δύο χωρών δείχνει τον βαθμό συνοχής που μπορεί να έχει η συμμαχία, ενώ οι πολιτικές διεργασίες στο εσωτερικό της Ελλάδας, όποια και αν είναι η εκάστοτε κυβέρνηση δεν επηρεάζουν την ακολουθούμενη πολιτική της χώρας στην σύμπλευση αυτή, αφού η στάση στο συγκεκριμένο θέμα είναι κοινή.

Η Τουρκία κατά τους Βαλκανικούς πολέμους μπορούσε να επικρατήσει σε κάθε Βαλκανική χώρα εάν την αντιμετώπιζε χωριστά. Δεν μπόρεσε όμως να αντιμετωπίσει έναν συνασπισμό των κρατών αυτών, γεγονός που αποδείχτηκε εμπράκτως από τα γεγονότα. Χώρες που αντιμετώπιζαν την κοινή απειλή της, συνεργάστηκαν, τηρώντας την υπόσχεση τους, διατηρώντας τη συνοχή της συμμαχίας και τις δεσμεύσεις τους, αποφεύγοντας διλήμματα ασφαλείας και δείχνοντας την

αξιοπιστία και το ειδικό βάρος τους με αποτέλεσμα να επικρατήσουν. Τα σημαντικά για αυτόν που συνάπτει τη συμμαχία είναι να περάσει το μήνυμα προς τον τελικό αποδέκτη (αντίπαλο) ότι υπάρχουν πολλές όμορες χώρες που διαφωνούν με την στρατηγική του και κυρίως ότι είναι **αποφασισμένες**.

Τρόπος υλοποίησης της συνεργασίας

Ακολουθώντας, θα πρέπει να καθορισθεί με κατευθυνόμενες οδηγίες από ένα κέντρο αποφάσεων, ο τρόπος που η συνεργασία θα γίνει πραγματικότητα. Θα πρέπει να ξεκινήσει μία διαδικασία για τον **μετασχηματισμό των επιδιώξεων** σε βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους **στρατηγικούς στόχους**, τη μετατροπή των στρατηγικών στόχων σε στρατηγικά, επιχειρησιακά και λεπτομερή **σχέδια** και στη συνέχεια την παρακολούθηση, **αξιολόγηση** και διόρθωση της συνεργασίας. Θα προβεί δηλαδή σε καθορισμό θεμελιωδών αντικειμενικών σκοπών, στον μετασχηματισμό αυτών σε μορφές επιχειρησιακής συνεργασίας και τέλος στη μετατροπή αυτών σε επιλογές στρατιωτικής δράσης, οι οποίες θα τίθενται στη διάθεση των δύο μερών για αντιμετώπιση απειλών κατά της εθνικής ασφάλειας. Ειδικότερα:

Καθορισμός θεμελιωδών αντικειμενικών σκοπών.

- Όπως αναφέρθηκε αρχικά, ποια μορφή ακριβώς θα έχει η συνεργασία (απλή στρατιωτική συνεργασία-συμμαχία, χαλαρή-συνεκτική, κ.λπ.).
- Έναντι ποιων απειλών θα κατευθύνεται (τρομοκρατία, ασφάλεια ενεργειακών κοιτασμάτων και διακίνηση προϊόντων, ασφάλεια σε ενέργειες τρίτων χωρών, φυσικές καταστροφές, κ.λπ.).
- Τις βασικές αρχές που θα διέπουν τη συνεργασία (απλότητα-βαθμός αμοιβαίας υποστήριξης- Διαδικασίες για άμεση και αποφασιστική αντίδραση).
- Τυχόν επέκταση της συνεργασίας και σε θέματα αμυντικής βιομηχανίας, προμηθειών και τον βαθμό που θα γίνει αυτό.

Μετασχηματισμός αντικειμενικών σκοπών σε μορφές επιχειρησιακής συνεργασίας.

Αυτό θα γίνει κατά τομέα, **επικεντρώνοντας** στα δόγματα και τις στρατηγικές, στο επίπεδο εκπαίδευσης και ετοιμότητας, στην αποτελεσματική ενάσκηση διοίκησης και ελέγχου (διαλειτουργικότητα-σύνδεση επικοινωνιών- πρόβλεψη εναλλακτικών μεθόδων) και στο αποτελεσματικό σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών. Θα μπορεί να ξεκινά από απλή συνεκπαίδευση για λόγους επίδειξης ή μεταφοράς μηνυμάτων προς τρίτους, μέχρι πλήρη συνεργασία, με απώτερο σκοπό την αμοιβαία υποστήριξη συγκεκριμένων επιχειρησιακών δράσεων κατά κάθε μορφή απειλής, όπως:

- Τρομοκρατία (και γενικά επιχειρήσεις αντιμετώπισης ασύμμετρων απειλών): Συνεργασία σε θέματα αντιτρομοκρατίας, επιχειρήσεων αντιμετώπισης ανταρτών, αντιμετώπιση όπλων μαζικής καταστροφής, λαθρομετανάστευσης κ.λπ.

- Ασφάλεια ενεργειακών κοιτασμάτων-διακίνησης προϊόντων: Συνεργασία σε θέματα θαλάσσιας ασφάλειας, αεροναυτικής συνεργασίας, επιβολής Δικαίου Θαλάσσης, Έρευνας-Διάσωσης, ελέγχου πλοίων που παραβιάζουν την προμήθεια και μεταφορά καυσίμων δια θαλάσσης, κλπ.

- Ασφάλεια σε ενέργειες τρίτων χωρών. Θα πρέπει να κινείται στο **πλαίσιο**: της προετοιμασίας για διεξαγωγή των επιχειρήσεων, της έγκαιρης παροχής των δυνάμεων, της ρύθμισης θεμάτων συντονισμού-ελέγχου και της ανταλλαγής πληροφοριών (αλληλοενημέρωση). Μπορεί να **περιλαμβάνει**: αεροναυτική συνεργασία, συνεκπαίδευση αμφιβίων δυνάμεων, συνεκπαίδευση σε διεθνή εκπαιδευτικά κέντρα των δύο χωρών, επιχειρήσεις ειδικής εκπαίδευσης (αμφίβιες - A/KN - A/AB - ειδικές επιχειρήσεις), επιχειρήσεις αεράμυνας, κλπ. Η **εκπαίδευση** μπορεί να ξεκινήσει από απλές μορφές ασκήσεων και να εστιασθεί σε πιο εξεζητημένα επιχειρησιακά αντικείμενα, με ενδεικτική αναφορά όπως: ανταλλαγή και προστασία διαβαθμισμένων πληροφοριών, Χειρισμό Κρίσεων (αλληλοενημέρωση), έγκαιρη αντίδραση (αμυντική, επιθετική και πολυεπίπεδη: με υψηλή συνεργασία - Ενότητα προσπάθειας υπό ενιαία διοίκηση - Ετοιμότητα για δράση), απόκτηση πλεονεκτημάτων αρχικής συμμετοχής δυνάμεων σε κρίση και λήψης διάταξης μάχης (χρησιμοποίηση ελιγμού -απόκτηση πλεονεκτημάτων θέσης με μεγάλη ταχύτητα). Επιπρόσθετα, σε αποτελεσματική εμπλοκή (ικανότητα συμμαχικής δύναμης να προκαλεί και να παράγει τα αποτελέσματα που απαιτούνται προς επίτευξη της επιθυμητής τελικής κατάστασης), αμοιβαία υποστήριξη Διοικητικής Μέριμνας (σε τόπο και χρόνο και σε όλο το εύρος των επιχειρήσεων),

ολοκληρωμένη προστασία δύναμης, επιβιωσιμότητα, συνδυασμό αμυντικών και επιθετικών επιχειρήσεων προς εξουδετέρωση εχθρικής δύναμης. Μπορεί να περιλαμβάνει επίσης, ενίσχυση ή υποστήριξη νήσου, διάσωση προσωπικού σε ειρήνη και πόλεμο, καταστροφή υποδομών του εχθρού, συνεργασία ναυτικού και αεροπορίας για εξασφάλιση ναυτικής βάσης, εξάσκηση των δυνάμεων των δύο χωρών σε μη οικείο εδαφικό περιβάλλον, καθώς και εκπαίδευση σε διαφορετικά οπλικά συστήματα.

- Επιχειρήσεις Υποστήριξης της Ειρήνης και λοιπές Πολυεθνικές Επιχειρήσεις.¹⁰⁴
- Σύναψη συμφωνίας Έρευνας και Διάσωσης μεταξύ των δύο χωρών.
- Συνεργασία σε θέματα αμυντικής βιομηχανίας όπως: συμπαραγωγή και πωλήσεις οπλικών συστημάτων, ανταλλαγή τεχνογνωσίας, κατασκευή νέων μονάδων του αιγυπτιακού στόλου από τον ναυπιοεπισκευαστικό τομέα της Ελλάδας τη στιγμή που η Αίγυπτος δείχνει να έχει αποφασίσει να ενισχυθεί με νέα πλοία κρούσεως και υποβρύχια για τα οποία υπάρχει τεχνογνωσία στα ελληνικά ναυπηγεία, συνεργασία της Ελληνικής Αεροδιαστημικής Βιομηχανίας (ΕΑΒ) με την Αιγυπτιακή Πολεμική Αεροπορία για συμμετοχή σε πιθανά μελλοντικά προγράμματα, κλπ.

Μετατροπή των μορφών επιχειρησιακής συνεργασίας σε επιλογές στρατιωτικής δράσης.

Αυτές θα τίθενται στη διάθεση των δύο μερών για αντιμετώπιση κινδύνων και θα αποτελέσουν την κορωνίδα του βαθμού συνοχής της συμμαχίας, που θα φανεί με την έμπρακτη εμπλοκή των μερών στις όποιες προκλήσεις εναντίον των κυριαρχικών δικαιωμάτων τους.

Στοιχεία που την εμποδίζουν.

Όπως σε κάθε μορφής συνεργασία, έτσι και στη συγκεκριμένη σύμπλευση υπάρχει μία πληθώρα παραγόντων που συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση και εφαρμογή των προσπαθειών των δρώντων, όπως και ορισμένων άλλων που αποτελούν

¹⁰⁴ ΓΕΣ/ΔΙΔΟ, «Δ 3-0: Δόγμα Επιχειρήσεων Στρατού Ξηράς», ΓΕΣ, Αθήνα, 2015, σ. 36

τροχοπέδη και θα πρέπει να αντιμετωπισθούν. Οι τελευταίοι αφορούν κυρίως σε δυσκολίες εφαρμογής της διαδραστικής λειτουργίας και όχι σε αποφάσεις υλοποίησης της συνεργασίας, αυτής καθ' αυτής και εντοπίζονται ως ακολούθως:

- Αν και ορισμένα οπλικά συστήματα των δύο χωρών προέρχονται από κοινές πηγές-προμηθεύτριες χώρες, ο τομέας όπου θα εμφανισθούν αρκετά προβλήματα θα είναι αναμφίβολα τα διαφορετικά **μέσα-υλικά** και ιδιαίτερα η εφαρμογή της αρχής της **διαλειτουργικότητας**, σε όποιο βαθμό θα ήταν αυτή δυνατό να επιδιωχθεί (καθώς δεν μιλάμε για «πάντρεμα» μέσων κάτω από την ίδια ομπρέλα προστασίας, αλλά για απλή συνέργεια), οπότε η συγκεκριμένη μορφή συνεργασίας θα περιορίζεται στο συγκεκριμένο θέμα από την αρχή της διαφορετικότητας, με χρήση των μέσων υπό τον έλεγχο και τη διοίκηση σε καθαρά εθνικό επίπεδο.

- Πολλές φορές υπάρχει αισιοδοξία στον σχεδιασμό μίας συνεργασίας, στην εφαρμογή όμως, αυτή μπορεί να μην προχωρά ικανοποιητικά λόγω **γραφειοκρατικών δυσκολιών**.

- Απαιτείται η πρόβλεψη **μηχανισμών** που θα **διασφαλίσουν το συμφέρον της κάθε χώρας**, όσον αφορά στην τήρηση των συμφωνηθέντων. Ειδικότερα την εξασφάλιση των όρων που αφορούν στον χειρισμό διαβαθμισμένων πληροφοριών, οι οποίες θα λαμβάνονται από την άλλη πλευρά και θα πρέπει να τηρούνται μόνον μεταξύ των υπηρεσιών των δύο κρατών.

- Θα πρέπει να προστατευτούν τα δικαιώματα **εμπορικού απορρήτου** στον στρατιωτικό τομέα, που αφορούν στην υποχρέωση της κάθε χώρας σε προμηθευτές συστημάτων να μην δίνει πληροφορίες προς τρίτες χώρες.

- Στην περίπτωση της Ελλάδας, υπάρχει επίσης το **πρόβλημα της οικονομικής κρίσης**, δυσκολεύοντας τα όποια ανοίγματα από πλευράς της στα θέματα συνεργασίας (π.χ. εξοπλισμών).

- Το επιχειρησιακό **δόγμα** κάθε χώρας¹⁰⁵ διαμορφώνεται από ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που είναι λογικό να διαφέρουν ανάμεσα στα δύο κράτη όπως, η αποστολή του στρατού, τα θεσμικά κείμενα κάθε κράτους, τα συμμαχικά

¹⁰⁵ ΓΕΣ/ΔΙΔΕΚΠ/Δόγμα Στρατού *Ξηράς*, 2014, Σελ. 6

Δόγματα έκαστης, το ανθρώπινο δυναμικό, οι οικονομικές δυνατότητες, καθώς και οι ηθικές δυνάμεις και η παράδοση κάθε χώρας.

- Τέλος τα **γλωσσικά εμπόδια**, τα οποία αν και δύνανται να ξεπεραστούν στη συνεργασία σε στρατηγικό επίπεδο, εκτιμάται ότι θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα στο επιχειρησιακό και τακτικό.

Μελλοντικά Οφέλη.

Η εποικοδομητική προσέγγιση μεταξύ Αιγύπτου και Ελλάδας τις τελευταίες δεκαετίες οδήγησε στην παρουσία στενότερων δεσμών μεταξύ των δύο χωρών και την σύμπλευση σε ένα κοινό στόχο. Αυτό είναι εμφανές από το μέγεθος της μέχρι τώρα στρατιωτικής συνεργασίας και τον αντίκτυπο της στις δύο χώρες, αλλά κυρίως στην απειλή που λέγεται Τουρκία. Η **Αίγυπτος** έχει σαφές και συγκεκριμένο όραμα να γίνει μια περιφερειακή δύναμη τα επόμενα χρόνια. Αυτό όμως δεν θα μπορέσει να το πετύχει μόνη της, καθώς δεν είναι εύκολο για οποιαδήποτε χώρα να αντιμετωπίσει ταυτόχρονα τόσους κινδύνους. Χρειάζεται υποστήριξη και είναι απαραίτητο να συνεργαστεί στενά με τους φιλικούς γείτονές της. Η **Ελλάδα**, έχοντας ανάγκη από αντίβαρα και συμμαχίες έναντι της Τουρκίας,¹⁰⁶ καλείται να ανασχεδιάσει την αμυντική της θωράκιση όχι στα επίπεδα που ήταν μέχρι σήμερα, αλλά πλέον με γνώμονα, τις οικονομικές ζώνες και προσπαθώντας να υπερασπίσει πέραν των χωρικών υδάτων και του εναέριου χώρου της, μία θαλάσσια ζώνη διακοσίων (200) ναυτικών μιλίων.

Οι δύο χώρες αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις. Με τη συνεργασία αυτή θα μπορέσουν **να ανταποκριθούν από κοινού**, τη στιγμή που η κατάσταση ενδεχομένως να εκτραχυνθεί περαιτέρω και παράγοντες όπως η Τουρκία,¹⁰⁷ να πρέπει να μετριαστούν, όχι μέσω διευθετήσεων που θα εξυπηρετούν τα συμφέροντά τους μονομερώς, ώστε να κατευναστεί η επιθετικότητά τους, αλλά μέσα από την αποτροπή, με την επισήμανση των συνεπειών αν συνεχίσουν στην ίδια τακτική.

¹⁰⁶ Νίκος, Κοτζιάς, *Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21^ο αιώνα*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2010, σ.278.

¹⁰⁷ Κων/νος Φύλης, *Η στρατηγική αξία της Ανατολικής Μεσογείου*,

<http://www.kathimerini.gr/900113/article/epikairothta/kosmos/h-strathgikh-a3ia-ths-anatolikhs-mesogeioy> (άρθρο της 13 Φεβρουαρίου 2017, πρόσβαση την 17 Ιανουαρίου 2018)

Συμπεράσματα

Μετά την ανάλυση που προηγήθηκε, τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

- **Η ΝΑ Μεσόγειος** αποτελεί περιοχή με μοναδικά χαρακτηριστικά και ξεχωριστή σημασία, η οποία επηρεάζεται ενιαία από τις εξελίξεις, εντός και πέριξ αυτής. Η αξία της αυξάνεται συνεχώς, συνιστώντας κρίσιμη παράμετρο στους στρατηγικούς σχεδιασμούς διεθνών και περιφερειακών δρώντων, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της. Τα νέα γεωλογικά δεδομένα που έχει εισαγάγει η ανακάλυψη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων δημιουργούν ένα περίπλοκο σκηνικό με απρόβλεπτες εξελίξεις, όπου το κύριο χαρακτηριστικό είναι, τα κράτη που σέβονται το status quo να συνασπίζονται απέναντι στα αναθεωρητικά, συναποφασίζοντας τη στρατηγική τους, που δεν περιορίζεται μόνο στα ενεργειακά, αλλά περιλαμβάνει ολόκληρο το πλαίσιο ασφάλειας που επιθυμούν να δημιουργήσουν αναπτύσσοντας συμφωνίες.

- Η **γεωφυσική μορφολογία της Ελλάδας και της Αιγύπτου** τις εντάσσει στις πλέον σημαντικές στρατηγικές περιοχές του κόσμου, με δυνατότητες, από στρατιωτικής πλευράς, παρακολούθησης των τεκταινομένων στη Μ. Ανατολή.

- Η **σχέση ανάμεσα στον Αιγυπτιακό και Ελληνικό πολιτισμό**, χρονολογείται εδώ και χιλιάδες χρόνια με μακρόχρονους δεσμούς, όπου δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις πλήρους εμπιστοσύνης.

- Υπάρχουν ποικίλα **παραδείγματα συνεργασίας άλλων χωρών** στην περιοχή, με προγράμματα που περιλαμβάνουν από συμμετοχή σε κοινές ασκήσεις έως την αμοιβαία χρησιμοποίηση υποδομών (βάσεων και εγκαταστάσεων).

- Ελλάδα και Αίγυπτος συνεργάζονται πολύ ικανοποιητικά σε ποικίλους τομείς με αμοιβαία θετική στάση. Η **σύμπραξη στον στρατιωτικό τομέα** άρχισε να αναπτύσσεται το 1999, μέσα σε ένα περιβάλλον που χαρακτηριζόταν από την ψυχροπολεμική αστάθεια και την τουρκική σύμπλευση με το Ισραήλ, ενώ συνεχίζεται με πιο εντατικούς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, περιλαμβάνοντας διεξαγωγή ασκήσεων, συνεκπαίδευση σε Κέντρα Εκπαίδευσης και εξειδικευμένα σχολεία, συνεργασία σε θέματα πληροφοριών, θαλάσσιας ασφάλειας, με πρόσφατη επέκταση στους τομείς της αμυντικής βιομηχανίας και της επιστημονικής έρευνας.

- Μέχρι σήμερα δεν έχουν προκύψει σοβαρά **προβλήματα** και η συνεργασία ευεργετεί την προώθηση των αμυντικών δυνατοτήτων της Ελλάδας, καθώς προσφέρει στρατηγικό βάθος πέρα από τον παραδοσιακό περιορισμένο χώρο που κατέχουν οι δύο χώρες, ενώ έχει την ικανότητα να αντισταθμίσει απειλές εθνικής ασφάλειας,

- **Η σημασία της Αιγύπτου για την Ελλάδα**, είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς αποτελεί ηγέτιδα χώρα του αραβικού κόσμου και οι πρωτοβουλίες της εξουδετερώνουν επιτυχώς τις όποιες τουρκικές προσπάθειες για αύξηση επιρροής στην περιοχή, βοηθώντας στη θωράκιση και τη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος και συνθηκών ειρήνης. Από την άλλη, οι περιφερειακές αναταραχές και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Αίγυπτος καθιστούν αναγκαία την απόκτηση και διατήρηση συμμάχων, ιδιαίτερα αυτών από τους οποίους έχει όφελος να αξιοποιήσει τη στρατιωτική τεχνογνωσία στον τομέα της προάσπισης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της.

- Οι κύριες **προκλήσεις** που αντιμετωπίζει η Αίγυπτος προέρχονται τόσο από εσωτερικές εντάσεις όσο και από την αύξηση εξωτερικών απειλών που επηρεάζουν τη σταθερότητα της, με επιπτώσεις στην οικονομία, τον τουρισμό, την κοινωνία, αλλά κυρίως στην εθνική ασφάλεια.

- Η **Αίγυπτος** έχει τον μεγαλύτερο και ισχυρότερο στρατό στον αραβικό κόσμο. Αν και η απειλή εισβολής άλλης χώρας έχει μειωθεί, εξακολουθεί να επικεντρώνεται στην ενίσχυση των συμβατικών δυνατοτήτων των δυνάμεων της, επειδή πάντα υπάρχει ο κίνδυνος εμπλοκής σε μία κρίση, όπου είναι απαραίτητη η ύπαρξη, τόσο του όγκου των συμβατικών δυνάμεων, όσο όμως και ευέλικτων, ταχέως αναπτυσσόμενων, άρτια εκπαιδευμένων και εξοπλισμένων τμημάτων. Τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει μία **διαδικασία εκσυγχρονισμού**, με σημαντικές επενδύσεις και εντατικότερη εκπαίδευση, στοιχεία που δείχνουν ότι ενισχύει τις δυνατότητές του στρατού.

- Η **στρατηγική της προβολής ισχύος της Αιγύπτου** στοχεύει, στην ισχυροποίηση του καθεστώτος, στη διατήρηση καλών σχέσεων με τις συμμαχικές χώρες (ΣΑ-ΗΑΕ) και στην αντιμετώπιση των αντιπαραθέσεων με τις εχθρικές (Αιθιοπία, Τουρκία, Σουδάν, Κατάρ), ενώ **αποσκοπεί τελικά στην ανάδειξη του ρόλου της ως περιφερειακής υπερδύναμης**. Επιπλέον, η αναβάθμιση της ναυτικής παρουσίας της

στην Ερυθρά Θάλασσα και η προσέγγιση με την Ερυθραία και τη Σομαλία δείχνουν ότι επιθυμεί να **αυξήσει την επιρροή της και στο κέρασ της Αφρικής.**

- Για να αντιληφθεί η Ελλάδα καλύτερα τη στρατηγική σκέψη της Αιγύπτου θα πρέπει να αναζητήσει το **Όραμα** της, στοιχείο που θα της δώσει τη βάση να εξακριβώσει την πραγματική της δυναμική. Αυτό προκύπτει ότι είναι η επιδίωξη να καταστεί στο μέλλον μία περιφερειακή δύναμη και αφορά άμεσα την Ελλάδα, διότι υπό προϋποθέσεις, εξυπηρετεί τα συμφέροντα της, ενώ παράλληλα έρχεται σε σύγκρουση και με τα συμφέροντα της Τουρκίας.

- Για να αποφασιστούν οι προοπτικές συνεργασίας των δύο χωρών, θα πρέπει να εξετασθεί ποια **μορφή** μπορεί να έχει αυτή η σύμπλευση όπως και η **συνοχή** της, εάν θα είναι δηλαδή μία απλή συνεργασία ή αν θα προχωρήσει μέχρι το εύρος της ισχυρής στρατιωτικής συμμαχίας, ώστε στη συνέχεια να καθοριστούν οι επιμέρους στόχοι των δύο χωρών.

- Οι **συνεργασίες** στα πλαίσια **συμμαχιών** συνιστούν ένα διαχρονικό φαινόμενο, όπου κάθε κράτος προσβλέπει να αυξήσει τις πιθανότητες επιβιώσής του. Ο κύριος λόγος που τα οδηγεί είναι η απειλή και οι χώρες υποχρεώνονται σε αλληλοβοήθεια αναλαμβάνοντας δεσμεύσεις, ενώ η συνοχή τους εξαρτάται από την κατανομή ισχύος, την κοινή απειλή, την αξιοπιστία και την κατάσταση στο εσωτερικό των συμμαχιών. **Η προσέγγιση της Αιγύπτου για σύναψη συμμαχίας** μπορεί να υλοποιηθεί προβάλλοντας την κοινή εξωτερική απειλή, που για την αντιμετώπιση της είναι αναγκαία η συνεργασία σε στρατιωτικό επίπεδο. Τυχόν αντιδράσεις θα πρέπει να ισοσκελιστούν με το ειδικό βάρος που θα δείξει ότι διαθέτει η χώρα μας, ώστε να πεισθεί η Αίγυπτος ότι το συμφέρον της τάσσεται με τη συνεργασία αυτή, ενώ για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να έρθει αυτή αντιμέτωπη με το συμμαχικό δίλημμα ασφαλείας είναι απαραίτητη η διατήρηση της ισορροπίας στην κατανομή ισχύος μεταξύ των δύο συμμάχων, καθώς και η αύξηση του αισθήματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

- Για την **υλοποίηση της συνεργασίας** των δύο χωρών θα πρέπει να γίνει καθορισμός των θεμελιωδών αντικειμενικών σκοπών, μετασχηματισμός αυτών σε μορφές επιχειρησιακής συνεργασίας και τέλος μετατροπή των παραπάνω σε επιλογές στρατιωτικής δράσης, οι οποίες και θα αποτελέσουν τον ακρογωνιαίο λίθο συνοχής της συμμαχίας. Τυχόν **στοιχεία που αναμένεται να εμποδίσουν τη συνεργασία** είναι η

εφαρμογή της διαλειτουργικότητας, η δυσκολία στην τήρηση των συμφωνηθέντων για την διασφάλιση των συμφερόντων κάθε χώρας, το πρόβλημα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, τυχόν διαφορές σε επιχειρησιακά δόγματα και τα γλωσσικά εμπόδια.

- Οι δύο χώρες αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις και το **όφελος** από τη συνεργασία είναι ότι θα καταφέρουν να τις αντιμετωπίσουν μαζί, τη στιγμή που η κατάσταση ενδεχομένως να εκτραχυνθεί περαιτέρω και παράγοντες όπως η Τουρκία, να πρέπει να μετριαστούν, όχι μέσω διευθετήσεων ώστε να κατευναστεί η επιθετικότητά τους, αλλά μέσα από την αποτροπή, με την επισήμανση των συνεπειών αν συνεχίσουν στην ίδια τακτική.

Επίλογος

Ποιές μορφές θα μπορούσε να πάρει η διμερής συνεργασία

Ως επακόλουθο όσων αναφέρθηκαν, οι μορφές που θα μπορούσε να λάβει η συγκεκριμένη σύμπλευση μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

- **Συνέχιση της στρατιωτικής συνεργασίας** των δύο χωρών, υπό την έννοια μίας **ισχυρής συμμαχίας**, η οποία θα στηρίζεται στη βάση της αμοιβαιότητας των ευθυνών, των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων, με πρόβλεψη **συγκεκριμένων δράσεων**, επί διαφορετικών ενδεχομένων, με παράλληλη **επίδειξη** των ισχυρών αυτών δεσμών προς κάθε επίδοξο αποσταθεροποιητικό παράγοντα, αλλά και ταυτόχρονη **τήρηση της μυστικότητας** εξάσκησης σε **επιχειρησιακά σενάρια** για αντιμετώπιση των όποιων κινδύνων.

- Υπογραφή συμφωνίας των δύο χωρών για την **κήρυξη ΑΟΖ**, που αποτελούσε άλλωστε και θέση του πρώην επικεφαλής του ελληνικού ΥΠΕΞ ήδη από το 2010,¹⁰⁸ ώστε να υπάρχει ουσιαστική δέσμευση επί των κοινών συμφερόντων.

- Συνέχιση της συνεκπαίδευσης των δύο χωρών, σε εντατικότερο βαθμό, με **διεξαγωγή ασκήσεων υπό δύο μορφές:**

- Ασκήσεις προβολής ισχύος (όπως ήδη διεξάγονται).

- Ασκήσεις υπό άκρα μυστικότητα, με πλήρη εφαρμογή ρεαλιστικών σεναρίων, σε περιβάλλον μακράν του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου (π.χ. Ιόνιο Πέλαγος), προς αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων συνεργασίας αναμένεται να προκύψουν και αύξηση της επιχειρησιακής ικανότητας και απόδοσης όλων των κλιμακίων που θα συμμετέχουν, τόσο σε χαμηλό, όσο και σε υψηλό επίπεδο.

- Επέκταση της συνεργασίας και σε θέματα **αμυντικής βιομηχανίας**.

- Παράλληλη **συμπόρευση** με την εν λόγω συμμαχία **τρίτων** χωρών, υπό δύο μορφές:

- Άμεσα, με ένταξη και της Ιορδανίας, όπως συμβαίνει ήδη με την Κύπρο.

¹⁰⁸ Νίκος Κοτζιάς, *Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21^ο αιώνα*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2010, σ.246.

➤ Σε παράλληλους άξονες, με την τριμερή ισχυρή συμμαχία Ελλάδας - Κύπρου- Ισραήλ, χωρίς τυπικά να περιλαμβάνει την Αίγυπτο (για λόγους τήρησης προσημάτων), αλλά επί της ουσίας με ίδιους στόχους και δεσμεύσεις, επί των ίδιων συγκεκριμένων σεναρίων, που εμμέσως θα ωφελούν τη συμμαχία Ελλάδας-Αιγύπτου.

- Διαμόρφωση των επιχειρησιακών σχεδίων από πλευράς Ελλάδας, με τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται το επιθυμητό αποτέλεσμα σε περίπτωση που συμμαχικό κράτος αποφασίσει να μην εμπλακεί όταν θα απαιτηθεί (**εναλλακτικές μέθοδοι**).

- **Αξιοποίηση στον διεθνή παράγοντα** του σταθεροποιητικού ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η εν λόγω συμμαχία, για την **ασφάλεια** στην περιοχή μεταξύ **Σουέζ-Κύπρου-Κρήτης-Λιβύης**.

- Παράλληλη **ανάδειξη** στη Δύση της δυναμικής που έχει η **Αίγυπτος** στην προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος σταθερότητας στη **Λιβύη**, ως μοναδική αραβική χώρα που μπορεί να βοηθήσει άμεσα σε αυτό, λόγω της εγγύτητας των δύο χωρών, της ιδιότητας της ως ηγεμονικής δύναμης στον αραβικό κόσμο, καθώς και των συμφερόντων της ίδιας να αποτρέψει την άνοδο της τρομοκρατίας.

- Προσέγγιση με την εφαρμογή μίας προσεκτικά **ισορροπημένης πολιτικής**, καθώς οι σχέσεις με τις αραβικές και μουσουλμανικές χώρες απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή και λεπτές κινήσεις και με αποφυγή τυχόν ετεροβαρούς υποστήριξης στην παράλληλη προσέγγιση με το Ισραήλ.

- Συντονισμό όλων των ανωτέρω ενεργειών μέσα από ένα κεντρικό όργανο, μία **Δομή Εθνικής Ασφάλειας** (Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας κατά ορισμένους), το οποίο θα καθορίζει τους στόχους, θα αξιολογεί την πρόοδο και θα αποφασίζει για τη συνέχεια, όπως και για τον τρόπο χρησιμοποίησης της συμμαχίας, κατά τη διάρκεια περιόδων κρίσεων¹⁰⁹.

Ο πρώην Έλληνας ΥΠΕΞ Νίκος Κοτζιάς (2010), αναφέρει σχετικά «Πρόταση μου είναι να δημιουργηθεί Δομή Εθνικής Ασφάλειας παρά τω Πρωθυπουργώ, με επικεφαλής έναν Σύμβουλο Εθνικής Ασφάλειας (ΣΕΑ)...Το υπάρχον ΚΥΣΕΑ δεν διαθέτει τη δυνατότητα ποιότητας που οφείλει να έχει το ΣΕΑ...Μάλιστα σε δύσκολες καταστάσεις απέτυχε. Τα Ίμια αποτελούν χαρακτηριστική περίπτωση-

¹⁰⁹ Στο ίδιο. Σελ. 169-170.

παράδειγμα ...Στα πλαίσια του ΣΕΑ μπορεί να λειτουργήσει και ο θεσμός διαχείρισης κρίσεων. Τέτοιων κρίσεων όπως εκείνων σε νησιά, επεισόδια στον αέρα, στα σύνορα (Εβρος), στις μειονότητες, με την έξοδο ερευνητικών σκαφών, διπλωματικές ενέργειες, **προώθηση συμμαχιών και πολιτικών επιλογών σε αντίβαρο, κοκ**».

Πόσο πιθανή είναι η εμβάθυνση της συνεργασίας;

Το πρόβλημα της σύναψης συμμαχιών είναι η **ποιότητα**¹¹⁰, δηλαδή κατά πρώτον, σε ποιον βαθμό η ισχύς που πρόκειται να προκύψει είναι αρκετή για να καλύψει το μέγεθος της απειλής λόγω της οποίας τα συμβαλλόμενα μέρη προχώρησαν στη σύναψη της και κατά δεύτερον, κατά πόσο οι εταίροι είναι διατεθειμένοι να τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους προς τους υπόλοιπους συμμάχους. Το πρώτο είναι εύκολα υπολογίσιμο, εάν είναι αξιόπιστες οι πηγές για την ισχύ του κάθε μέλους. Στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν γεννάται θέμα αξιοπιστίας της ισχύος του κάθε συμβαλλόμενου κράτους. Αμφότεροι διαθέτουν την ποιότητα και ποσότητα, σε μέσα και προσωπικό, που τους καθιστά εξαιρετικά υπολογίσιμους αντιπάλους για κάθε γείτονα, σε σημείο που ο εκάστοτε ανταγωνιστής να τους ανταγωνίζεται επί δεκάδες ή και εκατοντάδες χρόνια χωρίς να καταφέρνει να απαλλαγεί από αυτούς. Το δεύτερο, δυστυχώς ή ευτυχώς επιβεβαιώνεται επί του πρακτέου, όπως άλλωστε δείχνει η εμπειρία, με πλείστα παραδείγματα του παρελθόντος που επιβεβαιώνουν τον κανόνα. Το συμπέρασμα είναι ότι οι συμμαχίες δοκιμάζονται στο χρόνο και η εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών χτίζεται περιοδικά.

Από την άλλη, σε **κάθε συμμαχία**, τα συμβαλλόμενα μέρη καλούνται να αντιμετωπίσουν προκλήσεις και είναι μάλιστα οι ίδιες αυτές **προκλήσεις** που κάνουν τις χώρες να προχωρούν στη σύναψη τους. Εκτείνονται στον οικονομικό τομέα, που ανέκαθεν αποτελεί πρόσφορο έδαφος επικοινωνίας μεταξύ ανταγωνιστών, στον τομέα της κοινής άμυνας για αντιμετώπιση εξωτερικών εχθρών, μέχρι την εσωτερική ασφάλεια ενάντια σε κάθε είδους απειλές,. Αντίστοιχα, στην **περίπτωση της συνεργασίας**

¹¹⁰ Βασίλης Πανταζόπουλος, *Περί της τετραμερούς συνεργασίας Ελλάδας- Κύπρου- Ισραήλ-Αιγύπτου*, <https://www.liberal.gr/arthro/180849/amyna--diplomatia/2017/peri-tis-tetramerous-sunergasias-elladas-kyprou--israil-egyptou>, (πρόσβαση την 11 Δεκ 2017)

Ελλάδος και Αιγύπτου, τα δύο μέρη καλούνται να αντιμετωπίσουν πολυεπίπεδες προκλήσεις, που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, αλλά είναι αυτές οι ίδιες προκλήσεις που κάνουν τις χώρες να προχωρούν στη σύναψη συμφωνίας για ικανοποίηση των συμφερόντων τους. Έτσι:

- Ξεκινούν κατ' αρχάς στον οικονομικό-ενεργειακό τομέα, όπου υπάρχει δυνατότητα και επιθυμία για προσέγγιση και εμβάθυνση. Η ενέργεια μπορεί να αποτελέσει τη βάση για συνεργασία μέσω των αγωγών φυσικού αερίου προς την Ευρώπη, ενώ η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων στην λεκάνη της ΝΑ Μεσογείου μπορεί να φέρει πιο κοντά τις δύο χώρες και να οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής αναφορικά με την προστασία των συμφερόντων τους. Βέβαια η εκμετάλλευση των συγκεκριμένων πόρων παρουσιάζει προβλήματα και εγείρει κινδύνους που σχετίζονται με την εμπλοκή άλλων δυνάμεων όπως η Τουρκία, στοιχείο όμως που ταυτόχρονα μπορεί να φέρει ακόμη πιο κοντά τα συμβαλλόμενα μέρη. Οι δρόμοι για τη μεταφορά του φυσικού αερίου από την ΝΑ Μεσόγειο προς την Ευρώπη είναι συγκεκριμένοι, αλλά η απόφαση δεν λαμβάνεται με μοναδική σκέψη την βέλτιστη οικονομική επιλογή, αφού σε ανάλογες συνεργασίες πρέπει οι συμμετέχουσες πλευρές να μπορούν να εμπιστευτούν η μία την άλλη και να αποπνέουν την σταθερότητα η οποία θα εγγυάται την ομαλή συνέχιση της συνεργασίας.

- Συνεχίζουν με την ασφάλεια ενάντια στην ανταγωνιστικότητα και επεκτατικότητα του κύριου αντιπάλου στην ευρύτερη περιοχή, δηλαδή της Τουρκίας.

- Επικεντρώνονται επίσης στη συνεργασία για την αντιμετώπιση κάθε μορφής σύγχρονων απειλών στο εσωτερικό των χωρών, όπως π.χ. της τρομοκρατίας, των υβριδικών απειλών, κλπ.

Οι **προτεραιότητες** κάθε χώρας στην περιοχή δείχνουν ότι τα **συμβαλλόμενα μέρη είναι διατεθειμένα να ενισχύσουν τα υπόλοιπα μέλη** της συμμαχίας. Στην παρούσα φάση η Ελλάδα, δεν μπορεί να εξισορροπήσει την στρατιωτική δύναμη της Τουρκίας. Χρειάζεται συμμάχους διατεθειμένους να συνεισφέρουν προς αυτόν το σκοπό, αφού και τα δικά τους συμφέροντα συμβαδίζουν με τα ελληνικά.¹¹¹ Ανάλογα όμως θα πρέπει να συνυπολογίσει και τις απειλές και προκλήσεις που κάθε χώρα κρύβει. Η

¹¹¹ Στο ίδιο.

Αίγυπτος, ως χώρα της Μ. Ανατολής επιζητά την ισορροπία ανάμεσα στην συνεχιζόμενη αστάθεια λόγω των πολέμων, της εμπλοκής εξωτερικών δυνάμεων αλλά και της συνεχιζόμενης αντιπαράθεσης ανάμεσα στο Σιτικό Ιράν και τη Σουνιτική Σαουδική Αραβία. Αντίστοιχα, η Ευρωπαϊκή και Νατοϊκή διάσταση της Ελλάδας, παράλληλα με την διεθνούς επιρροής διάσταση του Ισραήλ με το οποίο συνεργάζεται και η ειλικρίνεια της χώρα μας στην τήρηση των συμφωνιών της, αποτελούν τις καλύτερες εγγυήσεις αξιοπιστίας για όποια χώρα εμπλέκεται σε συμμαχία μαζί της.

Η **εμβάθυνση** της συνεργασίας είναι όχι μόνον **δυνατή**, αλλά δείχνει μάλιστα να προχωρά με σταθερά βήματα, όπου το καλύτερο στοιχείο επιτυχίας δεν μπορεί να είναι άλλο από τις συνεχείς αντιδράσεις πανικού που προκαλεί στην Τουρκία η εκτέλεση κοινών ασκήσεων μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου, όπου προσπαθεί να τηρεί τα προσχήματα των δήθεν δυναμικών αντιδράσεων της, με ανακοινώσεις για απαίτηση τροποποίησης της περιοχής διεξαγωγής των δραστηριοτήτων.

Ο ανταγωνισμός Ελλάδας - Τουρκίας είναι μία αντιπαράθεση που έχει τις ρίζες της σε περισσότερους από δέκα αιώνες, με μικρές μόνο περιόδους ουδέτερης συνύπαρξης, ελάχιστες ειρηνικές αναλαμπές και μηδαμινές ουσιαστικής φιλίας. Αυτό έχει ως επακόλουθο να κατατάσσει την γείτονα στην κατηγορία των **μόνιμων εχθρών**, ή για τους πιο μετριοπαθείς αναλυτές, των μόνιμων ύποπτων αντιπάλων. Συνεπώς η Ελλάδα θα πρέπει να αποσκοπεί σε σταθερές, μακροχρόνιες και όχι περιστασιακές, συμμαχίες. Μία τέτοια μοναδική ευκαιρία αποτελεί η συνεργασία με την Αίγυπτο, η οποία σε συνδυασμό με την ενδεχόμενη και διαφαινόμενη εμπλοκή του Ισραήλ και της Κύπρου εξασφαλίζουν σε όλες τις συμμετέχουσες χώρες έναν ουσιαστικό **πολλαπλασιαστική ισχύος**, ικανό να αποτρέψει κάθε πιθανή σκέψη για ουσιαστική παρενόχληση, όσο τα οφέλη της συνεργασίας αρχίζουν να αποδίδουν καρπούς.

Οι ανακατατάξεις σε κάθε περιοχή επηρεάζουν τις ισορροπίες της εξουσίας και των συμφερόντων, όπου παρουσιάζονται κίνδυνοι αλλά και ευκαιρίες. Η Ελλάδα και η Αίγυπτος μπορούν να **αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες** και να αποτελέσουν κύριους δρώντες στην περιοχή τους, βασιζόμενες στην αμοιβαιότητα των συμφερόντων και πάνω απ' όλα

στις **αντι-ηγεμονικές επιδιώξεις**. Η μόνη άλλη επιλογή είναι να παραμείνουν παθητικές και να επιτρέψουν σε τρίτους να προσδιορίσουν τα συμφέροντα τους¹¹².

¹¹² Μιχαήλ Ευρυβιάδης, *The post –WWII importance of the Mediterranean and the Middle East: Recent upheavals and implications for the region*, στο *Security and Cooperation in the Mediterranean: Challenges and Opportunities* (επιμ.: Γ. Τσάλτας, & Ε Χελά & Κ. Κολιόπουλος), Αθήνα: Ποιότητα, 2013, σελ. 59.

Greek Military Cooperation with Egypt: Present situation, future prospects

Christos Spanidis

Abstract

This paper analyzes the Greek military co-operation with Egypt, describing the current situation as it has been shaped by the agreements between the two countries so far and then focuses on future perspectives and how these can be applied.

The purpose is to analyze the degree of military co-operation of the two countries in the context of analysis of the geopolitical and geostrategic value of the Eastern Mediterranean area and the aspirations of Greece and Egypt in the environment that has been shaped up to-date and to explore the prospect and the dimension it can take in the future by looking at the terms and conditions that are required to be a strategic axis of stability, deterrence and assurance of their sovereign rights.

The methodology that follows is described as follows: Firstly, is made a determination of the environment in which the two actors develop, examining the area from a geopolitical point of view, analyzing its geography, the international environment, together with the parameters that affect it at regional and international level, as well as recent developments. and the special relations between Greece and Egypt with the two most important players in the region under consideration, Turkey and Israel. Then follows a brief description of the Eastern Mediterranean strategic value, especially of the two states, while describing their historical ties, such as cooperation between other actors in the region. The next chapter describes the approach of Greece and Egypt to the military branch so far, focusing on the institutional framework through which it began and the actions undertaken both in the past and at the present stage, ending at the benefits that have emerged so far for Greece. Next is examined the perspective of future cooperation. Initially is given the manner in which the analysis is performed, in order to make it more meaningful to the reader and then is described the importance for each country of the approach of the other side. This is followed by an attempt to analyze Egypt's strategic thinking regarding its armed forces, starting from the situation of the army today, focusing on the characteristics, the means at its disposal, its capabilities and its level of education. It highlights

the upgrading process that has been advanced and what is the main conclusion from it, while analyzing the security challenges that it faces. In this way it is identified the vision of Egypt, the role it wishes to play in the future and the prospects for cooperation that are shaped in the wider environment. In particular, it is necessary to look for the objective to be set, whether it is a simple co-operation or a strong alliance, describing the characteristics of an alliance and how it can be applied in the case of Greece-Egypt and concludes the way it can be realized , identifying the obstacles it will encounter, as well as the future benefits for the two countries.

Finally are presented the results and main findings of the study and the forms that the bilateral co-operation could take, as well as the probability of its deepening.

Keywords: Environment, Analysis, Cooperation, Prospects, Commitment.

Πηγές-Βιβλιογραφία

Πηγές

Α΄ Αρχεία ΓΕΣ

Γενικό Επιτελείο Στρατού/Διεύθυνση Δόγματος/Δόγμα Στρατού Ξηράς, Αθήνα, 2014.

Β΄ Νόμοι

ΦΕΚ Α΄ 132/1992, «Πρωτόκολλο Οικονομικής και Τεχνικής Συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας-Αιγύπτου». Ανακτήθηκε από: <http://www.et.gr/ids-nrh/pdfimageSummaryviewer.html> (πρόσβαση την 22 Φεβρουαρίου 2018)

Νόμος 2710/1999, ΦΕΚ Α΄ 107, «Πρωτόκολλο Στρατιωτικής Συνεργασίας Ελλάδας-Αιγύπτου του 1997». Ανακτήθηκε από:http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=704293f6-6775-4021-916(πρόσβαση 22 Φεβ 2018)

Νόμος 4397/2016, ΦΕΚ Α΄115/13-6-2017, «Μνημόνιο Κατανόησης για τη Στρατιωτική Συνεργασία Ελλάδας – Αιγύπτου του 2014». Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-suntheke/nomos-4397-2016-phek-115a-13-6-2016.html> (πρόσβαση την 22 Φεβρουαρίου 2018)

Νόμος 4448/2017, ΦΕΚ Α΄ 1/2017, «Μνημόνιο Κατανόησης για Συνεργασία στον τομέα του Τουρισμού μεταξύ Ελλάδας-Αιγύπτου». Ανακτήθηκε από:<http://www.et.gr/ids-nrh/pdfimageSummaryviewer.html> (πρόσβαση την 22 Φεβρουαρίου 2018)

Γ΄ Ιστοσελίδες

Πληροφορίες για την υπογραφή ΠΣΣ -2018 Ελλάδας- Ιορδανίας

<http://www.armynow.net/geetha-yprographke-programma-strativtikhs-synergias-me-iordania/> (πρόσβαση την 20 Αυγούστου 2018)

Πληροφορίες για την Αίγυπτο (Library, The world Factbook)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html> (πρόσβαση την 20 Αυγούστου 2018)

Έκθεση της ΕΕ σχετικά με την εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας
<http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cmsData/docs/pressdata/EL/reports/104640.pdf> (πρόσβαση την 14 Δεκεμβρίου 2017)

Πληροφορίες για τις δυνατότητες του ελικοπτεροφόρου Mistral της Αιγύπτου
<https://dailynewsegypt.com/2016/10/08/egypt-middle-east-country-mistral-helicopter-carriers-navy-commander/> (πρόσβαση την 20 Αυγούστου 2018)

Πληροφορίες για τα αναπτυξιακά σχέδια της Αιγύπτου
<http://www.dredgingtoday.com/2017/02/09/new-infrastructure-project-at-suez-canal-takes-shape/> (πρόσβαση την 20 Αυγούστου 2018)

Πληροφορίες για τα αναπτυξιακά σχέδια της Αιγύπτου
<http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/256919/Egypt/Politics-/Sisi-ratifies-Saudi-Sinai-development-programme.aspx>; (πρόσβαση την 20 Αυγούστου 2018)

Πληροφορίες για την άσκηση ΜΕΔΟΥΣΑ
<http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/6319-diakladikh-askhsh-elladas-%E2%80%93-aigyptoy-%C2%ABmedoysa-5%C2%BB.html> (πρόσβαση την 20 Φεβρουαρίου 2018)

Πληροφορίες για την άσκηση ΜΕΔΟΥΣΑ
<http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/6161-askhsh-%C2%ABmedoysa-1-2017%C2%BB.html> (πρόσβαση την 20 Φεβρουαρίου 2018)

Πληροφορίες για την επίσκεψη του Αρχηγού Γενικού Επιτελείου Ενόπλων Δυνάμεων του Ισραήλ στην Ελλάδα
<http://www.geetha.mil.gr/el/briefing-el/press-el/6507-epishmh-episkepsh-archhgoy-genikoy-epiteleiou-enoplwn-dynamewn-toy-israhl-sthn-ellada.html> (πρόσβαση 22 Φεβρουαρίου 2018)

Πληροφορίες για την ερμηνεία του όρου «συμμαχία»
http://www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html (πρόσβαση την 20 Φεβρουαρίου 2018)

Πληροφορίες για τη διεξαγωγή κοινής ασκήσεως μεταξύ Ισραήλ -Κύπρου
<https://www.haaretz.com/israel-news/turkey-holds-drill-off-cyprus-in-response-to-israeli-commando-exercise-1.5484349> (πρόσβαση 22 Φεβρουαρίου 2018)

Πληροφορίες για την εκπαίδευση του Αιγυπτιακού Στρατού

<http://www.israeldefense.co.il/en/content/egypt-badr-2014-military-exercise>
(πρόσβαση την 20 Φεβρουαρίου 2018)

Πληροφορίες για αγορές οπλικών συστημάτων από την Αίγυπτο

<http://www.israeldefense.co.il/en/content/egypts-new-modern-submarine-fleet>
(πρόσβαση την 20 Φεβρουαρίου 2018)

Πληροφορίες για την ρωσο-αιγυπτιακή αντιτρομοκρατική άσκηση «Defenders of Friendship-2018»

www.israeldefense.co.il/en/node/36153 (πρόσβαση την 20 Νοεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για τη συμφωνία Χαμάς - Φατάχ

<http://www.kathimerini.gr/930373/article/epikairothta/kosmos/se-istorikh-symfwnia-katelh3an-xamas---fatax> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για την σχέση Ελλάδα – Τουρκίας,

<http://www.kathimerini.gr/956692/article/epikairothta/kosmos/die-welt-ellada---tourkia-h-pio-ekrhktikh-sxesh-ths-eyrwphs> (πρόσβαση την 30 Μαρτίου 2018)

Πληροφορίες για το θαλάσσιο κοίτασμα Zohr

<http://www.kathimerini.gr/829020/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/koitasma-aerioy-mamoy8-sthn-aigypto> (πρόσβαση την 22 Οκτωβρίου 2018)

Πληροφορίες Ελληνικού ΥΠΕΞ για την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας της ΕΕ

<https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/kraa.html> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες Ελληνικού ΥΠΕΞ για τις διμερείς σχέσεις Ελλάδας-Αιγύπτου

<http://www.mfa.gr/blog/dimereis-sheseis-tis-ellados/aigypotos/> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες Ελληνικού ΥΠΕΞ για τις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας

<https://www.mfa.gr/turkey/ellada/ellada-kai-tourkia/politikes-sheseis.html>
(πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Συμφωνία Ρωσίας - Αιγύπτου για χρήση αιγυπτιακών βάσεων από ρωσικά μαχητικά:

<http://www.naftemporiki.gr/story/1300249/sumfonia-rosias-aigypou-gia-xrisi-aiguptiakon-baseon-apo-rosika-maxitika> (πρόσβαση στις 27 Ιανουαρίου 2018)

Πληροφορίες για αγορές οπλικών συστημάτων από την Αίγυπτο

<http://www.onalert.gr/stories/symfwnia-rwsias-aigyptou-gia-agora-rvsikwn-oplikvn-systhmatwn/32448> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για το δίκτυο αγωγών φυσικού αερίου της ΝΑ Ευρώπης

<http://pipelinesinternational.com> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για αγορές οπλικών συστημάτων από την Αίγυπτο

http://www.pronews.gr/amyna-asfaleia/aeroporoi/4916_oloklirothike-i-askisi-glorious-spartan-metaxy-pa-kai-iaf (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για την αγορά του ελικοπτεροφόρου Mistral από την Αίγυπτο

http://www.pronews.gr/amyna-asfaleia/diethnis-asfaleia/442147_paradothike-stin-aigypto-pto-mistral-pos-allazei-i (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για την κατασκευή πυρηνικού σταθμού στην Αίγυπτο

<https://www.reuters.com/article/us-egypt-russia-nuclear/russia-to-lend-egypt-25-billion-to-build-nuclear-power-plant-idUSKCN0YA1G5> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για την συνεκμετάλλευση μέρους του αιγυπτιακού κοιτάσματος Zohr με ανάδοχο την ρωσική εταιρεία Rosneft

<https://www.rosneft.com/press/releases/item/185063/> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για τον Αιγυπτιακό Στρατό

<https://www.theguardian.com/world/2015/mar/28/egypts-president-backs-united-arab-force-to-tackle-regional-security-threats> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για υπογραφή συμφωνίας σε αμυντικά θέματα μεταξύ Κύπρου – Ισραήλ

<http://tvonenews.com.cy/kypros-israhl-yprografh-neas-symfwnias-se-amyntika-oemata-metay-twn-dyo-xwrwn> (πρόσβαση την 16 Σεπτεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για αγορές οπλικών συστημάτων από την Αίγυπτο

<https://sputniknews.com/world/201606251041953909-russia-egypt-corvette/> (πρόσβαση την 14 Νοεμβρίου 2018)

Πληροφορίες για τα αναπτυξιακά σχέδια της Αιγύπτου

<https://www.systra.com/en-project/egypt-tunnels-under-the-suez-canal> (πρόσβαση την 14 Ιανουαρίου 2018)

Πληροφορίες για τον τρόπο σκέψης του Αιγυπτιακού Στρατού

<https://worldview.stratfor.com/article/egypts-conventional-military-thinking>
(πρόσβαση την 14 Ιανουαρίου 2018)

Πληροφορίες για τη συμφωνία Πούτιν-Σίσι για κατασκευή πυρηνικού σταθμού στην Αίγυπτο

w.world-nuclear-news.org/NN-Notice-to-proceed-contracts-signed-for-El-Dabaa-1112178.html (πρόσβαση την 29 Οκτωβρίου 2018)

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Ιγνατίου, Μ. (2017), «*Τι σημαίνει για Ελλάδα και Κύπρο η σύγκρουση Νετανιάχου-Ερντογάν*», Ανακτήθηκε την 19 Ιανουαρίου 2018 από την: <https://www.protothema.gr/politics/article/700767/ti-simainei-gia-ellada-kai-kupro-i-sugrousi-netaniahou-erdogan/> (άρθρο της 27 Ιουλίου 2017).

Κολιόπουλος, Κ. (2008). *Η Στρατηγική Σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Αθήνα: Ποιότητα.

Κονδύλης, Π. (1992). *Πλανητική Πολιτική Μετά Τον Ψυχρό Πόλεμο*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Κονδύλης, Π. (1991). *Ισχύς και Απόφαση. Η Διαμόρφωση των Κοσμοεικόνων και το Πρόβλημα των Αξιών*. Αθήνα: Στιγμή.

Κοτζιάς, Ν. (2010). *Η εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κοφαχείλης, Β. (2018). «*Η Ελλάδα, το Ισραήλ και η Αίγυπτος "θύματα" στρατηγικής κύκλωσης της Τουρκίας*». Ανακτήθηκε την 25 Μαρτίου 2018 από την: <https://hellasjournal.com/2018/01/i-ellada-to-israil-ke-i-egiptos-thimata-stratigikis-kiklosis-tis-tourkias/> (άρθρο της 16 Ιανουαρίου 2018).

Κουσκουβέλης, Η. (2004). *Εισαγωγή Στις Διεθνείς Σχέσεις*. Αθήνα: Ποιότητα.

Λιανίδου, Ε. *Σχέσεις Η.Π.Α. με τα κράτη της Μέσης Ανατολής και της Ν/Α Ευρώπης*. (Διάλεξη στη ΣΕΘΑ την 21 Φεβ 2017, ως Σύμβουλος Διεύθυνσης Α7 ΥΠΕΞ).

Λουκάς, Ι. (2000). *Η Γεωπολιτική*. Αθήνα: Τροχαλία.

Μάζης, Ι. (2006). *Γεωπολιτική Προσέγγιση για ένα Νέο Ελληνικό Αμυντικό Δόγμα*. Αθήνα: Παπαζήση.

- Μαυρόπουλος, Π. (2012). *Εισαγωγή στη Θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής*. Αθήνα.
- Μπαλτζώης, Ι. (2018). «*Η Γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείου - Μέσης Ανατολής και η Ελλάδα*». Ανακτήθηκε την 25 Φεβρουαρίου 2018 από την http://www.analystsforchange.org/2015/01/blog-post_446.html (διάλεξη στη ΣΔΙΕΠ ΠΝ την 29 Ιαν 15).
- Μπαλτζώης Ι. (2018). «*Η Τουρκία ενώπιον μίας νέας διεθνούς πραγματικότητας*» Ανακτήθηκε την 25 Φεβρουαρίου 2018 από την http://www.saith.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=763:2018-01-17-20-03-56&catid=84&Itemid=473 (διάλεξη στο Πάντειο Πανεπιστήμιο στο πλαίσιο ημερίδας την 12 Ιανουαρίου 2018).
- Νικολάου-Πατραγάς, Κ. (2017), *Η «Αραβική Άνοιξις». Από τον Μουμπάρακ εις τον Σίσι*. Αθήνα: Λειμών.
- Νικολάου-Πατραγάς Κ. (2011). *Το μέλλον της δημοκρατίας στην Αίγυπτο*. Αθήνα: Ηρόδοτος.
- Νταβούτογλου, Α. (2010). *Το στρατηγικό βάθος: Η διεθνής θέση της Τουρκίας*. Αθήνα: Ποιότητα.
- Ντόκος Θ., & Πιέρρος Φ. (1996). *Η Μεσόγειος προς τον 21ο Αιώνα*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Πανταζόπουλος, Β. (2017)«*Περί της τετραμερούς συνεργασίας Ελλάδας- Κύπρου- Ισραήλ- Αιγύπτου*». Ανακτήθηκε την 20 Νοεμβρίου 2018 από την <https://www.liberal.gr/arthro/180849/amyna--diplomatia/2017/peri-tis-tetramerous-sunergasias-elladas--kuprou--israil-egyptou>, (άρθρο της 11 Δεκεμβρίου 2017).
- Παρίσης, Ι. (2013). *Η Καθ' Ημάς θάλασσα*. Αθήνα. Λιβάνης.
- Πρεβελάκης, Γ.Σ. (1998). *Η Γεωπολιτική της Ελλάδας*. Αθήνα: LIBRO.
- Συρίγος, Ά. (2015). *Ελληνοτουρκικές σχέσεις*. Αθήνα: Πατάκης.
- Τσιμπούκης Γ. (2018), «*Αποκάλυψη : Το Ισραήλ βομβαρδίζει το ISIS στο Σινά με την άδεια του Καΐρου*». Ανακτήθηκε την 29 Οκτ 2018 από την <https://www.viadiplomacy.gr/apokalipsi-israil-vomvardizi-isis-sto-sina-tin-adia-tou-kerou/> (άρθρο της 06 Φεβρουαρίου 2018).

Φίλης Κ. (2017), «Η στρατηγική αξία της Ανατολικής Μεσογείου». Ανακτήθηκε την 17 Ιανουαρίου 2018 από την <http://www.kathimerini.gr/900113/article/epikairothta/kosmos/h-strathgikh-a3ia-ths-anatolikhs-mesogeioy> (άρθρο της 13 Φεβρουαρίου 2017).

Ξενόγλωσση

Brzezinski, Z. (1998). *Η Μεγάλη Σκακιέρα*. Αθήνα: Λιβάνης.

Evera Van, S. (2001). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Πολιτικής Επιστήμης* (μετάφραση Έλλη Συλλογίδου). Αθήνα: Ποιότητα.

Ευρυβιάδης, Μ.(2013). The post–WWII importance of the Mediterranean and the Middle East: Recent upheavals and implications for the region. Στο Γ. Τσάλτας, & Ε Χελά & Κ. Κολιόπουλος (επιμ.), *Security and Cooperation in the Mediterranean: Challenges and Opportunities* . Αθήνα: Ποιότητα.

Hinnebusch, R. (2002). *The Foreign Policies of Middle East States (Middle East in the International System)*. London: Lynne Rienner Pub.

Kissinger, H. (2013). *A World Restored: Metternich, Castlereagh, and the Problems of Peace, 1812-22*. USA: Echo books.

Sayed E. (2018) «Russian-Egyptian military cooperation on the rise». Ανακτήθηκε την 25 Οκτ 2018 από την <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/12/egypt-russia-military-cooperation-rapprochement.html> (άρθρο της 18 December 2017).

Sills, D. (1968). *Alliances in International Encyclopedia of the Social Sciences*. USA: The Macmillan Company & The Free Press.

Snyder, G. (1984). *The Security Dilemma in Alliance Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tzogopoulos G. (2018), «*The Future of Greek-Israeli Relations*». Ανακτήθηκε την 17 Οκτωβρίου 2018 από την <https://besacenter.org/perspectives-papers/greece-israel-relations/> (άρθρο της 08 Απριλίου 2018).

Walt, S. (2015). *Alliance Formation and the Balance of World Power*. USA: The MIT Press.

Walt, S. (1997). *Why Alliances Endure or Collapse*. London: Survival.

Waltz, K. (2011). *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*. Αθήνα: Ποιότητα.

Παράρτημα «Α»

Πρωτόκολλο Στρατιωτικής Συνεργασίας Ελλάδας - Αιγύπτου του 1997

Το εν λόγω Πρωτόκολλο κυρώθηκε το 1999¹¹³ και έχει ως εξής:

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Πρωτ.

Αριθ.

Διεκπ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

Από τα επίσημα Πρακτικά της ΡΙΗ, 4 Μαΐου 1999, Συνεδρίασης της Ολομέλειας της Βουλής, στην οποία ψηφίστηκε το παρακάτω σχέδιο νόμου:

Κύρωση του Πρωτοκόλλου στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Άμυνας της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το Πρωτόκολλο στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Άμυνας της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, που υπογράφηκε στην Αθήνα στις 19 Ιουνίου 1997, του οποίου το κείμενο σε πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής:

<p>864 2</p> <p><u>PROTOCOL FOR MILITARY CO-OPERATION</u></p> <p>Between</p> <p>The Hellenic Ministry of National Defence, represented by the Hellenic Minister of National Defence, Hon. Apostolos Athanasios Tsohatzopoulos</p> <p>of the First Part (hereinafter referred to as: "HMOD")</p> <p>And</p> <p>The Egyptian Ministry of Defence, represented by Hon Field Marshal Hussein Tantawy, Commander -in- Chief of the Armed Forces, Minister of Defense and Military Production.</p> <p>of the Second Part (hereinafter referred to as: "EMOD")</p> <p>Whereas:</p> <p>The HMOD and the EMOD, recognizing the importance of the cooperation between the two Ministries; and</p> <p>Expressing their aspiration for mutually beneficial long term cooperation between the Ministries, based on mutual respect, confidence and recognition of the interests of the two Parties; and</p> <p>In a spirit of openness and mutual understanding and within the framework stipulated in the Hellenic and the Egyptian laws and regulations;</p> <p>Have agreed on the following:</p>	<p>900 3</p> <p><u>ARTICLE 1</u></p> <p><u>OBJECTIVES OF THE PROTOCOL FOR MILITARY CO-OPERATION</u></p> <p>Both Parties to this Protocol for Military Co-operation (hereinafter referred to as: "the Parties" and as: "the PPMC", accordingly), have agreed to set up mutual relations between the General Staffs of both countries as well as between the Ministries themselves and to establish co-operation in the Military and Defence areas within the limits of their competencies stipulated by their national legislation, thus enabling them to increase their respective defence capabilities.</p> <p>This document sets out the principles of co-operation governing the aforementioned mutual co-operation.</p> <p><u>ARTICLE 2</u></p> <p><u>PRINCIPLES GOVERNING THE PARTIES' CO-OPERATION</u></p> <p>The Parties intend to facilitate the accomplishment of the aforementioned aims through the exchange of training - technical data and information, leading to understanding of military requirements and their technological solutions by co-operation in these fields.</p>
---	--

¹¹³ [https://nomoi.info/ΦΕΚ Α΄ 107/1999 \(Νόμος 2710\)](https://nomoi.info/ΦΕΚ Α΄ 107/1999 (Νόμος 2710))

The Parties shall encourage their Industries to search for projects and equipment with mutual interest on behalf of both Parties. The Parties shall agree, in advance, on case by case basis, upon the specific terms of such co-operation.

ARTICLE 3

THE FIELDS OF MILITARY CO-OPERATION

The Parties intend to accomplish the Military Co-operation in the following fields:

- a. Exchange of visits (commanders, delegations, Naval Units, Air Force Units).
- b. Exchange of observers to attend training activities and exercises upon a special invitation of the concerned party.
- c. Exchange of personnel to attend mutually agreed upon training courses.
- d. Exchange of technical, technological and industrial information in order to develop, upgrade and produce defence equipment to meet the needs of the parties.
- e. Exchange of experience in the field of technical assistance to weapons and equipment.

- f. Conducting research projects in mutually agreed areas and attending symposiums and seminars.
- g. Exchange of information in the field of Military History.
- h. Exchange of information in the field of Military Sports.
- i. Co-operation in the field of Peacekeeping Forces working under the auspices of the United Nations.
- j. Exchange of information and views in regard to disarmament issues.

ARTICLE 4

EXTENSION OF CO-OPERATION

The referred principles to Article 2 of this PFMC will be probed and extended. Exchanging information in the field of intelligence through a separate protocol signed by the military intelligence authorities of the two parties.

ARTICLE 5

SECURITY MEASURES

The existence of this PFMC and the co-operation between the Parties shall be considered as "Confidential".

All military classified information directly communicated between the Parties and the information of common interest obtained through other ways by each Party, will be protected in accordance with the following principles:

- a. The Party, which receives the information, will not communicate it to a third party state without prior approval of the Party providing the information.
- b. The Party, which receives the information, will provide the same classification as the one given by the providing Party and consequently, will observe the necessary security measures.
- c. The rights for patents, intellectual property or commercial secrets in the military field, will be duly observed.
- d. This information will be provided through official channels. Only authorised personnel will have access to it and will use it for military co-operation only.
- e. Any participation of a third party to protocol shall be subject to prior agreement between the two parties.

ARTICLE 6

COVERAGE OF EXPENSES

Each Party shall bear its own expenses, relating to this PFMC, unless otherwise is agreed by the Parties on a case by case basis.

ARTICLE 7

MEETINGS

The Parties have agreed to set up a Joint Committee including members from the Ministry of Defence, Army Force, Naval Force, Air Force, Air Defence and authorities responsible for operations, training, armament and intelligence from the two Parties and should be presided by the authorities responsible for operations.

The Joint Committees shall hold periodical meetings alternately in both countries to prepare the final draft of the PFMC, which shall be signed at the ministers' level and to monitor the execution of activities under the signed protocol.

ARTICLE 8

DURATION OF THE PROTOCOL FOR
MILITARY CO-OPERATION

The PFMC shall become effective on the date of the latest notification indicating that the necessary internal procedures of both Parties required for its entry into force have been fulfilled.

This PFMC shall remain in effect for five (5) years and can be renewed with the consensus of the two Parties.

Any Party may withdraw, upon request by giving the other Party at least a six-month advanced notification.

When this protocol be considered ineffective, the two parties will seek negotiations to settle mutual issues, work is sustained according to the system herein stated.

ARTICLE 9

NOTICES

All communications generated by either Party shall be in writing and in the English language through the Defence Attaches of the two countries.

ARTICLE 10

ENTIRE PFMC

This PFMC consists of the entire PFMC signed between the Parties.

This PFMC is signed in two authentic copies in the English language.

IN WITNESS WHEREOF, each Participant has caused this Protocol for Military Co-operation to be executed by its duly authorised representative and signed this PFMC in ATHENS on 19 JUNE 1997.

For the Hellenic Ministry
of National Defense

For the Ministry of
Defence of the Arab
Republic of Egypt

HMOD

EMOD

Signature:

Signature:

Name: Hon. Apostolos
Athanasios
Tsohatzopoulos

Name: Hon. Field Marshal
Hussein Tantawy

Title: Minister of National
Defense

Title: Commander-in- Chief
of the Armed Forces
Minister of Defense
& Military Production
Date: 19 JUNE 1997

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

μεταξύ

του Ελληνικού Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, που εκπροσωπείται από τον Έλληνα Υπουργό Εθνικής Άμυνας, Εντιμότατο Απόστολο - Αθανάσιο Τσοχατζόπουλο

του Πρώτου Μέρους,

(εφεξής αποκαλούμενου ως: "Ελληνικό Υπουργείο Άμυνας")

και

του Αιγυπτιακού Υπουργείου Άμυνας, που εκπροσωπείται

από τον Εντιμότατο Στρατάρχη Hussein Tantawy, Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων, Υπουργό Άμυνας και Στρατιωτικής Παραγωγής,

του Δεύτερου Μέρους,

(εφεξής αποκαλούμενου ως: "Αιγυπτιακό Υπουργείο Άμυνας")

όπου

Το Ελληνικό Υπουργείο Άμυνας και το Αιγυπτιακό Υπουργείο Άμυνας,

ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ τη σημαντικότητα της συνεργασίας μεταξύ των δύο Υπουργείων και

ΕΚΦΡΑΖΟΝΤΑΣ την επιθυμία τους για αμοιβαία ωφέλιμη μακρόχρονη συνεργασία μεταξύ των Υπουργείων, βασισμένη στον αμοιβαίο σεβασμό, εμπιστοσύνη και αναγνώριση των συμφερόντων των δύο Μερών και

ΜΕ ΠΝΕΥΜΑ ΕΥΡΥΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΕΩΣ και εντός του πλαισίου που ορίζεται από τους ελληνικούς και αγγλικούς νόμους και κανονισμούς,

ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ:

Άρθρο 1

Αντικειμενικοί σκοποί του Πρωτοκόλλου
για στρατιωτική συνεργασία

Και τα δύο Μέρη του παρόντος Πρωτοκόλλου Στρατιωτικής Συνεργασίας (εφεξής αποκαλούμενα: "Μέρη" και "Π.Σ.Σ." (PFMC) αντίστοιχως) συμφώνησαν να συνάψουν αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ των Γενικών Επιτελείων των δύο χωρών, καθώς και των ιδίων Υπουργείων και να συνάψουν συνεργασία σε στρατιωτικούς και αμυντικούς τομείς εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων τους, που καθορίζονται από την εθνική τους νομοθεσία, καθιστώντας αυτά ικανά να αυξήσουν τις αντίστοιχες αμυντικές τους δυνατότητες.

Το παρόν κείμενο καθορίζει τις αρχές συνεργασίας που διέπουν την προαναφερθείσα αμοιβαία συνεργασία.

Άρθρο 2

Αρχές που διέπουν τη συνεργασία των Μερών

Τα Μέρη προτίθενται να διευκολύνουν την εκπλήρωση των προαναφερόμενων στόχων, μέσω ανταλλαγής εκπαίδευσης - τεχνικών δεδομένων και πληροφοριών, που οδηγούν στην κατανόηση των στρατιωτικών αναγκών και των τεχνολογικών τους επιλύσεων με τη συνεργασία σε αυτούς τους τομείς.

Τα Μέρη θα ενθαρρύνουν τις βιομηχανίες τους στη διερεύνηση σχεδίων και εξοπλισμού, με αμοιβαίο ενδιαφέρον και για τα δύο Μέρη. Τα Μέρη θα συμφωνούν, εκ των προτέρων, κατά περίπτωση, επί των συγκεκριμένων όρων τέτοιας συνεργασίας.

Άρθρο 3

Τομείς στρατιωτικής συνεργασίας

Τα Μέρη προτίθενται να πραγματοποιήσουν τη στρατιωτική συνεργασία στους παρακάτω τομείς:

- α. Ανταλλαγή επισκέψεων (διοικητών, αντιπροσωπειών, Ναυτικών Μονάδων, Αεροπορικών Μονάδων).
- β. Ανταλλαγή παρατηρητών για παρακολούθηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και ασκήσεων με ειδική πρόσκληση του ενδιαφερόμενου Μέρους.
- γ. Ανταλλαγή προσωπικού για συμμετοχή σε αμοιβαία συμφωνηθείσες εκπαιδευτικές σειρές.
- δ. Ανταλλαγή τεχνικών, τεχνολογικών και βιομηχανικών πληροφοριών προς ανάπτυξη, βελτίωση και παραγωγή αμυντικού εξοπλισμού για να πληρούν τις ανάγκες των Μερών.
- ε. Ανταλλαγή εμπειριών στον τομέα τεχνικής υποστήριξης σε οπτικά συστήματα και εξοπλισμό.
- στ. Εκπόνηση διερευνητικών σχεδίων σε αμοιβαίως συμφωνηθέντες τομείς και παρακολούθηση συμποσίων και σεμιναρίων.
- ζ. Ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα της στρατιωτικής ιστορίας.
- η. Ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα του στρατιωτικού αθλητισμού.
- θ. Συνεργασία στον τομέα των Ειρηνευτικών Δυνάμεων που εργάζονται υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.
- ι. Ανταλλαγή πληροφοριών και απόψεων όσον αφορά τα θέματα αφοπλισμού.

Άρθρο 4

Επέκταση της συνεργασίας

Οι αναφερθείσες αρχές του Αρθρου 2 του παρόντος Π.Σ.Σ. θα εξετάζονται και επεκτείνονται. Ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα των στρατιωτικών πληροφοριών μέσω ξεχωριστού πρωτοκόλλου υπογεγραμμένου από τις Στρατιωτικές Αρχές Πληροφοριών των δύο Μερών.

Άρθρο 5
Μέτρα ασφαλείας

Το παρόν Π.Σ.Σ. και η συνεργασία μεταξύ των Μερών θα πρέπει να θεωρούνται "Εμπιστευτικά".

Όλες οι στρατιωτικές διαβαθμισμένες πληροφορίες που απευθείας "ανταλλάσσονται" μεταξύ των Μερών και οι πληροφορίες κοινού ενδιαφέροντος που αποκτώνται με άλλους τρόπους από κάθε Μέρος, θα προστατεύονται σύμφωνα με τις παρακάτω αρχές:

- α. Το Μέρος το οποίο λαμβάνει πληροφορίες, δεν θα τις ανακοινώνει σε τρίτο κράτος - μέρος πριν την εκ των προτέρων έγκριση του Μέρους που παρέχει τις πληροφορίες.
- β. Το Μέρος το οποίο λαμβάνει πληροφορίες, θα παρέχει την ίδια διαβάθμιση όπως αυτή που εδόθη από το παρέχον Μέρος και ως συνέπεια θα τηρεί τα αναγκαία μέτρα ασφαλείας.
- γ. Τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας της πνευματικής ιδιοκτησίας ή του εμπορικού απορρήτου στο στρατιωτικό τομέα θα προστατεύονται δεόντως.
- δ. Οι πληροφορίες αυτές θα παρέχονται μέσω επίσημων διόδων. Μόνο το εξουσιοδοτημένο προσωπικό θα έχει πρόσβαση σε αυτές και θα τις χρησιμοποιεί μόνο για στρατιωτική συνεργασία.
- ε. Οποιαδήποτε συμμετοχή τρίτου μέρους στο Πρωτόκολλο θα απόκειται σε εκ των προτέρων συμφωνία μεταξύ των δύο Μερών.

Άρθρο 6
Κάλυψη δαπανών

Κάθε Μέρος θα καλύπτει τις δικές του δαπάνες, που σχετίζονται με το παρόν Π.Σ.Σ., εκτός εάν άλλως έχει συμφωνηθεί από τα Μέρη κατά περίπτωση.

Άρθρο 7
Συσκεύειες

Τα Μέρη έχουν συμφωνήσει να συγκροτήσουν μία Μικτή Επιτροπή περιλαμβάνοντας μέλη από το Υπουργείο Άμυνας, το Στρατό Ξηράς, το Ναυτικό, την Αεροπορία, την Αεράμυνα και τις Αρχές, που είναι αρμόδιες για επιχειρήσεις, εκπαίδευση, εξοπλισμό και πληροφορίες, από τα δύο Μέρη και θα πρέπει να προεδρεύονται από τις Αρχές που είναι αρμόδιες για επιχειρήσεις.

Οι Μικτές Επιτροπές θα συσκέπτονται περιοδικά εναλλάξ και στις δύο χώρες προς σύνταξη του τελικού σχεδίου του Π.Σ.Σ., το οποίο θα υπογράφεται σε επίπεδο Υπουργών για την επιβλεψη της εκτέλεσης των ενεργειών του υπογεγραμμένου Πρωτοκόλλου.

Άρθρο 8
Διάρκεια του Πρωτοκόλλου για στρατιωτική συνεργασία

Το Πρωτόκολλο Στρατιωτικής Συνεργασίας θα ισχύσει με την ημερομηνία της τελευταίας αναγγελίας που θα υποδηλώνει ότι οι απαραίτητες εσωτερικές διαδικασίες, που απαιτούνται από τα δύο Μέρη για να τεθεί σε ισχύ, έχουν ολοκληρωθεί.

Το παρόν Π.Σ.Σ. θα παραμείνει σε ισχύ για πέντε (5) χρόνια και μπορεί να ανανεώνεται με τη σύμφωνη γνώμη και των δύο Μερών.

Οποιοδήποτε Μέρος δύναται να αποσύρεται, κατόπιν αιτήσεως, παρέχοντας στο άλλο Μέρος γνωστοποίηση τουλάχιστον έξι (6) μήνες νωρίτερα.

Όταν το παρόν Πρωτόκολλο θεωρείται ότι δεν ισχύει, τα δύο Μέρη θα επιδιώξουν διαπραγματεύσεις για να ρυθμίσουν αμοιβαία θέματα, η διαδικασία υφίσταται σύμφωνα με το σύστημα που εφεξής αναφέρεται.

Άρθρο 9
Ανακοινώσεις

Η όλη επικοινωνία που διεξάγεται από κάθε Μέρος θα πρέπει να είναι έγγραφη και στην αγγλική γλώσσα, μέσω των ΑΚΑΜ των δύο χωρών.

Άρθρο 10
Το αδιάσπαστο του Π.Σ.Σ.

Το παρόν Π.Σ.Σ. συνίσταται από ολόκληρο το Π.Σ.Σ. που υπογράφεται μεταξύ των Μερών.

Το παρόν Π.Σ.Σ. υπογράφεται σε δύο πρωτότυπα αντίγραφα στην αγγλική γλώσσα.

Βεβαιώνεται ότι από κάθε Συμμετέχον Μέρος προέκυψε το παρόν Πρωτόκολλο για Στρατιωτική Συνεργασία, το οποίο πρέπει να επικυρωθεί από τον εξουσιοδοτημένο δεόντως Εκπρόσωπο, και υπογράφεται το παρόν Π.Σ.Σ. στην Αθήνα την 19η Ιουνίου 1997.

Για το Ελληνικό Υπουργείο Εθνικής Άμυνας Υ.ΕΘ.Α. ΕΛΛΑΔΟΣ (υπογραφή)	Για το Υπουργείο Άμυνας της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΜΥΝΑΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ (υπογραφή)
---	---

Όνομα: Εντιμότατος Απόστολος – Αθανάσιος Τσοχατζόπουλος	Όνομα: Εντιμότατος Στρατάρχης Hussein Tantawy
---	---

Τίτλος: Υπουργός Εθνικής Άμυνας	Τίτλος: Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων- Υπουργός Άμυνας και Στρατιωτικής Παραγωγής
------------------------------------	---

Ημερομηνία: 19 ΙΟΥΝΙΟΥ 1997

Άρθρο δεύτερο

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και του Πρωτοκόλλου που κυρώνεται από την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 8 αυτού.

Αθήνα, 1999

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΧΡ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ

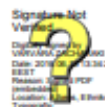
Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Θ. ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ
α.α.
ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Παράρτημα «Β»

Μνημόνιο Κατανόησης για τη Στρατιωτική Συνεργασία Ελλάδας-Αιγύπτου του 2014

Το εν λόγω Μνημόνιο κυρώθηκε το 2016¹¹⁴ και έχει ως εξής:

6809

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

13 Ιουνίου 2016

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 115

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4397

Κύρωση του Μνημονίου Κατανόησης για τη Στρατιωτική Συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Άμυνας της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το Μνημόνιο Κατανόησης για τη Στρατιωτική Συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Άμυνας της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, το οποίο υπογράφηκε στην Αθήνα στις 25 Νοεμβρίου 2014, σε δύο πρωτότυπα κείμενα, καθένα εξ αυτών στην ελληνική, την αραβική και την αγγλική γλώσσα, τα οποία έχουν ως εξής:

¹¹⁴ <https://www.e-nomothesia.gr/diethneis-sunthekeis/nomos-4397-2016-phek-115a-13-6-2016>. (ΦΕΚ 115/Α/13-6-2017)

ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΕΤΑΞΥ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΑΙ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΑΜΥΝΑΣ
ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας και το Υπουργείο Άμυνας της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, εφεξής αναφερόμενα ως τα «Μέρη», επιθυμώντας να εδραιώσουν περαιτέρω και να ενισχύσουν τους υφιστάμενους φιλικούς δεσμούς μεταξύ των δύο χωρών, βεβαιώνοντας ότι η βελτίωση και υποστήριξη των διμερών σχέσεων μέσω της Στρατιωτικής Συνεργασίας βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό, την αρχή της μη-επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις κάθε χώρας και την τήρηση των διατάξεων του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Συμφώνησαν στα εξής:

ΑΡΘΡΟ 1

Σκοπός και Αρχές της Στρατιωτικής Συνεργασίας

- α. Τα Μέρη θα ενθαρρύνουν και θα αναπτύξουν τη συνεργασία στον στρατιωτικό τομέα, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που τους παρέχονται από την εθνική τους νομοθεσία, σύμφωνα με τις αρχές της ισότητας και του αμοιβαίου συμφέροντος, λαμβάνοντας υπόψη τις διεθνείς υποχρεώσεις τους.
- β. Ο σκοπός του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης είναι η εδραίωση μίας μακροχρόνιας στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ των Μερών, βασιζόμενη στον πλήρη αμοιβαίο σεβασμό της εθνικής κυριαρχίας, της ανεξαρτησίας και της εδαφικής τους ακεραιότητας.
- γ. Τα Μέρη προτίθενται να διευκολύνουν την επίτευξη των παραπάνω στόχων μέσω της ανταλλαγής επιμόρφωσης – τεχνικών δεδομένων και πληροφοριών, που θα οδηγήσει στην κατανόηση των στρατιωτικών απαιτήσεων και των σχετικών τεχνολογικών λύσεων δια της συνεργασίας στους συγκεκριμένους τομείς.
- δ. Τα Μέρη θα ενθαρρύνουν τις Βιομηχανίες τους να αναζητήσουν έργα και εξοπλισμό αμοιβαίου ενδιαφέροντος, για λογαριασμό των δύο Μερών. Τα Μέρη θα συμφωνούν, εκ των προτέρων, ξεχωριστά κατά περίπτωση, ως προς τους συγκεκριμένους όρους της εν λόγω συνεργασίας.

ε. Το παρόν Μνημόνιο Κατανόησης δεν θίγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Μερών που απορρέουν από άλλες διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες, ούτε τα δικαιώματα των Μερών για τη σύναψη παρόμοιων συμφωνιών με τρίτα Μέρη.

στ. Το παρόν Μνημόνιο δεν στρέφεται εναντίον κανενός κράτους ή ομάδας κρατών.

ΑΡΘΡΟ 2

Τομείς Συνεργασίας

α. Η συνεργασία μεταξύ των Μερών θα περιλαμβάνει τους ακόλουθους τομείς:

- (1) Πολιτική άμυνας και ασφάλειας
- (2) Αμυντικές βιομηχανίες και επιστημονική έρευνα
- (3) Ανάπτυξη, παραγωγή και συντήρηση οπλισμού και στρατιωτικού εξοπλισμού
- (4) Εκπαίδευση και επιμόρφωση
- (5) Ανθρώπινοι Πόροι
- (6) Εφοδιαστική (Logistics)
- (7) Στρατιωτική τοπογραφία και χαρτογράφηση
- (8) Στρατιωτική νομοθεσία και Ιστορία
- (9) Στρατιωτική ιατρική
- (10) Ανθρωπιστικές και ειρηνευτικές επιχειρήσεις υπό την αιγίδα των

- (11) Στρατιωτικός πολιτισμός και αθλητικές δραστηριότητες
- (12) Περιβαλλοντικά θέματα και ρύπανση λόγω στρατιωτικών δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων
- (13) Οποιοσδήποτε άλλος τομέας συμφωνηθεί μεταξύ των Μερών σε μεταγενέστερο στάδιο.

β. Προκειμένου να επιτευχθεί η συνεργασία στα συγκεκριμένα πεδία που προβλέπονται στο παρόν Άρθρο, δύναται, εάν κριθεί απαραίτητο, να συναφθούν Τεχνικές Συμφωνίες ή Ειδικά Πρωτόκολλα στο πλαίσιο του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης.

ΑΡΘΡΟ 3**Μορφές Συνεργασίας**

Τα Μέρη θα συνεργάζονται δια των ακόλουθων τρόπων:

- α. Επισκέψεις σε επίπεδο Υπουργών, Υφυπουργών, Αρχηγών Γενικών Επιτελείων ή άλλων εκπροσώπων των Μερών.
- β. Επισκέψεις ομάδων εργασίας ή ομάδων εμπειρογνομόνων.
- γ. Αποστολή και/ή ανταλλαγή εμπειρογνομόνων.
- δ. Συμμετοχή σε ασκήσεις και/ή διεθνείς επιχειρήσεις.
- ε. Παρακολούθηση μαθημάτων και/ή στρατιωτική εκπαίδευση των μελών των ενόπλων δυνάμεων των Μερών.
- στ. Ανταλλαγή εμπειριών και διαβουλεύσεις στα πεδία κοινού ενδιαφέροντος.
- ζ. Συμμετοχή σε συνέδρια, συμπόσια, σεμινάρια και συναντήσεις εργασίας.
- η. Συμμετοχή σε εκθέσεις οπλισμού και στρατιωτικού εξοπλισμού.
- θ. Ανταλλαγή τεχνικών, τεχνολογικών και βιομηχανικών πληροφοριών με σκοπό την ανάπτυξη, αναβάθμιση και παραγωγή αμυντικού εξοπλισμού που να καλύπτει τις ανάγκες των μερών.
- ι. Ανταλλαγή εμπειριών στο πεδίο της τεχνικής συνδρομής για όπλα και εξοπλισμό.

- ια. Διεξαγωγή ερευνητικών έργων σε από κοινού συμφωνηθέντες τομείς.
- ιβ. Άλλες μορφές συνεργασίας που θα συμφωνηθούν από κοινού μεταξύ των Μερών.

ΑΡΘΡΟ 4**Σχεδιασμός της Συνεργασίας**

- α. Στο πλαίσιο του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης, τα Μέρη θα καταρτίσουν ένα Ετήσιο Σχέδιο Διμερούς Συνεργασίας για το επερχόμενο έτος.
- β. Προκειμένου τα Μέρη να καταρτίσουν το ως άνω Ετήσιο Σχέδιο Διμερούς Συνεργασίας, θα ανταλλάσσουν τα προσχεδιά τους για το επερχόμενο έτος το αργότερο έως τις 15 Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους.

γ. Το Ετήσιο Σχέδιο Διμερούς Συνεργασίας θα πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής: προγραμματισμός και περιγραφή δραστηριοτήτων, πλήθος συμμετεχόντων, τόπος πραγματοποίησης, διάρκεια και ημερομηνίες δραστηριοτήτων, υπεύθυνες αρχές υλοποίησης των δύο πλευρών, καθώς και οποιαδήποτε άλλη απαραίτητη πληροφορία.

δ. Το εναρμονισμένο Ετήσιο Σχέδιο Διμερούς Συνεργασίας για το επερχόμενο έτος θα υπογράφεται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους των Μερών το αργότερο έως τις 10 Δεκεμβρίου του τρέχοντος έτους.

ΑΡΘΡΟ 5

Μεικτή Επιτροπή

α. Τα Μέρη θα υλοποιήσουν το παρόν Μνημόνιο Κατακόησης δια της σύστασης μίας μεικτής στρατιωτικής επιτροπής, αποτελούμενης από ίσο αριθμό εκπροσώπων κάθε Μέρους.

β. Η συγκεκριμένη επιτροπή θα συνεδριάζει εκ περιτροπής σε κάθε μία εκ των δύο χωρών ετησίως ή συχνότερα, όποτε κρίνεται απαραίτητο.

ΑΡΘΡΟ 6

Προστασία Διαβαθμισμένων Πληροφοριών

Όλες οι στρατιωτικές διαβαθμισμένες πληροφορίες που κοινοποιούνται απευθείας μεταξύ των Μερών, καθώς και οι πληροφορίες κοινού ενδιαφέροντος που αποκτώνται με άλλους τρόπους από κάθε Μέρος, θα προστατεύονται σύμφωνα με τις ακόλουθες αρχές:

(1) Το Μέρος που λαμβάνει τις πληροφορίες δεν θα διαβιβάζει ή ανακοινώνει τις πληροφορίες αυτές σε κανένα τρίτο μέρος, χωρίς την πρότερη έγκριση του Μέρους που παρέχει τις πληροφορίες.

(2) Το Μέρος που λαμβάνει τις πληροφορίες θα παρέχει το ίδιο επίπεδο διαβάθμισης με εκείνο που αποδίδει το Μέρος που παρέχει τις πληροφορίες και συνεπώς, θα εγγυάται τα απαιτούμενα μέτρα ασφαλείας

(3) Όλες οι πληροφορίες θα παρέχονται δια των επίσημων οδών. Μόνο εξουσιοδοτημένο προσωπικό θα έχει πρόσβαση σε αυτές και θα τις χρησιμοποιεί αποκλειστικά για τους σκοπούς της στρατιωτικής συνεργασίας.

ΑΡΘΡΟ 7

Θέματα Ασφαλείας

Ασφάλεια

α. Όλες οι διευθετήσεις ασφαλείας που σχετίζονται με το στρατιωτικό προσωπικό του αποστέλλοντος μέρους θα συντονίζονται από τις αρμόδιες αρχές του παραλαμβάνοντος μέρους.

β. Τα δύο Μέρη θα προστατεύουν τις διαβαθμισμένες πληροφορίες που ανταλλάσσονται στο πλαίσιο του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης, ακολουθώντας τις διαδικασίες ασφαλείας που εφαρμόζουν τα δύο μέρη και δεν θα γνωστοποιούν καμία πληροφορία προς τρίτους χωρίς την πρότερη έγγραφη συναίνεση του μέρους από το οποίο παρήχθη η πληροφορία.

γ. Το σύνολο του στρατιωτικού προσωπικού του αποστέλλοντος μέρους θα σέβεται και θα τηρεί τις οδηγίες ασφαλείας που εκδίδονται από το παραλαμβάνον μέρος. Οι πληροφορίες που γνωστοποιούνται προς τους στρατιωτικούς επισκέπτες θα αντιμετωπίζονται ως επισήμως παρεχόμενες πληροφορίες προς το αποστέλλον μέρος.

δ. Υλικά που παράγονται από κοινού από τα δύο μέρη δεν θα διαβιβάζονται, παρουσιάζονται, πωλούνται ή χρησιμοποιούνται από τρίτους χωρίς την πρότερη συμφωνία μεταξύ των δύο μερών.

ε. Η ασφάλεια σχετικά με τις δραστηριότητες που προκύπτουν από την εφαρμογή του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης θα οριστικοποιηθεί σε ξεχωριστή συμφωνία.

Επισκέψεις

α. Αιτήματα για επισκέψεις ή χειρισμούς από το αποστέλλον Μέρος θα συντονίζονται δια των συνήθων οδών, θα υπόκεινται στις ισχύουσες διαδικασίες και θα φέρουν τον ίδιο τίτλο με το παρόν Μνημόνιο Κατανόησης.

β. Κατάλογοι των στρατιωτικών επισκεπτιών, οι οποίοι επισκέπτονται συνεχώς το έτερο Μέρος, θα υποβάλλονται δια των επίσημων οδών σύμφωνα με τις συνήθεις διαδικασίες που ορίζονται από το μέρος υποδοχής, και διέπουν τις επαναλαμβανόμενες επισκέψεις.

γ. Το στρατιωτικό προσωπικό του Αποστέλλοντος Μέρους θα επιτρέπεται να έχει πρόσβαση στην εδαφική επικράτεια του Μέρους Υποδοχής μέσω των στρατιωτικών σημείων διέλευσης (λιμένες/ αερολιμένες) για σκοπούς που συνδυάζουν εκπαίδευση, κατόπιν ελέγχου των στρατιωτικών ταυτοτήτων τους και εφόσον εκδοθούν ταυτότητες ασφαλείας, η παροχή των οποίων θα έχει συμφωνηθεί μεταξύ των συντονιστών ασφαλείας των δύο Μερών. Οι ανωτέρω ταυτότητες ασφαλείας θα παρέχουν στους κατόχους τους το δικαίωμα να επισκέπτονται συχνά τις κοινές περιοχές και μονάδες για εκπαίδευση.

δ. Τα επισκεπτόμενα στρατεύματα θα επιστρέφουν στην πατρίδα τους αμέσως μετά το τέλος της αποστολής.

ε. Το στρατιωτικό προσωπικό του αποστέλλοντος μέρους δεν επιτρέπεται να εκτελεί οποιαδήποτε μη συμφωνηθείσα δραστηριότητα ούτε να συμμετέχει σε πολιτικές δράσεις εντός της εδαφικής επικράτειας του Μέρους Υποδοχής.

ΑΡΘΡΟ 8

Κάλυψη Δαπανών

Κάθε Μέρος θα βαρύνεται με τις δικές του δαπάνες που σχετίζονται με το παρόν Μνημόνιο Κατανόησης, εκτός εάν συμφωνηθεί διαφορετικά από τα Μέρη ανά περίπτωση.

Το Μέρος Υποδοχής αναλαμβάνει τα εξής:

α. Έξοδα τοπικής μεταφοράς των αποστολών από το σημείο άφιξης ως την περιοχή των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων, καθώς και δαπάνες διαμονής, πλήρους διατροφής και οποιασδήποτε πολιτιστικής δραστηριότητας που θα διοργανωθεί.

β. Την παροχή επείγουσας ιατρικής περίθαλψης, περιλαμβανομένης και της νοσηλείας.

γ. Δαπάνες που σχετίζονται με την εκπαίδευση σε εξειδικευμένες δραστηριότητες, εφόσον προβλέπεται σε διμερείς συμφωνίες μεταξύ των Μερών.

ΑΡΘΡΟ 9

Νομικά Θέματα

α. Το προσωπικό των δύο Μερών οφείλει να σέβεται τους νόμους, τους κανόνες και τους κανονισμούς που ισχύουν στην εδαφική επικράτεια του άλλου Μέρους κατά τη διάρκεια της παραμονής του εκεί. Στο πλαίσιο των αρχών που αναφέρθηκαν στο προοίμιο του παρόντος (αμοιβαίος σεβασμός, μη-επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις), το προαναφερθέν προσωπικό απαγορεύεται να διεξάγει δραστηριότητες που ενδεχομένως να έχουν επίπτωση στην ασφάλεια και την ακεραιότητα οποιουδήποτε Μέρους.

β. Το προσωπικό του αποστέλλοντος Μέρους υπάγεται στην ποινική νομοθεσία του Μέρους Υποδοχής κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην εδαφική επικράτεια του Μέρους Υποδοχής.

γ. Σε περίπτωση αθέτησης των στρατιωτικών πειθαρχικών κανόνων από το προσωπικό του αποστέλλοντος Μέρους το οποίο βρίσκεται εντός της εδαφικής επικράτειας του Μέρους Υποδοχής, οι αρχές του αποστέλλοντος Μέρους οφείλουν να προβούν στις προβλεπόμενες ενέργειες, σύμφωνα με τους δικούς τους στρατιωτικούς νόμους και κανονισμούς.

ΑΡΘΡΟ 10

Διαφορές

Οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των Μερών ως προς την ερμηνεία ή την εφαρμογή του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης θα επιλύεται μέσω διαβουλεύσεων και φιλικών

διαπραγματεύσεων μεταξύ των εκπροσώπων των δύο Μερών, χωρίς την παρέμβαση τρίτου Μέρους ή άλλης δικαστικής αρχής (δηλ. άλλης εξωτερικής δικαιοδοσίας).

ΑΡΘΡΟ 11

Θέση σε Ισχύ, Διάρκεια Ισχύος

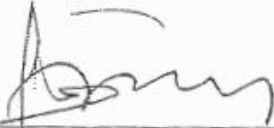

- α. Το παρόν Μνημόνιο Κατανόησης θα τεθεί σε ισχύ μετά την ανταλλαγή των έγγραφων γνωστοποιήσεων μεταξύ των δύο Μερών δια της διπλωματικής οδού.
- β. Το παρόν Μνημόνιο Κατανόησης θα παραμείνει σε ισχύ, εκτός εάν λυθεί κατόπιν κοινής συναίνεσης των Μερών.
- γ. Οποιοδήποτε από τα Μέρη διατηρεί το δικαίωμα να λύσει ανά πάσα στιγμή το παρόν Μνημόνιο Κατανόησης ενημερώνοντας το έτερο Μέρος μέσω έγγραφης γνωστοποίησης τουλάχιστον έξι (6) μήνες πριν την επιθυμητή ημερομηνία λύσης.
- δ. Η υπογραφή του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης καταργεί το προηγούμενο πρωτόκολλο που είχε υπογραφεί μεταξύ των Μερών το 1997.
- ε. Οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τα Μέρη από τα Άρθρα του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης εξακολουθούν να ισχύουν και μετά τη λύση του.

ΑΡΘΡΟ 12

Τελικές Διατάξεις

- α. Οποιοδήποτε Μέρος δύναται ανά πάσα στιγμή να προτείνει τροποποιήσεις σχετικά με οποιαδήποτε διάταξη του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης. Μόλις οι ως άνω τροποποιήσεις συμφωνηθούν από τα δύο Μέρη εγγράφως, θα τεθούν σε ισχύ σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στο Άρθρο 11 ανωτέρω.
- β. Όλες οι επικοινωνίες μεταξύ των Μερών θα γίνονται εγγράφως στην αγγλική γλώσσα μέσω των Ακολούθων Άμυνας των δύο χωρών.
- γ. Υπογράφεται στην Αθήνα στις 25 Νοεμβρίου 2014 σε δύο πρωτότυπα, καθένα εξ αυτών στην ελληνική, την αραβική και την αγγλική γλώσσα και όλα της αυτής

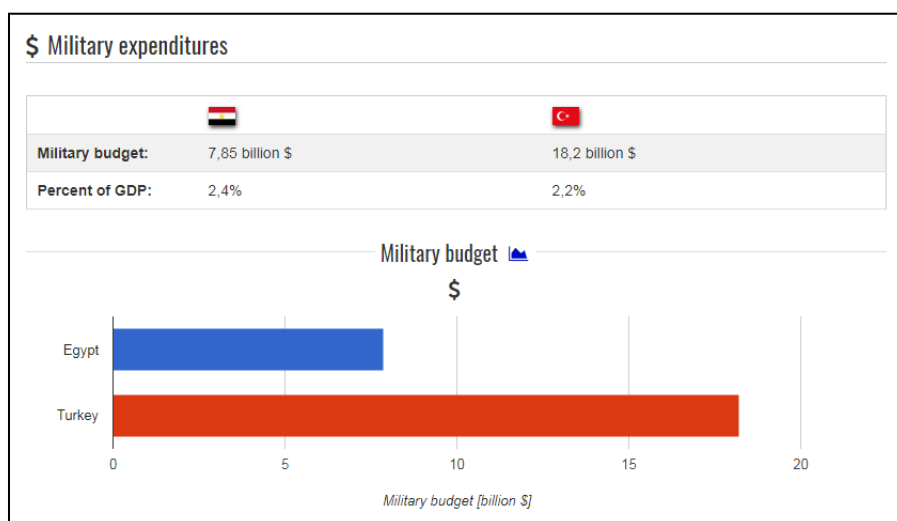
γνησιότητας. Ωστόσο, σε περίπτωση διάστασης σε θέματα ερμηνείας, υπερισχύει το αγγλικό κείμενο.

<p>ΓΙΑ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ</p> 	<p>ΓΙΑ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ</p>
<p>Στρατηγός Μιχαήλ ΚΩΣΤΑΡΑΚΟΣ Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Αμυνας</p>	<p>Αντιστράτηγος Μαχμούτ ΧΕΓΚΑΖΙ Αρχηγός Επιτελείου Αιγυπτιακών Ενόπλων Δυνάμεων</p>

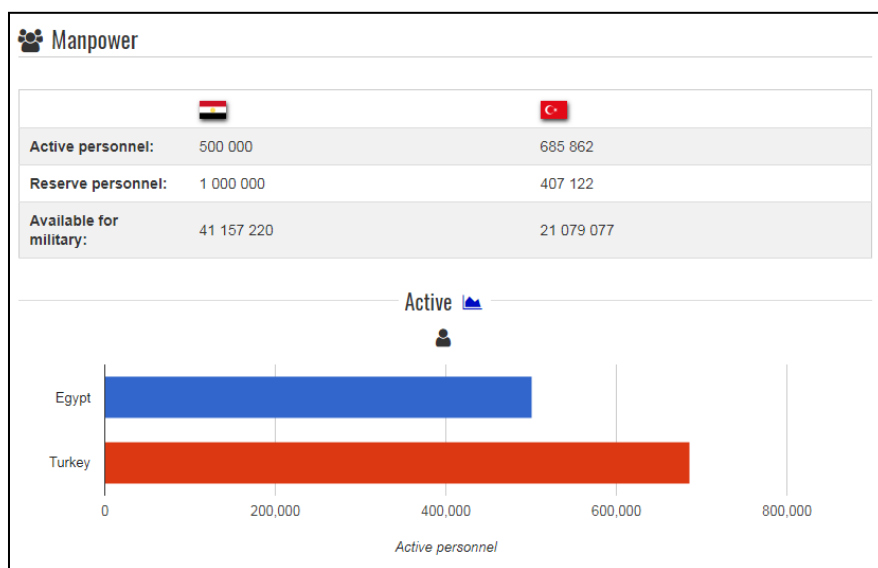
Παράρτημα «Γ»

Πίνακες Συσχετισμού Στρατιωτικών Δυνάμεων Αιγύπτου-Τουρκίας

1. Πίνακας 1. Δαπάνες¹¹⁵

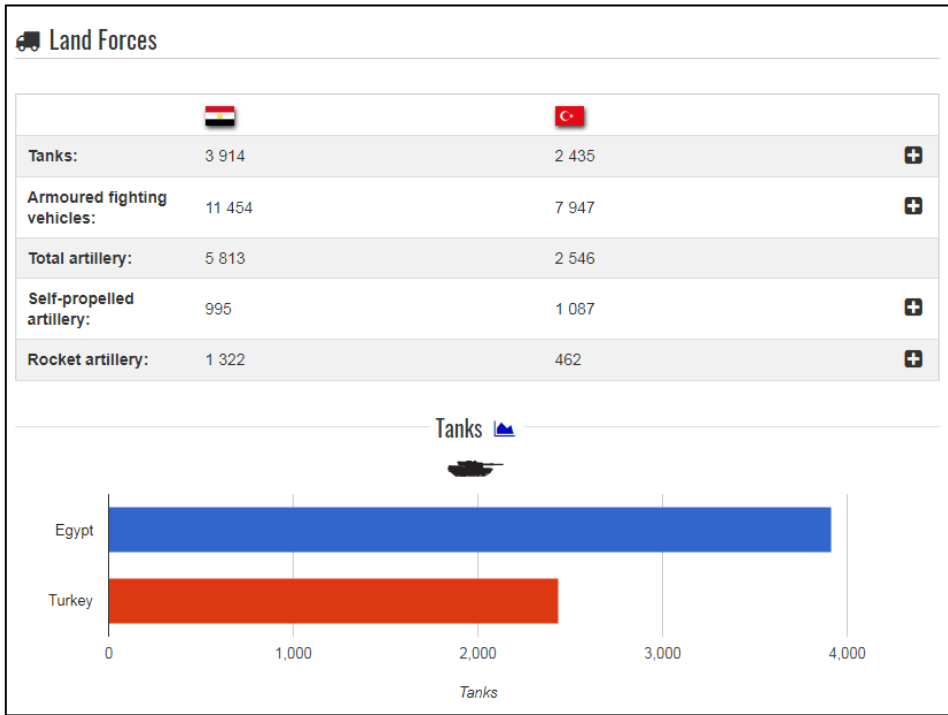

2. Πίνακας 2. Προσωπικό

¹¹⁵ Αναδημοσίευση από το http://armedforces.eu/compare/country_Egypt_vs_Turkey

3. Πίνακας 3. Τεθωρακισμένα Οχήματα – Άρματα - Πυροβολικό

Tanks

 Egypt Turkey Compare

Name	Number
M60 Patton	1150
M1 Abrams	1130
T-55	1100
T-62	500
T-80	34

Tanks

 Egypt Turkey Compare

Name	Number
M60 Patton	932
M48 Patton	758
Leopard 1	397
Leopard 2 A4	344
Altay	4

Rocket artillery

 Egypt Turkey Compare

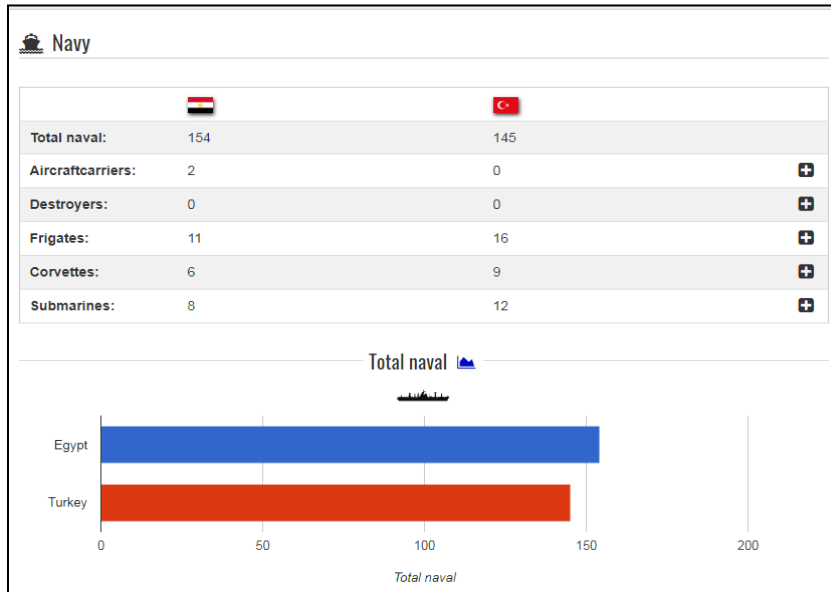
Name	Number
BM-21	685
Type 63	346
FROG-7	72
M270	65
BM-24	48
K-136 Kooryong	36
RM-51	36
Scud	34

Rocket artillery

 Egypt Turkey Compare

Name	Number
T-122	130
MGM-140 ATACMS	120
T-107	100
T-300	80
J-600T Yıldırım	20
M270	12

4. Πίνακας 4. Ναυτικό

Aircraft carriers

   Compare

Name	Number
Mistral class	2

Aircraft carriers

   Compare

Name	Number
-	-

Frigates

   Compare

Name	Number
Oliver Hazard Perry	4
Knox class	2
Jianghu-II	2
Koni class	2
Fremm Aquitaine	1

Frigates

   Compare

Name	Number
Gabya-class	8
Barbaros-class	4
Yavuz-class	4

Corvettes

   Compare

Name	Number
Gowind class	4
Descubierta class	2

Corvettes

   Compare

Name	Number
Burak-class	6
Ada-class	3

Submarines

   Compare

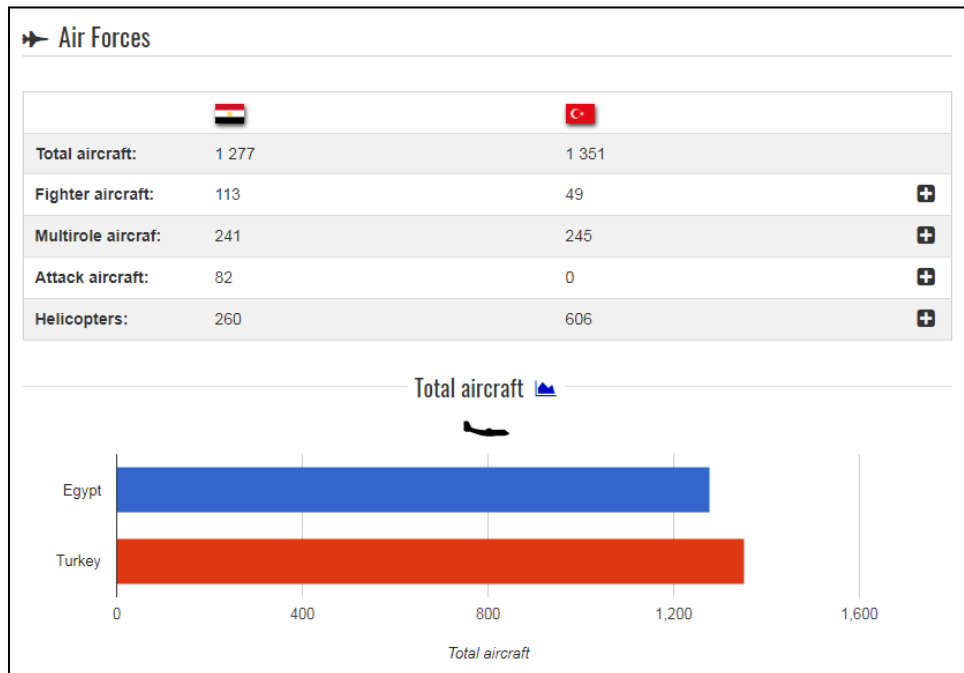
Name	Number
Type 209	4
Type 033	4

Submarines

   Compare

Name	Number
Atlay-class	4
Preveze-class	4
Gür-class	4

5. Πίνακας 5. Αεροπορία

Multirole aircraft

Egypt Turkey Compare

Name	Number
F-16 Fighting Falcon	220
Dassault Mirage 2000	18
Dassault Rafale	3

Multirole aircraft

Egypt Turkey Compare

Name	Number
F-16C/D	245

Fighters

Egypt Turkey Compare

Name	Number
Chengdu J-7	57
MIG-21	56

Fighters

Egypt Turkey Compare

Name	Number
F-4 Phantom II	49

Attack and bomber aircraft

Egypt Turkey Compare

Name	Number
Dassault Mirage V	82

Attack and bomber aircraft

Egypt Turkey Compare

Name	Number
-	-